

การประเมินผล
เพื่อความเข้มแข็งทางใจ
ของวัยรุ่น: กรณีศึกษาโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร
และนครสวรรค์

กรณีศึกษาโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร
และนครสวรรค์

อุมารณ์ ภักธวานิชย์ และเรวดี สุวรรณนพเก้า
สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

การประเมินสื่อ

เพื่อความเข้มแข็งทางใจ

ของวัยรุ่น: กรณีศึกษาโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร และนครสวรรค์

อุมารกณ์ ภักธวานิชย์ และเรวดี สุวรรณนพเก้า
สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

การประเมินสื่อเพื่อความเข้มแข็งทางใจของวัยรุ่น:
กรณีศึกษาโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร และนครสวรรค์

ข้อมูลทางบรรณานุกรม

การประเมินสื่อเพื่อความเข้มแข็งทางใจของวัยรุ่น: กรณีศึกษาโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร และนครสวรรค์/อุมาภรณ์ ภัทรวาณิชย์ (และคนอื่นๆ). - - พิมพ์ครั้งที่ 1. - - นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2556
(เอกสารทางวิชาการ/สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล; หมายเลข 410)

ISBN 978-616-279-265-6

1. วัยรุ่น. 2. สุขภาพจิต. 3. จิตวิทยาวัยรุ่น-วิจัย. 4. สุขภาพจิต-ในวัยรุ่น. 5. วัยรุ่น-พฤติกรรม. 6. วัยรุ่น-สุขภาพจิต-วิจัย. 7. การปรับตัวทางจิต - ในวัยรุ่น. 8. ความเครียดทางจิต-ในวัยรุ่น. 9. ความก้าวร้าวในวัยรุ่น. 10. การสอนด้วยสื่อ. 11. สื่อมวลชนกับเด็ก. I. อุมาภรณ์ ภัทรวาณิชย์. II. เรวดี สุวรรณนพเก้า. III. มหาวิทยาลัยมหิดล. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม. IV. ชื่อชุด. BF724 n491กน 2556

ที่ปรึกษา: นายแพทย์ประเวช ดันดีพิวัฒนสกุล
แผนงานสร้างเสริมสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข
ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.อภิชาติ จำรัสฤทธิ์วงศ์
ศาสตราจารย์ ดร.ปราโมทย์ ประสาทกุล
รองศาสตราจารย์ ดร.ศรีจันทร์ เกรย์
สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

คณะทำงาน: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุมาภรณ์ ภัทรวาณิชย์
นางสาวเรวดี สุวรรณนพเก้า
สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

พิมพ์ครั้งที่ 1: 250 เล่ม

ปกและรูปเล่ม: สุกัญญา พรหมทรัพย์ www.facebook.com/TaiSoiDesignNew

พิมพ์ที่: บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน)

จัดพิมพ์: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล
เลขที่ 999 ถนนพุทธมณฑลสาย 4 ตำบลศาลายา
อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม 73170
โทรศัพท์: 0 2441 - 9666; 0 2441 - 0201 - 4 โทรสาร: 0 2441 - 9333
Email: directpr@mahidol.ac.th
Website: <http://www.ipsr.mahidol.ac.th>

สารบัญ

บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ	4
1.3 ประโยชน์ที่ได้รับจากงานวิจัย	4
บทที่ 2 ระเบียบวิธีวิจัย	7
2.1 เครื่องมือสื่อการเรียนรู้ที่จะทำการประเมิน	7
2.2 พื้นที่เป้าหมาย	10
2.3 วิธีการเก็บข้อมูล และกลุ่มตัวอย่าง	12
2.4 องค์ประกอบแบบสอบถาม	15
บทที่ 3 ลักษณะข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	17
3.1 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงคุณภาพ	17
3.2 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณ	18
บทที่ 4 ผลการประเมินกระบวนการใช้สื่อการเรียนรู้ ภายในระบบโรงเรียน	29
4.1 ผลการประเมินกระบวนการใช้สื่อการเรียนรู้ “เติมเต็มความเข้มแข็งทางใจ”	29
4.2 ผลการประเมินกระบวนการใช้สื่อการเรียนรู้ “เทคนิคการคุยกับลูกวัยรุ่น”	38
บทที่ 5 ผลการประเมินประสิทธิผลของสื่อการเรียนรู้	43
5.1 ผลการประเมินประสิทธิผลของสื่อการเรียนรู้ “เติมเต็มความเข้มแข็งทางใจ”	43
5.2 ผลการประเมินประสิทธิผลของสื่อการเรียนรู้ “เทคนิคการคุยกับลูกวัยรุ่น”	63

บทที่ 6 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อ

การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของวัยรุ่น

65

- 6.1 ผลวิเคราะห์ปัจจัยสื่อ “เติมเต็มความเข้มแข็งทางใจของวัยรุ่น” ที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงในทางดีขึ้นของพฤติกรรมความเข้มแข็งทางใจ 65
- 6.2 ผลวิเคราะห์ปัจจัยด้านความเข้มแข็งทางใจของวัยรุ่นที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมการเรียน พฤติกรรมทางเพศ พฤติกรรมสารเสพติด และพฤติกรรมความรุนแรง 70
- 6.3 สรุป 76

บทที่ 7 สรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

79

- 7.1 ผลการประเมินกระบวนการใช้สื่อการเรียนรู้ 79
- 7.2 ผลของความสัมพันธ์ระหว่างการใช้สื่อ “เติมเต็มความเข้มแข็งทางใจ” กับการพัฒนาตนเองของเด็กนักเรียน 82
- 7.3 ผลของความสัมพันธ์ระหว่างการใช้สื่อ “เติมเต็มความเข้มแข็งทางใจ” กับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเด็กนักเรียน 83
- 7.4 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของวัยรุ่น 86
- 7.5 ผลของความสัมพันธ์ระหว่างการใช้สื่อ “เทคนิคการคุยกับลูกวัยรุ่น” กับการเปลี่ยนแปลงการสื่อสารในครอบครัว 90
- 7.6 ข้อเสนอแนะ 90

หนังสืออ้างอิง

93

ภาคผนวก

95

บทที่ 1 บทนำ

1.1 ความเป็นมาปัญหา

สุขภาพจิตเป็นผลมาจากปัจจัยมากมายในชีวิตของคนเรา ทั้งปัจจัยด้านบุคคล ครอบครัว และสังคม/ชุมชน มีความพยายามที่จะค้นหาว่าปัจจัยใดที่สำคัญส่งผลต่อสุขภาพจิต โครงการรายงานสถานการณ์สุขภาพจิตประจำปี โดยสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ภายใต้แผนงานสร้างเสริมสุขภาพจิต สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ พบว่า ปัจจัยของครอบครัวและปัจจัยด้านเศรษฐกิจ เป็นปัจจัยอันดับแรกๆ ที่คนไทยให้ความสำคัญ และเป็นปัจจัยที่จะนำไปสู่ความสุขได้ (รศรินทร์ เกรย์ และคณะ 2553)

จากข้อค้นพบเช่นนี้ เราจึงไม่สามารถละเลยที่จะให้ความสำคัญของครอบครัว เพราะปัจจัยครอบครัวเป็นสิ่งที่ใกล้ชิดตัวเราเองลงมาจากปัจจัยบุคคล การอยู่ร่วมกันของพ่อแม่ลูกในบ้านที่เต็มไปด้วยความรัก ความเข้าใจ ความเมตตา ความอบอุ่นปลอดภัยและความมั่นคง สามารถนำพาให้สมาชิกในบ้านมีความพร้อมในการพัฒนาตนเองและประสบความสำเร็จ

ในชีวิตการศึกษาและการทำงาน นั้นหมายความว่า บทบาทครอบครัวจะเป็นเกราะคุ้มกันให้กับลูกๆ เป็นอย่างดี โดยเฉพาะกับลูกๆ วัยรุ่นที่มีธรรมชาติของพฤติกรรมที่ผิดไปจากคนวัยอื่น ประกอบกับสังคมเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงและวุ่นวายในปัจจุบัน

ปัญหาสุขภาพจิตของวัยรุ่นสามารถส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบนได้แก่ การละเมิดกฎเกณฑ์ การมีเพศสัมพันธ์ การใช้สารเสพติด และการทำผิดกฎหมาย ดังนั้น การแก้ปัญหาสุขภาพจิตของวัยรุ่น จำเป็นต้องเริ่มจากผู้ใกล้ชิดที่สุดของเด็กวัยรุ่นคือครอบครัว ความเข้าใจของพ่อแม่ผู้ปกครองในพัฒนาการที่เป็นธรรมชาติของเด็กวัยรุ่น เป็นสิ่งที่น่าจะแก้ไขปัญหาสุขภาพจิตได้ เช่น ความต้องการความเป็นอิสระจากพ่อแม่ผู้ปกครอง เช่น ไม่ต้องการให้พ่อแม่ผู้ปกครองมาเข้มงวดกวดขันเรื่องการแต่งกาย การคบเพื่อน เป็นต้น ขณะเดียวกันก็ต้องการความสนใจ การดูแล และการยอมรับจากพ่อแม่ผู้ปกครองด้วยเช่นกัน กลวิธีที่จะให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างพ่อแม่ผู้ปกครองและวัยรุ่น จึงถูกนำมาใช้เพื่อเพิ่มความสุขในครอบครัว หรือแก้ไขปัญหาสุขภาพจิตทั้งในด้านของวัยรุ่นและด้านของพ่อแม่ผู้ปกครองด้วย

การศึกษาสุขภาพจิตของเยาวชนอายุ 15 ปี ผู้มารับบริการทำบัตรประชาชนครั้งแรกระหว่างเดือนมีนาคม 2552 ถึงกุมภาพันธ์ 2553 ใน 3 จังหวัดของภาคกลาง ภาคตะวันตก และภาคเหนือ พบว่า ครอบครัวสมบูรณ์ที่อยู่กันครบพ่อแม่ลูกมีความสัมพันธ์ทางบวกกับสุขภาพจิตดี ขณะที่ครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวเสี่ยงที่สุดกับปัญหาสุขภาพจิต (อุมารรณ์ ภัทรวานิชย์ และคณะ 2553) นั้นแสดงว่า ปัจจัยครอบครัว มีผลต่อสุขภาพจิตของเด็กวัยรุ่น ไม่น้อยไปกว่าประชากรกลุ่มอื่นๆ

ด้วยการให้ความสำคัญกับสุขภาพจิตวัยรุ่น แผนงานสร้างเสริมสุขภาพจิต ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) ได้พัฒนาสื่อการเรียนรู้ 3 ชุดสำหรับเยาวชนและผู้ปกครองได้แก่

- เติมเต็มความเข้มแข็งทางใจ (สำหรับวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษา)
- เทคนิคการคุยกับลูกวัยรุ่น (สำหรับผู้ปกครองวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษา)
- พ่อแม่เลี้ยงบวก (สำหรับผู้ปกครองเด็กระดับประถมศึกษา)

สื่อทั้ง 3 ได้ถูกผลิตออกมาในรูปแบบวีดิทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อเสียง โดยสื่อทั้ง 3 ชุดนี้ ได้จัดส่งผ่านเครือข่ายภาคีต่างๆ โดยมีระบบหลัก คือ หนึ่ง ระบบการศึกษา (3 โรงเรียนมัธยมศึกษาจากทุกเขตพื้นที่การศึกษา รวมเป็น 555 โรงเรียนมัธยมศึกษา และ 2 โรงเรียนประถมศึกษาจากทุกเขตพื้นที่การศึกษา รวมเป็น 370 โรงเรียนประถมศึกษา) สอง ระบบสาธารณสุข (261 หน่วยงานสาธารณสุข) สาม ระบบของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน (เผยแพร่สื่อให้กับทุกหน่วยงาน และให้ประยุกต์ใช้ตามสภาพระบบงานของแต่ละแห่ง) และ สี่ เครือข่ายพระสงฆ์ จำนวน 118 รูป จาก 97 วัด ในปลายปี 2552 และต้นปี 2553 ได้มีการประเมินในภาพรวมจากระบบสาธารณสุข และระบบการศึกษาพบว่า เด็กนักเรียนมีความเข้าใจตนเองและผู้อื่นมากขึ้น และมีการจัดการปัญหาได้ดีขึ้น มีพฤติกรรมการเรียนรู้ดีขึ้น เช่น มาโรงเรียนสายน้อยลง เที่ยวเตร่และเล่นเกมส่น้อยลง ส่วนผู้ปกครองนั้น มีความเข้าใจในธรรมชาติ และพัฒนาการวัยรุ่นมากขึ้น มีสติและยอมรับความคิดเห็นของลูกวัยรุ่น สำหรับครู สามารถประสานสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและผู้ปกครองได้มากยิ่งขึ้น รวมทั้งปัญหานักเรียนร่วมกันมากขึ้น

และส่วนของชุมชน มีแนวร่วมและเครือข่ายในการดำเนินงานสุขภาพจิต และยาเสพติดในโรงเรียน สิ่งเหล่านี้เป็นการประเมินผลโดยในเบื้องต้น

ประชากรกลุ่มเด็กวัยรุ่นวัยเรียน เป็นประชากรที่จะเป็นกำลังของชาติในอนาคต ซึ่งจำเป็นที่เราจะต้องส่งเสริมและพัฒนา และแก้ไข ปัญหาให้เขาเหล่านี้ แผนงานสร้างเสริมสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข โดยการสนับสนุนงบประมาณจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ จึงมอบหมายความรับผิดชอบให้สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล จัดทำโครงการประเมินผลเครื่องมือสื่อการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมสุขภาพจิตในกลุ่มนักเรียนวัยรุ่น และผู้ปกครอง โดยจะประเมินสื่อการเรียนรู้ 2 ชุด คือ เติมเต็มความเข้มแข็งทางใจ (สำหรับวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษา) และเทคนิคการคุยกับลูกวัยรุ่น (สำหรับผู้ปกครองวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษา)

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ

1.2.1 เพื่อประเมินประสิทธิผลของสื่อการเรียนรู้ “เทคนิคการคุยกับลูกวัยรุ่น” และ “เติมเต็มความเข้มแข็งทางใจ”

1.2.2 เพื่อประเมินกระบวนการใช้สื่อการเรียนรู้ภายในระบบโรงเรียน อันนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้เครื่องมือ

1.3 ประโยชน์ที่ได้รับจากงานวิจัย

ผลของการวิจัยสามารถสนับสนุนข้อมูลให้แผนงานสร้างเสริมสุขภาพจิตนำไปใช้พัฒนาสุขภาพจิต เยาวชน และผู้ปกครองต่อไป

นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) และครูในโรงเรียนสามารถทำงานร่วมกับผู้ปกครองในการดูแลและเอาใจใส่ในเด็กนักเรียนวัยรุ่น โดยอยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจในธรรมชาติของเด็กนักเรียนวัยรุ่นร่วมกัน

หน่วยงานในระบบสาธารณสุข และหน่วยงาน องค์กรที่ทำงานด้านเยาวชน และครอบครัว จะสามารถนำเครื่องมือไปใช้ร่วมกับโรงเรียนต่างๆ และกิจกรรมในชุมชน

บทที่ 2 ระเบียบวิธีวิจัย

2.1 เครื่องมือสื่อการเรียนรู้ที่จะทำการประเมิน

เป็นสื่อการเรียนรู้ในรูปแบบวีดิทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ ที่แผนงานสร้างเสริมสุขภาพจิต ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ได้พัฒนาขึ้นสำหรับเยาวชนและผู้ปกครอง ได้แก่ เติบโตเต็มความเข้มแข็งทางใจ (สำหรับวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษา) และเทคนิคการคุยกับลูกวัยรุ่น (สำหรับผู้ปกครองวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษา)

สื่อการเรียนรู้ทั้ง 2 ชุดมีองค์ประกอบดังนี้

2.1.1 สื่อชุด “เติบโตเต็มความเข้มแข็งทางใจ” ทำเป็นตอน ทั้งสิ้น 16 ตอน ที่จะช่วยพัฒนาเด็กนักเรียนระดับมัธยมในด้านต่างๆ 4 ด้าน ดังนี้

ด้านความรู้สึกดีกับตัวเอง มี 4 ตอน คือ	ด้านการจัดการชีวิตได้ มี 4 ตอน คือ
• ตอนที่ 1 ปฏิบัติการค้นหาความเข้มแข็งทางใจ ภาค 1 และ 2 • ตอนที่ 2 พลังใจ...ไอดอล • ตอนที่ 3 ความฝันของตัวเอง • ตอนที่ 4 อยู่ที่ไม่มอง	• ตอนที่ 5 เรื่อง เครียด เครียด • ตอนที่ 6 ช่วยด้วย ทำไงดี • ตอนที่ 7 ความโกรธของแดน • ตอนที่ 8 ความลับของความสุข
ด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว และสังคม มี 4 ตอน คือ	ด้านมีเป้าหมายในชีวิต มี 4 ตอน คือ
• ตอนที่ 9 แค่ “ไม่” ก็หมดเรื่อง • ตอนที่ 10 ขอแค่เข้าใจ • ตอนที่ 11 ทำไมเป็นคนแบบนี้ • ตอนที่ 12 รักคืออะไร	• ตอนที่ 13 สิ่งสำคัญในชีวิต • ตอนที่ 14 เส้นตายที่ใกล้เข้ามา • ตอนที่ 15 ต้องเปลี่ยนให้ได้ • ตอนที่ 16 วันที่ฝันเป็นจริง

แต่ละตอนประกอบด้วย 5 ช่วง คือ ช่วงที่ 1 ละครเปิดเรื่อง (เลียนแบบสถานการณ์ชีวิตแบบต่างๆ เพื่อสร้างความรู้สึกร่วมให้กับผู้ชม ก่อนที่จะเชื่อมโยงเข้าสู่ช่วงสำคัญที่เป็นการให้ความรู้เรื่องความเข้มแข็งทางใจ), ช่วงที่ 2 ช่วงคุยกันหน่อย (เป็นการตั้งคำถาม เพื่อให้นักเรียนได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากความคิดเห็น และประสบการณ์แต่ละคน), ช่วงที่ 3 ช่วงสงสัยจึงทำไงดี (เป็นการให้คำปรึกษาด้านความรู้เรื่องความเข้มแข็งทางใจจาก “อาหมอ” ซึ่งเป็นจิตแพทย์ ในรูปแบบของการสัมภาษณ์พูดคุย ซึ่งตัวละครในเรื่องเข้ามาปรึกษา “อาหมอ”), ช่วงที่ 4

ช่วง VOX POP (นำเสนอความหลากหลายทางความคิดของวัยรุ่นที่มีต่อประเด็นของแต่ละตอน) และช่วงที่ 5 ละครปิดเรื่อง (เป็นเรื่องราวละครต่อเนื่องมาจากช่วงที่ 1 เพื่อบอกเล่าเรื่องราวหลังสถานการณ์คลี่คลาย)

2.1.2 สื่อชุด “เทคนิคการคุยกับลูกวัยรุ่น” มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยพัฒนาการสื่อสารกับลูกวัยรุ่นให้กับพ่อแม่หรือผู้ปกครอง โดยให้พ่อแม่เข้าใจและยอมรับธรรมชาติและโลกของวัยรุ่น 5 ลักษณะคือการแสวงหาอัตลักษณ์ของตนเอง การแสวงหาการยอมรับในความเป็นตัวของตัวเอง การเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มเพื่อน ความสนใจด้านเพศ และการแสวงหาประสบการณ์แปลกใหม่และพฤติกรรมเสี่ยง ถ้าหากพ่อแม่เข้าใจธรรมชาติเหล่านี้แล้ว นั่นจะเป็นก้าวแรกของการพูดคุยระหว่างกันด้วยดี ดังนั้น สื่อชุดนี้ถูกผลิตมาเพื่อให้พ่อแม่ผู้ปกครองเข้าใจธรรมชาติของวัยรุ่นทั้งหมด 5 ตอน ได้แก่

- ห่วงของฉันทัน
- เพื่อใคร
- เพื่อน
- รักวัยใส
- ทำท่ายแต่ไม่เสี่ยง

แต่ละตอนประกอบด้วย 4 ช่วง คือ ช่วงที่ 1 ความคิดเห็นของผู้ปกครอง และวัยรุ่น (ในประเด็นของแต่ละตอน), ช่วงที่ 2 ละคร, ช่วงที่ 3 ข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ และช่วงที่ 4 ช่วงคำถาม

2.2 พื้นที่เป้าหมาย

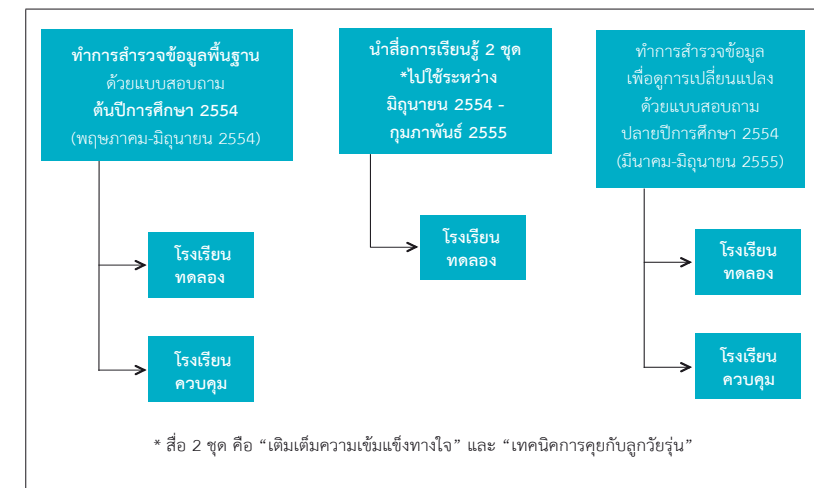
พื้นที่เป้าหมายของการศึกษานี้มี 2 ส่วน คือ โรงเรียนนาร่อง และโรงเรียนขยายพื้นที่

2.2.1 โรงเรียนนาร่อง คือโรงเรียนที่ได้รับการอบรมจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และนำสื่อการเรียนรู้ 2 ชุด (เติมเต็มความเข้มแข็งทางใจ และเทคนิคการคุยกับลูกวัยรุ่น) ไปใช้ในโรงเรียนเมื่อปีการศึกษา 2551 – 2552 โดยนักวิจัยได้สุ่มตัวอย่างจังหวัดมา 2 จังหวัด คือ กรุงเทพมหานคร และจังหวัดนครสวรรค์ (โดยจังหวัดลพบุรี เป็นจังหวัดสำรอง) หลังจากนั้นนำรายชื่อโรงเรียนที่เคยได้รับการอบรมและนำสื่อไปใช้ทั้งหมดมาสุ่มตัวอย่าง จังหวัดละ 2 โรงเรียน เมื่อได้รายชื่อโรงเรียนแล้วนักวิจัยได้ทำหนังสือและเข้าพบผู้อำนวยการโรงเรียนขอทำการวิจัย ประเมินผล เพื่อขอความสมัครใจจากโรงเรียนที่ต้องการเป็นส่วนร่วมของการวิจัยนี้ ในที่สุดโรงเรียนนาร่องในเขตกรุงเทพมหานครที่ตอบรับการเข้าร่วมการวิจัยมี 2 โรงเรียน และโรงเรียนนาร่องจากจังหวัดนครสวรรค์ตอบรับ 1 โรงเรียน และโรงเรียนนาร่องจากจังหวัดลพบุรี ตอบรับ 1 โรงเรียน

2.2.2 โรงเรียนพื้นที่ขยาย เป็นโรงเรียนที่ยังไม่ได้นำสื่อการเรียนรู้ทั้ง 2 ชุดไปใช้ นักวิจัยใช้จังหวัดที่สุ่มตัวอย่างจากโรงเรียนนาร่อง คือ กรุงเทพมหานคร และนครสวรรค์เป็นจังหวัดที่จะทำการขยายพื้นที่ หลังจากได้นำรายชื่อโรงเรียนที่ยังไม่เคยนำสื่อไปใช้ในโรงเรียนทั้งหมดมาสุ่มตัวอย่างจังหวัดละ 4 โรงเรียน คือ โรงเรียนทดลอง 2 โรงเรียน

ในแต่ละจังหวัด และโรงเรียนควบคุม 2 โรงเรียนในแต่ละจังหวัด เมื่อได้รายชื่อโรงเรียนแล้วนักวิจัยได้ทำหนังสือและเข้าพบผู้อำนวยการโรงเรียนขอทำการวิจัยประเมินผล เพื่อขอความสมัครใจจากโรงเรียนที่ต้องการเป็นส่วนร่วมของการวิจัยนี้

แผนภาพ 2.2.2 ขั้นตอนการนำสื่อไปใช้ในโรงเรียน

การนำสื่อเข้าไปในโรงเรียนจะเป็นเฉพาะโรงเรียนทดลองเท่านั้น แต่ทั้งโรงเรียนทดลองและควบคุมถูกทำการสำรวจด้วยแบบสอบถามกับเด็กนักเรียนมัธยมต้นและมัธยมปลาย รวมถึงครู และผู้ปกครองนักเรียน ช่วงต้นปีการศึกษา 2554 (ก่อนนำสื่อไปใช้) และปลายปีการศึกษา 2554 (หลังการนำสื่อไปใช้) ดังรายละเอียดในแผนภาพ 2.2.2

2.3 วิธีการเก็บข้อมูล และกลุ่มตัวอย่าง

2.3.1 โรงเรียนนำร่อง

เนื่องจากโรงเรียนนำร่อง เป็นโรงเรียนที่สื่อทั้ง 2 ชุด ได้ถูกนำเข้าไปใช้แล้วตั้งแต่ปีการศึกษา 2551 และ 2552 ดังนั้น ในการศึกษาของการวิจัยนี้จึงใช้วิธีเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ (สนทนากลุ่มที่ละกลุ่มตัวอย่าง หรือระดมสมองพร้อมกันทุกกลุ่ม ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมด้านเวลาของโรงเรียน) ระหว่างเดือนธันวาคม 2553 ถึงเดือนกันยายน 2554 เพื่อศึกษาย้อนหลังถึงกระบวนการใช้สื่อทั้ง 2 ชุด และประสิทธิภาพของสื่อเหล่านี้

กลุ่มตัวอย่างของโรงเรียนนำร่อง มี 3 กลุ่ม คือ

- นักเรียนที่เคยดูสื่อ “เติมเต็มความเข้มแข็งทางใจ” จำนวน 10 คนต่อ 1 โรงเรียน รวมเป็น 40 คน แต่การดำเนินการเก็บข้อมูลในกลุ่มนักเรียน ได้จำนวนเกินเป้าหมายคือ 67 คน (ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 29 คนและระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย 38 คน)
- ครูที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับสื่อ “เติมเต็มความเข้มแข็งทางใจ” หรือ “เทคนิคการคุยกับลูกวัยรุ่น” (เช่น ครูที่รับผิดชอบวิชา และเปิดสื่อให้เด็กนักเรียนชม ครูประจำชั้น ผู้บริหาร) จำนวน 5 คนต่อโรงเรียน รวมเป็น 20 คน แต่การดำเนินการเก็บข้อมูลในกลุ่มครู พบว่า ได้จำนวนเกินเป้าหมายคือ จำนวน 38 คน
- ผู้ปกครองของเด็กนักเรียนในโรงเรียนที่มีการนำสื่อ “เติมเต็มความเข้มแข็งทางใจ” “เทคนิคการคุยกับลูกวัยรุ่น” ไปทดลองใช้ จำนวน 5 คนต่อโรงเรียน รวมเป็น 20 คน แต่การดำเนินการเก็บข้อมูลในกลุ่มผู้ปกครอง พบว่า ได้จำนวนเกินเป้าหมายคือ จำนวน 36 คน

ในการเก็บข้อมูลจากครูและผู้ปกครองในโรงเรียนเหล่านี้ ไม่พบว่าโรงเรียนนำสื่อ “เทคนิคการคุยกับลูกวัยรุ่น” ให้กับผู้ปกครองของนักเรียนเลย ดังนั้น ในการประเมินผลเรื่องประสิทธิภาพของสื่อ “เทคนิคการคุยกับลูกวัยรุ่น” รวมถึงกระบวนการนำสื่อ “เทคนิคการคุยกับลูกวัยรุ่น” ไปทดลองใช้ของโรงเรียนนำร่อง จึงไม่ได้ถูกนำเสนอในผลการวิจัยบทที่ 4 และ 5

2.3.2 โรงเรียนพื้นที่ขยาย

การเก็บข้อมูลในโรงเรียนพื้นที่ขยายมีด้วยกัน 2 วิธี

2.3.2.1 เก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ในโรงเรียนที่สุ่มตัวอย่างได้ทั้งที่เป็นกลุ่มทดลอง และควบคุม โดยสำรวจแบบสอบถามในช่วงต้นปีการศึกษา 2554 (ระหว่างเดือนพฤษภาคม ถึงเดือนมิถุนายน 2554) และในช่วงปลายปีการศึกษา 2554 (ระหว่างเดือนมีนาคมถึงเดือนมิถุนายน 2555) แบบสอบถามทั้งสองช่วงเวลา ประกอบด้วย 3 ชุด คือ

- หนึ่ง แบบสอบถามของนักเรียนที่ต้องประเมินตนเอง ซึ่งเป็นเด็กมัธยมศึกษาตอนต้น (มัธยมศึกษาปีที่ 2) และมัธยมศึกษาตอนปลาย (มัธยมศึกษาปีที่ 5)
- สอง แบบสอบถามของครูประจำชั้น ซึ่งครูต้องประเมินเด็กนักเรียนรายคน (เฉลี่ยประมาณ 40 แบบ ต่อครู 1 คน) และ
- สาม แบบสอบถามของผู้ปกครองนักเรียน

เมื่อรวบรวมแบบสอบถามแล้ว พบว่า จำนวนตัวอย่างที่ได้ตอบแบบสอบถามมีรายละเอียด ดังตาราง 2.3.2.1

ตาราง 2.3.2.1 จำนวนตัวอย่างที่ได้รับจากการสำรวจนักเรียน ครู ผู้ปกครอง จำแนกตามช่วงการสำรวจ (ต้นปีการศึกษา และปลายปีการศึกษา 2554)

ชนิดโรงเรียน/ จังหวัด	ต้นปีการศึกษา 2554 (ก่อนนำสื่อไปใช้ในโรงเรียน ทดลอง)			ปลายปีการศึกษา 2554 (หลังนำสื่อไปใช้ในโรงเรียน ทดลอง)		
	นักเรียน	ครู	ผู้ปกครอง	นักเรียน	ครู	ผู้ปกครอง
โรงเรียนทดลอง						
กทม.	391	399	386	311	318	291
นครสวรรค์	358	376	360	347	357	341
โรงเรียนควบคุม						
กทม.	352	355	348	280	294	269
นครสวรรค์	308	305	306	273	279	271
รวม	1,409	1,435	1,400	1,211	1,248	1,172
	หลังจากจับคู่นักเรียน ครู ผู้ปกครองให้เป็นตัวอย่าง เดียวกัน โดยใช้นักเรียน เป็นฐาน เหลือ 1,281 ตัวอย่าง			หลังจากจับคู่นักเรียน ครู ผู้ปกครองให้เป็นตัวอย่าง เดียวกัน โดยใช้นักเรียน เป็นฐาน เหลือ 1,009 ตัวอย่าง		
	หลังจากจับคู่ตัวอย่างต้นปีการศึกษา และปลายปีการศึกษา ให้เป็นตัวอย่างเดียวกัน โดยใช้นักเรียนเป็นฐาน เหลือตัวอย่างที่เป็นตัวอย่างเดียวกัน 800 ตัวอย่าง					

2.3.2.2 เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีระดมสมอง ซึ่งประยุกต์มาจากวิธีระดมสมองเพื่อค้นหาอนาคต (Future Search Conference) ในโรงเรียนกลุ่มทดลองเท่านั้นระหว่างเดือนเมษายน

ถึงเดือนมิถุนายน 2555 กลุ่มตัวอย่างของการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ มี 3 กลุ่ม คือ

- นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 และนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เคยดูสื่อ “เติมเต็มความเข้มแข็งทางใจ” จำนวน 10 คนต่อ 1 โรงเรียน รวมเป็น 40 คน แต่การดำเนินการเก็บข้อมูลในกลุ่มนักเรียน ได้จำนวนเกินเป้าหมายคือ จำนวน 43 คน (ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 15 คน และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย 28 คน)

- ครูที่เกี่ยวข้องกับสื่อ “เติมเต็มความเข้มแข็งทางใจ” หรือ “เทคนิคการคุยกับลูกวัยรุ่น” (เช่น ครูที่รับผิดชอบวิชา และเปิดสื่อให้เด็กนักเรียนชม ครูประจำชั้น) จำนวน 5 คนต่อ 1 โรงเรียน รวมเป็น 20 คน แต่การดำเนินการเก็บข้อมูลในกลุ่มครู ได้จำนวนเกินเป้าหมายคือ จำนวน 32 คน

- ผู้ปกครองของเด็กนักเรียน จำนวน 5 คนต่อ 1 โรงเรียน รวมเป็น 20 คน แต่การดำเนินการเก็บข้อมูลในกลุ่มผู้ปกครอง ได้จำนวนเกินเป้าหมายคือ จำนวน 29 คน

2.4 องค์ประกอบแบบสอบถาม

แบบสอบถามทั้งต้นปีการศึกษา และปลายปีการศึกษา ประกอบด้วยแบบสอบถาม 3 ชุด คือ แบบสอบถามของนักเรียน แบบสอบถามของครูประจำชั้น (ประเมินเด็กนักเรียนเป็นรายคน) และแบบสอบถามของผู้ปกครอง

องค์ประกอบของแบบสอบถามด้านเนื้อหา ดังรายละเอียดในตาราง 2.4

ตาราง 2.4 องค์ประกอบแบบสอบถามนักเรียน ครู ผู้ปกครอง

องค์ประกอบแบบสอบถาม	ต้นปีการศึกษา 2554				ปลายปีการศึกษา 2554			
	นักเรียน	ครู	ผู้ปกครอง		นักเรียน	ครู	ผู้ปกครอง	
1. ข้อมูลทั่วไปของนักเรียน (รหัสประจำตัวนักเรียน เพศ ชื่อโรงเรียน ชั้น)	/	/	/		/	/	/	
2. ข้อมูลทั่วไปของผู้ปกครอง (เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครอบครัว)	/	○	/		/	○	/	
3. ค่าถามชุด CFI	/	○	/		/	○	/	
4. ค่าถามชุดพฤติกรรม SDQ	/	/	/		/	/	/	
5. ค่าถามพฤติกรรมอื่น ได้แก่ (พฤติกรรมนักเรียน พฤติกรรมทางเพศ การใช้สารเสพติด ความรุนแรง)	/	/	/		/	/	/	
6. แบบประเมินความสุขและสุขภาพจิต	/	○	/		/	○	/	
7. ข้อมูลเกี่ยวกับการรับชมสื่อเดิมเดิมความเข้มแข็งทางใจ	○	○	○		/	○	○	○
8. ข้อมูลเกี่ยวกับการรับชมสื่อเทคนิคการคุยกับลูกวัยรุ่น	○	○	○		○	○	○	/

หมายเหตุ: เครื่องหมาย / มีแบบสอบถาม ○ ไม่มีแบบสอบถาม

บทที่ 3 ลักษณะข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

3.1 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงคุณภาพ

3.1.1 จำนวนของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกเพศ และชนิดของโรงเรียน

กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยเชิงคุณภาพแบ่งเป็น โรงเรียนนาร่อง 4 โรงเรียน (กรุงเทพมหานคร 2 โรงเรียน จังหวัดนครสวรรค์ 1 โรงเรียน และจังหวัดลพบุรี 1 โรงเรียน) และโรงเรียนพื้นที่ขยาย 4 โรงเรียน (กรุงเทพมหานคร 2 โรงเรียน และจังหวัดนครสวรรค์ 2 โรงเรียน)

จำนวนนักเรียนตัวอย่างของโรงเรียนนาร่องมีทั้งสิ้น 67 คน (มัธยมต้น 29 คน-ชาย 12 คน หญิง 17 คน และมัธยมปลาย 38 คน-ชาย 12 คน หญิง 26 คน) จำนวนกลุ่มนักเรียนตัวอย่างของโรงเรียนพื้นที่ขยายมีทั้งสิ้น 43 คน (มัธยมต้น 15 คน-ชาย 1 คน ที่เหลือเป็นหญิง 14 คน และมัธยมปลาย 28 คน-ชาย 6 คน หญิง 22 คน)

จำนวนตัวอย่างซึ่งเป็นผู้ปกครองของโรงเรียนนำร่องมีทั้งสิ้น 36 คน (เป็นชาย 16 คน และเป็นหญิง 20 คน) ส่วนโรงเรียนพื้นที่ขยาย ผู้ปกครองซึ่งเป็นตัวอย่างมีทั้งสิ้น 29 คน (ชาย 7 คน และหญิง 22 คน)

จำนวนครูที่เป็นตัวอย่างของการวิจัยเชิงคุณภาพของโรงเรียนนำร่องมีทั้งสิ้น 38 คน (ชาย 13 คน และหญิง 25 คน) ส่วนโรงเรียนพื้นที่ขยาย ครูที่เป็นตัวอย่างมีทั้งสิ้น 32 คน (ชาย 6 คน และหญิง 26 คน)

ตาราง 3.1.1 จำนวนตัวอย่างของการวิจัยเชิงคุณภาพ

ชนิดของ โรงเรียน	นักเรียน				ผู้ปกครอง		ครู	
	ม.ต้น		ม.ปลาย					
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง
นำร่อง	12	17	12	26	16	20	13	25
พื้นที่ขยาย	1	14	6	22	7	22	6	26

3.2 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณ

การวิจัยเชิงปริมาณในการศึกษานี้ ได้รวบรวมข้อมูลเฉพาะในโรงเรียนพื้นที่ขยายเท่านั้น ส่วนโรงเรียนนำร่องไม่ได้ทำการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ดังนั้น ลักษณะทั่วไปของข้อมูล รวมทั้งการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณในบทต่อๆ ไป จึงมีเพียงโรงเรียนพื้นที่ขยาย

3.2.1 ลักษณะข้อมูลนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะทั่วไปของข้อมูลของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างเปรียบเทียบกับเป็นสองกลุ่ม (ตาราง 3.2.1) คือ นักเรียนโรงเรียนที่ได้รับสื่อ “เติมเต็มความเข้มแข็งทางใจ” (ในที่นี้จะเรียกว่า โรงเรียนทดลอง) และนักเรียน

โรงเรียนที่ไม่ได้รับสื่อ “เติมเต็มความเข้มแข็งทางใจ” (ในที่นี้จะเรียกว่า โรงเรียนควบคุม) พบว่า นักเรียนเขต กทม.ของโรงเรียนทดลอง มีแนวโน้มของสัดส่วนสูงกว่านักเรียนในจังหวัดนครสวรรค์เล็กน้อย ส่วนนักเรียนจังหวัดนครสวรรค์ของโรงเรียนควบคุมมีแนวโน้มของสัดส่วนสูงกว่านักเรียนในเขต กทม.เล็กน้อย ในเรื่องเพศ สัดส่วนนักเรียนชายน้อยกว่านักเรียนหญิงทั้งในโรงเรียนทดลองและโรงเรียนควบคุม เด็กมัธยมต้นในโรงเรียนทดลองมีสัดส่วนมากกว่าเด็กมัธยมปลาย ส่วนในโรงเรียนควบคุม สัดส่วนเด็กมัธยมปลายมีสูงกว่าสัดส่วนเด็กมัธยมต้น

ส่วนข้อมูลของผู้ปกครองนักเรียนจากการสำรวจตอนต้นปีการศึกษาของโรงเรียนทดลอง พบว่า ประมาณร้อยละ 37 เป็นผู้ปกครองชาย แต่พอปลายปี ผู้ปกครองเพศชายลดลงเล็กน้อยเหลือร้อยละ 33 ส่วนโรงเรียนควบคุม สัดส่วนผู้ปกครองชายไม่แตกต่างกันมากนักระหว่างการสำรวจต้นปี และปลายปี คืออยู่ระหว่างร้อยละ 34–35

อายุเฉลี่ยผู้ปกครองผู้ซึ่งรายงานอายุตนเองของโรงเรียนทดลองและโรงเรียนควบคุมไม่แตกต่างกันมาก และไม่แตกต่างกันทั้งสองช่วงเวลาสำรวจด้วย คืออายุเฉลี่ยประมาณ 44 ปี หรือส่วนใหญ่ผู้ปกครองนักเรียนมีอายุอยู่ในช่วง 40–49 ปี

ตาราง 3.2.1 ลักษณะข้อมูลด้านประชากร สังคมและเศรษฐกิจ
ครอบครัวของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะ ข้อมูล	รร.ทดลอง (N=415)	รร.ควบคุม (N=385)	รวม (N=800)	ลักษณะ ข้อมูล	รร.ทดลอง (N=415)	รร.ควบคุม (N=385)	รวม (N=800)
จังหวัด				อายุของผู้ปกครอง (สำรวจต้นปีการศึกษา)			
กทม.	52.8	48.3	50.6	< 39 ปี	25.8	27.3	26.5
นครสวรรค์	47.2	51.7	49.4	40 – 49 ปี	48.2	51.7	49.9
รวม	100.0	100.0	100.0	50 – 59 ปี	14.2	13.2	13.8
เพศของนักเรียน				60 ปี +	6.0	4.9	5.5
ชาย	27.0	40.5	33.5	ไม่ตอบ	5.8	2.9	4.4
หญิง	73.0	59.5	66.5	รวม	100.0	100.0	100.0
รวม	100.0	100.0	100.0	*อายุเฉลี่ย	44.8	44.0	44.4
ชั้นเรียนของนักเรียน				อายุของผู้ปกครอง (สำรวจปลายปีการศึกษา)			
ม.ต้น	55.7	44.4	50.3	< 39 ปี	23.6	25.7	24.6
ม.ปลาย	44.3	55.6	49.8	40 – 49 ปี	52.3	49.9	51.1
รวม	100.0	100.0	100.0	50 – 59 ปี	15.9	15.1	15.5
เพศของผู้ปกครอง (สำรวจต้นปีการศึกษา)				60 ปี +	4.1	4.9	4.5
ชาย	37.3	35.3	36.4	ไม่ตอบ	4.1	4.4	4.3
หญิง	60.5	64.4	62.4	รวม	100.0	100.0	100.0
ไม่ตอบ	2.2	0.3	1.3	*อายุเฉลี่ย	44.5	43.8	44.2
รวม	100.0	100.0	100.0				

การศึกษาของผู้ปกครองส่วนใหญ่อยู่ในระดับประถมศึกษา สังเกตว่าเมื่อเปรียบเทียบผู้ปกครองนักเรียนในโรงเรียนควบคุม กับผู้ปกครองนักเรียนในโรงเรียนทดลอง การศึกษาระดับประถมศึกษาของผู้ปกครองโรงเรียนควบคุมมีสัดส่วนสูงกว่าผู้ปกครองโรงเรียนทดลอง ขณะเดียวกันการศึกษาระดับมัธยมปลายขึ้นไปของผู้ปกครองโรงเรียนทดลองมีสัดส่วนสูงกว่าผู้ปกครองโรงเรียนควบคุม ซึ่งกล่าวได้ว่า ผู้ปกครองโรงเรียนทดลองได้รับการศึกษาในระดับสูงกว่าผู้ปกครองโรงเรียนควบคุม

ตาราง 3.2.1 (ต่อ)

ลักษณะ ข้อมูล	รร.ทดลอง (N=415)	รร.ควบคุม (N=385)	รวม (N=800)	ลักษณะ ข้อมูล	รร.ทดลอง (N=415)	รร.ควบคุม (N=385)	รวม (N=800)
เพศของผู้ปกครอง (สำรวจปลายปีการศึกษา)				อาชีพผู้ปกครอง (สำรวจต้นปีการศึกษา)			
ชาย	32.8	34.3	33.5	เกษตรกร	14.2	15.8	15.0
หญิง	65.5	65.2	65.4	ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	21.7	16.6	19.3
ไม่ตอบ	1.7	0.5	1.1	พ.เอกชน/ รัฐวิสาหกิจ	10.8	8.3	9.6
รวม	100.0	100.0	100.0	รับจ้างทั่วไป	28.4	39.7	33.9
การศึกษาผู้ปกครอง (สำรวจต้นปีการศึกษา)				ข้าราชการ/ พนักงานรัฐ	15.2	8.1	11.8
ไม่เคยเรียน	1.4	1.0	1.3	แม่บ้าน/ไม่ได้ทำงาน	6.7	10.9	8.8
ประถมศึกษา	40.7	53.5	46.9	ไม่ตอบ	2.9	0.5	1.8
มัธยมต้น	14.5	16.6	15.5	รวม	100.0	100.0	100.0
มัธยมปลาย	27.5	22.9	25.3	อาชีพผู้ปกครอง (สำรวจปลายปีการศึกษา)			
อุดมศึกษา	12.5	4.9	8.9	เกษตรกร	15.2	15.1	15.1

ตาราง 3.2.1 (ต่อ)

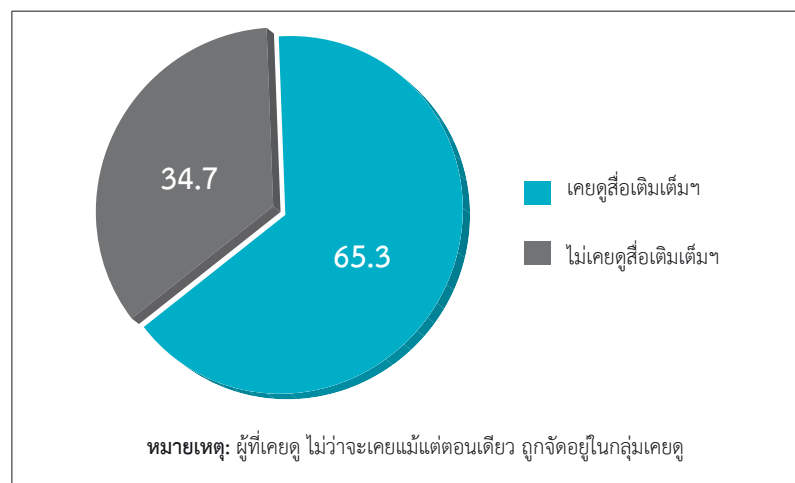
ลักษณะข้อมูล	รร.ทดลอง (N=415)	รร.ควบคุม (N=385)	รวม (N=800)	ลักษณะข้อมูล	รร.ทดลอง (N=415)	รร.ควบคุม (N=385)	รวม (N=800)
ไม่ตอบ	3.4	1.0	2.3	ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	25.5	18.2	22.0
รวม	100.0	100.0	100.0	พ.เอกชน/รัฐวิสาหกิจ	9.2	8.1	8.6
การศึกษาผู้ปกครอง (สำรวจปลายปีการศึกษา)				รับจ้างทั่วไป	25.5	40.5	32.8
ไม่เคยเรียน	1.0	2.6	1.8	ข้าราชการ/พนักงานรัฐ	13.5	7.3	10.5
ประถมศึกษา	40.2	53.8	46.8	แม่บ้าน/ไม่ได้ทำงาน	7.2	9.4	8.3
มัธยมต้น	19.0	16.6	17.9	ไม่ตอบ	3.9	1.6	2.8
มัธยมปลาย	27.2	20.8	24.1	รวม	100.0	100.0	100.0
อุดมศึกษา	9.6	5.2	7.5				
ไม่ตอบ	2.9	1.0	2.0				
รวม	100.0	100.0	100.0				
รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อปี (สำรวจต้นปีการศึกษา)				รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อปี (สำรวจปลายปีการศึกษา)			
< 120,000	41.9	55.1	48.3	< 120,000	44.1	55.6	49.6
120,001 – 300,000	39.3	28.3	34.0	120,001 – 300,000	37.6	29.4	33.6
300,001 – 600,000	12.5	10.1	11.4	300,001 – 600,000	10.4	7.0	8.8
600,000 +	2.0	3.1	2.5	600,000 +	2.4	3.9	3.1
ไม่ตอบ	4.3	3.4	3.9	ไม่ตอบ	5.5	4.2	4.9
รวม	100.0	100.0	100.0	รวม	100.0	100.0	100.0

ในฐานะเศรษฐกิจครอบครัวของนักเรียน พบว่า รายได้เฉลี่ยต่อปีของครอบครัวของนักเรียนโรงเรียนทดลอง และโรงเรียนควบคุมส่วนใหญ่ต่ำกว่า 120,000 บาท อย่างไรก็ตาม สังเกตได้ว่านักเรียนในโรงเรียนทดลองที่ครอบครัวมีรายได้เฉลี่ยต่อปีมากกว่า 120,000 บาท มีสัดส่วนสูงกว่านักเรียนในโรงเรียนควบคุม นั่นหมายความว่า นักเรียนในโรงเรียนทดลองน่าจะมีฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่านักเรียนในโรงเรียนควบคุม และเมื่อไปดูอาชีพผู้ปกครองส่วนใหญ่ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนควบคุมมีอาชีพรับจ้างทั่วไปถึงร้อยละ 40 ขณะที่ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนทดลองส่วนใหญ่มีอาชีพไม่เฉพาะรับจ้างทั่วไป แต่กระจายไปที่อาชีพค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัวด้วย ซึ่งเป็นอาชีพที่น่าจะทำได้สูงกว่ารับจ้างทั่วไป

3.2.2 การได้รับหนังสือ “เติมเต็มความเข้มแข็งทางใจ” ของเด็กนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

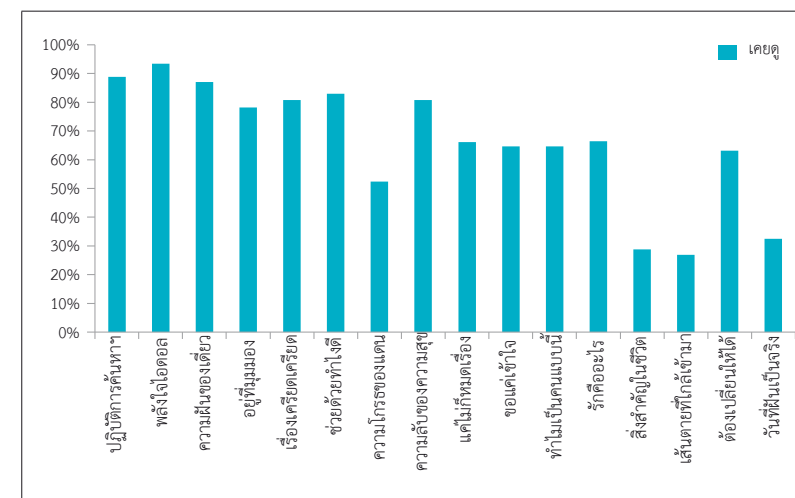
พบว่า มีถึงหนึ่งในสามของเด็กนักเรียนกลุ่มตัวอย่างในโรงเรียนทดลองที่ไม่ได้ดูสื่อนี้ (แผนภาพ 3.2.2.1) แม้ว่าเป็นโรงเรียนที่นำสื่อ “เติมเต็มความเข้มแข็งทางใจ” เข้าไปใช้ในโรงเรียน สาเหตุที่นักเรียนถึงหนึ่งในสามไม่ได้ดูสื่อ ด้วยสาเหตุของการไม่สนใจหนังสือเมื่อโรงเรียนจัดสรรเวลาให้ชมในคาบวิชา ประกอบกับปัญหาอุทกภัยที่เกิดปลายปี พ.ศ. 2554 ทำให้เมื่อเปิดเทอมอีกครั้งหลังน้ำท่วม โรงเรียนต้องเร่งเนื้อหาการเรียนหลักจึงทำให้ไม่มีโอกาสในการชมสื่อในช่วงเวลาที่เคยจัดสรร โดยโรงเรียนต้องนำชั่วโมงเหล่านั้นไปเร่งสอนเนื้อหาการเรียนหลัก นอกจากนี้ มีประเด็นเรื่องเวลาที่จัดสรรให้ในช่วงการดูสื่อซึ่งจะกล่าวต่อไปในบทที่ 4

แผนภาพ 3.2.2.1 ร้อยละของนักเรียน จำแนกตามการเคย/ไม่เคย ดู สื่อชุด “เติมเต็มความเข้มแข็งทางใจ” (เฉพาะโรงเรียนทดลอง จำนวน ตัวอย่าง = 415)

ในการพิจารณาแต่ละตอนของสื่อ (แผนภาพที่ 3.2.2.2) มีอยู่ 3 ตอนที่มีเพียงนักเรียนไม่ถึงครึ่งของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนทดลองได้รับชม คือ ตอนสิ่งสำคัญในชีวิต เส้นตายที่ใกล้เข้ามา และวันที่ฝันเป็นจริง ซึ่งทั้ง 3 ตอนนี้เป็นตอนท้ายๆ ของสื่อ ส่วนตอนที่ได้รับการชมมากกว่าร้อยละ 70 ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างมี 7 ตอน คือ ปฏิบัติการค้นหาความเข้มแข็งทางใจ พลังใจไอดอล ความฝันของเดี่ยว อยู่ที่ยูมมอ เรื่องเครียดเครียด ช่วยด้วยทำไงดี ความลับของความสุข ซึ่งส่วนใหญ่เป็นตอนแรกๆ ของสื่อชุดนี้ ตอนที่เหลืออีก 6 ตอน ได้รับการชมจากนักเรียนประมาณร้อยละ 50-69 ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ตอนกลางๆ ของสื่อ

แผนภาพ 3.2.2.2 ร้อยละของนักเรียนผู้ที่เคยดูสื่อชุด “เติมเต็มความเข้มแข็งทางใจ” จำแนกตามตอนที่ได้ดู (เฉพาะโรงเรียนทดลอง จำนวนตัวอย่าง = 415)

หากพิจารณาตามวัตถุประสงค์ของสื่อแล้ว พบว่า นักเรียนที่อยู่ ในโรงเรียนทดลองซึ่งมีทั้งหมด 415 คนนั้น ได้รับชมส่วนที่เน้นด้านต่างๆ ดังนี้ (ดูตาราง 3.2.2.1 คอลัมน์ 4)

1. เน้นการรู้สึกดีกับตนเอง เฉลี่ยได้รับชมคนละ 2.3 ตอน
2. เน้นการจัดการชีวิตได้ เฉลี่ยได้รับชมคนละ 1.9 ตอน
3. เน้นการมีความสัมพันธ์ครอบครัวและสังคม เฉลี่ยได้รับชมคนละ 1.7 ตอน
4. เน้นการมีเป้าหมายในชีวิต เฉลี่ยได้รับชมคนละ 1.0 ตอน

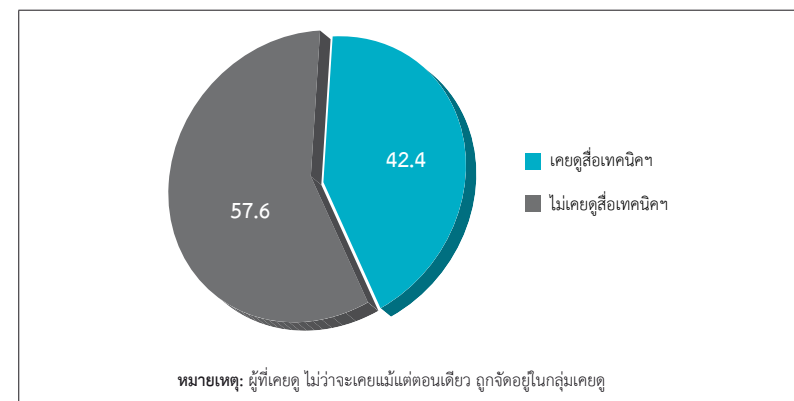
ตาราง 3.2.2.1 จำนวนเฉลี่ยของการรับชมสื่อ “เติมเต็มความเข้มแข็งทางใจ” ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามแต่ละด้านของวัตถุประสงค์ของสื่อ

สื่อที่เน้นตามวัตถุประสงค์ของสื่อ	จำนวนตอน	ชื่อเรื่องแต่ละตอน	ค่าเฉลี่ย (จำนวนนักเรียนโรงเรียนทดลองทั้งสิ้น 415 คน)
(1)	(2)	(3)	(4)
เน้นการรู้สึกดีกับตนเอง	4	1 ปฏิบัติการค้นหาความเข้มแข็งทางใจภาค 1 และ 2 2 พลังใจ...ไอดอล 3 ความฝันของเดี่ยว 4 อยู่ที่มีมุมมอง	2.3
เน้นการจัดการชีวิตได้	4	5 เรื่อง เครียด เครียด 6 ช่วยด้วย ทำไงดี 7 ความโกรธของแดน 8 ความลับของความสุข	1.9
เน้นการมีความสัมพันธ์ครอบครัวและสังคม	4	9 แค่ “ไม่” ก็หมดเรื่อง 10 ขอแค่เข้าใจ 11 ทำไมเป็นคนแบบนี้ 12 รักคืออะไร	1.7
เน้นการมีเป้าหมายในชีวิต	4	13 สิ่งสำคัญในชีวิต 14 เส้นตายที่ใกล้เข้ามา 15 ต้องเปลี่ยนให้ได้ 16 วันที่ฝันเป็นจริง	1.0

3.2.3 การได้รับชมสื่อ “เทคนิคการคุยกับลูกวัยรุ่น” ของผู้ปกครองของเด็กนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

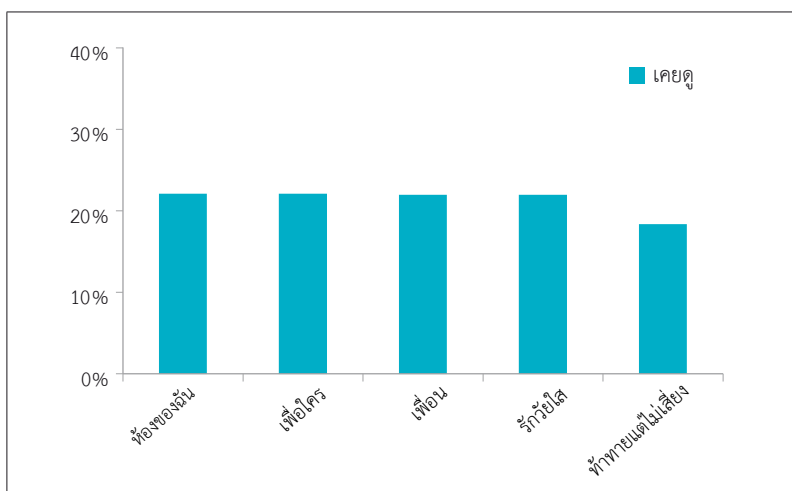
ในการรับชมสื่อ “เทคนิคการคุยกับลูกวัยรุ่น” ของผู้ปกครองของโรงเรียนทดลอง การศึกษานี้พบว่า โรงเรียนทดลองใช้วิธีให้สื่อกับผู้ปกครองแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับบริบทของโรงเรียน เช่น บางโรงเรียนแจกซีดีให้เด็กนำไปให้ผู้ปกครอง บางโรงเรียนเปิดสื่อในห้องประชุมเมื่อผู้ปกครองมาประชุมที่โรงเรียน (ซึ่งบรรยากาศของการรับชมอาจไม่เอื้อให้ผู้ปกครองสนใจในเนื้อหาของสื่อ เพราะมีประเด็นอื่นที่ผู้ปกครองสนใจในการมาประชุมกับโรงเรียน) บางโรงเรียนนัดผู้ปกครองของเด็กที่มีปัญหาพูดคุยและเปิดสื่อให้ดู ดังนั้น การได้รับชมสื่อของผู้ปกครองในโรงเรียนทดลองจึงน้อยกว่าครึ่งหนึ่ง (ประมาณร้อยละ 42 ของผู้ปกครองนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง)

แผนภาพ 3.2.3.1 ร้อยละของผู้ปกครองนักเรียน จำแนกตามการเคย/ไม่เคยดู สื่อชุด “เทคนิคการคุยกับลูกวัยรุ่น” (เฉพาะโรงเรียนทดลองจำนวนตัวอย่าง = 415)

แม้ในภาพรวมผู้ปกครองตอบว่าได้ดูสื่อเพียงร้อยละประมาณ 42 ก็ตาม แต่ในภาพย่อยแต่ละตอน ร้อยละของการดูสื่อยิ่งน้อยลงมาก แผนภาพ 3.2.3.2 แสดงให้เห็นว่า ในแต่ละตอนมีผู้ปกครองได้รับชมสื่อนี้ เพียงร้อยละ 18–22 เท่านั้น ซึ่งพบว่า เป็นสัดส่วนที่ได้รับชมน้อยมากในแต่ละตอน

แผนภาพ 3.2.3.2 ร้อยละของผู้ปกครองนักเรียนผู้ที่เคยดูสื่อชุด “เทคนิคการคุยกับลูกวัยรุ่น” จำแนกตามตอนที่ได้ดู (เฉพาะโรงเรียนทดลอง จำนวนตัวอย่าง = 415)

บทที่ 4 ผลการประเมิน กระบวนการใช้สื่อการเรียนรู้ ภายในระบบโรงเรียน

ในบทที่ 4 ได้แบ่งการเสนอผลการประเมินกระบวนการใช้สื่อการเรียนรู้ภายในระบบโรงเรียนเป็น 2 หัวข้อใหญ่ คือ หนึ่ง ผลการประเมินกระบวนการใช้สื่อการเรียนรู้ “เติมเต็มความเข้มแข็งทางใจ” และ สอง ผลการประเมินกระบวนการใช้สื่อการเรียนรู้ “เทคนิคการคุยกับลูกวัยรุ่น” ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

4.1 ผลการประเมินกระบวนการใช้สื่อการเรียนรู้ “เติมเต็มความเข้มแข็งทางใจ”

การนำเสนอผลการประเมินกระบวนการใช้สื่อการเรียนรู้ “เติมเต็มความเข้มแข็งทางใจ” แบ่งเป็นการนำเสนอผลในโรงเรียนนำร่อง และโรงเรียนพื้นที่ขยาย ดังนี้

4.1.1 โรงเรียนนาร่อง (กระบวนการใช้สื่อเติมเต็มความเข้มแข็งทางใจ ถูกนำไปปฏิบัติในระหว่าง พ.ศ. 2551 – 2552)

โรงเรียนนาร่องตัวอย่าง 1 แห่งในจังหวัดนครสวรรค์: โรงเรียนไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการนำสื่อมาใช้ในโรงเรียน แต่ทำตามความต้องการของหน่วยงานกลาง นักเรียนทุกคนได้ดูสื่อครบ 100% อย่างไรก็ตาม เมื่อหมดกิจกรรมในปีนั้น ก็ไม่ได้นำสื่อไปใช้ในปัดไป รวมถึงความไม่ชัดเจนในวัตถุประสงค์ทำให้โรงเรียนไม่ให้ความสำคัญกับสื่อ

โรงเรียนแห่งนี้ได้นำสื่อการเรียนรู้ไปเปิดให้ดูในคาบสวดมนต์ โดยดูในห้องสมุด และห้องโสตทัศนูปกรณ์ ซึ่งบางครั้งอาจมีปัญหาในการเบียดเวลาในการใช้สื่ออื่น หรือต้องงดใช้สื่ออื่น แต่อย่างไรก็ตามในระหว่างการดำเนินกิจกรรมการนำสื่อไปใช้ในโรงเรียน นักเรียนทุกคนได้รับสื่อทุกตอน แต่หลังจากนั้นในปีต่อมา ไม่ได้นำสื่อมาใช้ในโรงเรียนเลย สาเหตุที่ไม่ได้ทำต่อเนื่องในปีต่อๆ มา เพราะการถ่ายทอดวิธีการนำสื่อลงไปใช้ในโรงเรียนจากส่วนกลาง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา) ไม่ชัดเจน ทำให้ครูที่เข้าไปรับการอบรมไม่เข้าใจในวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการนำสื่อมาใช้ในโรงเรียน เมื่อนำกลับมาใช้ก็พยายามใช้ให้จบกระบวนการ โดยไม่ได้มีการประเมินผลของการนำสื่อมาใช้ “ปัญหาแรกก็คือที่โรงเรียนได้รับเรื่องมาให้ไปประชุม (ที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา) การใช้สื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางใจ และก็พัฒนาองค์กร อย่างครูที่รับผิดชอบก็ไม่ชัดเจน เข้าใจว่าให้แค่มาใช้ แต่ด้วยความที่เราอยากใช้ให้มันเต็มร้อยเปอร์เซ็นต์ เราก็มาจัดรูปแบบของเราร้อยเปอร์เซ็นต์ พอร้อยเปอร์เซ็นต์เราก็ถือว่าเราจบแล้ว เพราะเราก็ทำตามอย่างที่เขาให้เราทำแล้ว แต่อย่างที่คุณครู.. (ชื่อ).. บอกว่าเราไม่ได้ทำต่อเนื่อง เราก็เลยไม่สามารถมาวัดหรือประเมิน

ได้ว่าเด็กเราเปลี่ยนหรือไม่เปลี่ยน และมันใช้แค่ครั้งเดียว” (ส่วนหนึ่งของการสนทนากลุ่มครู 27 ธันวาคม 2553)

นอกจากนี้ ความไม่ชัดเจนในวัตถุประสงค์ของการนำสื่อมาใช้ อาจส่งผลผู้บริหารโรงเรียน หรือครูที่มีหน้าที่เผยแพร่สื่อไม่ให้ความสำคัญกับสื่อนี้ “...บางโรงเรียนเขาอาจจะมองว่า ทางเบื้องบนสั่งๆ มา ไอ้โน้ก็ให้ทำ ไอ้นี้ก็ให้ทำ หนึ่งความให้ความสำคัญว่าเขาให้ความสำคัญกับสื่อมากน้อยแค่ไหน แต่ถ้ามีคนเห็นความสำคัญของสื่อ เขาก็สามารถที่จะเอาตรงนี้ไปใช้ได้ผล ถึงได้บอกว่ามันน่าจะขึ้นอยู่กับบริบทของโรงเรียนด้วย ว่าให้ความสำคัญกับสื่อที่ได้รับมาในแต่ละสื่อ อย่างบางที่เราได้รับโปสเตอร์มา บางที่เราก็ไม่ได้ใส่ใจ ไม่ได้ติดให้เด็กดู สื่อนั้นก็หมดคุณภาพ แต่ถ้าเราสนใจเราก็จะติดให้เด็กได้ดู ได้เห็น เด็กได้ถาม สื่อนั้นก็จะมีประโยชน์” (ส่วนหนึ่งของการสนทนากลุ่มครู 27 ธันวาคม 2553)

โรงเรียนนาร่องตัวอย่าง 1 แห่งในจังหวัดลพบุรี: โรงเรียนเพิ่งนำสื่อมาใช้ไม่ถึง 1 ปี ยังไม่มีความพร้อมในการเผยแพร่ให้นักเรียนดูครบทุกชั้น เลือกเผยแพร่ให้นักเรียน ม.ปลายก่อน หน้าที่เผยแพร่สื่อคือ ครูแนะแนวเพียงคนเดียว เพราะครูส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับการอบรมทำความเข้าใจในสื่อนี้มาก่อน จึงไม่สามารถแนะนำนักเรียนได้

โรงเรียนแห่งนี้ได้เผยแพร่สื่อนี้ให้กับเด็กนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายเท่านั้น ยังไม่ได้เผยแพร่ให้กับเด็กนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เนื่องจากโรงเรียนเพิ่งได้รับสื่อ “เติมเต็มความเข้มแข็งทางใจ” เมื่อกลางปี พ.ศ. 2553 เท่านั้น ซึ่งหมายถึงว่าการดำเนินกิจกรรมการนำสื่อมาใช้ในโรงเรียนไม่ถึง 1 ปีเมื่อนักวิจัยเข้าไปทำสนทนากลุ่มครูที่เกี่ยวข้องกับการนำสื่อไปใช้ในโรงเรียน นอกจากนี้ มีเพียงครูที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบ เช่น ครูแนะแนวเท่านั้นที่รับทราบความเป็นมา

ของสื่อ และครูแนะแนวท่านนี้ท่านเป็นผู้ที่สามารถถ่ายทอดแนะนำสื่อได้ “ได้รับสื่อเมื่อเดือนกรกฎาคม ที่ผ่านมา ทำให้สื่อได้รับการเผยแพร่ กับเด็กนักเรียนช้า สื่อได้เผยแพร่ในชั่วโมงกิจกรรม ซึ่งได้เผยแพร่ให้กับ เด็กชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายท่านนั้น สำหรับเด็กนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้นยังไม่ได้ดู รวมถึงครูส่วนใหญ่ไม่ได้รับทราบเกี่ยวกับสื่อมาก่อน ทำให้ไม่สามารถแนะนำสื่อให้กับนักเรียนได้ จึงทำให้นักเรียนไม่ได้รับการ เผยแพร่เกี่ยวกับสื่อมากเท่าที่ควร เนื่องจากจะได้อ่านและทำกิจกรรมในช่วง กิจกรรมแนะแนวท่านนั้น” (ส่วนหนึ่งของระดมสมองกลุ่มครู ในการประชุม ปฏิบัติการเพื่อค้นหาอนาคต 20 สิงหาคม 2554)

โรงเรียนนำร่องตัวอย่าง 2 แห่งในกรุงเทพมหานคร

กระบวนการนำสื่อไปใช้ในโรงเรียนนำร่องตัวอย่าง 2 แห่งใน กรุงเทพมหานครนี้มีความแตกต่างกัน คือ

แห่งแรกในเขตบางซื่อ: ไม่พร้อมด้านสถานที่และอุปกรณ์ โสตทัศนูปกรณ์ทำให้ไม่ไปเปิดแผ่นวีดิทัศน์ แต่ครูใช้วิธีเล่าเรื่อง และเล่าปะปนกับความรู้จากแหล่งอื่น

โรงเรียนแห่งนี้ไม่ได้เปิดสื่อภาพซึ่งเป็นแผ่นวีดิทัศน์ให้นักเรียนเลย เนื่องจากโรงเรียนไม่มีอุปกรณ์โสตทัศนูปกรณ์ แต่เห็นประโยชน์ของสื่อ จึงใช้วิธีให้ครูเล่าเรื่องให้ฟัง และให้นักเรียนตอบคำถามท้ายบทตามที่ คู่มือสื่อ “เติมเต็มความเข้มแข็งทางใจ” ในรูปแบบหนังสือ ซึ่งเผยแพร่ ควบคู่กับแผ่นวีดิทัศน์ จากการสังเกตของผู้วิจัย พบว่า ข้อบกพร่อง ของกระบวนการใช้สื่อนี้ คือ ครูไม่ได้เล่าเรื่องราวเหมือนในแผ่นวีดิทัศน์ ที่เดียว และครูมักนำความรู้ที่สื่อแต่ละตอนต้องการถ่ายทอด มาถ่ายทอด ปะปนกับความรู้เรื่องอื่นๆ ที่ครูมีอยู่แล้วด้วย

แห่งที่สองในเขตสวนหลวง: เผยแพร่สื่อให้นักเรียนด้วยวิธี หลากหลาย แต่ผู้บริหารไม่ทราบวัตถุประสงค์ของสื่อ และไม่ได้ให้ความสำคัญ ทำให้สื่อสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับครูไม่ตรงกัน เด็กจะไม่ได้ ประโยชน์

โรงเรียนนี้เป็นโรงเรียนใหญ่และเน้นวิชาการ รวมถึงมีความพร้อม หลายด้าน ครูที่เข้ารับการอบรมการใช้สื่อจึงได้นำสื่อไปเผยแพร่หลายวิธี ได้แก่ เผยแพร่ในคาบวิชาแนะแนว และสุขศึกษา นอกจากนี้ ยังนำไปไว้ในเว็บไซต์ของโรงเรียน ในช่วงพักกลางวันได้เผยแพร่ผ่านทางโทรทัศน์ ซึ่งนักเรียนสามารถดูได้ตอนพักรับประทานอาหารกลางวัน สำหรับหนังสือ คู่มือของสื่อเติมเต็มความเข้มแข็งทางใจสามารถยืมได้จากห้องสมุด “ตอนนี้ที่เราได้รับส่วนมาก คือโรงเรียนเปิดผ่านทางฝ่ายโสต แล้วให้เด็กๆ ดูตอนพักทานอาหาร ข้อดีคือกระจายได้กว้างเด็กสามารถรับสื่อได้กว้าง แต่ข้อเสียคือเด็กไม่ได้ตั้งใจจะรับสื่อ...อันที่สองคือ เปิดทางรายวิชา แนะแนว และรายวิชาสุขศึกษา ตรงนี้ดี ข้อแรกคือเด็กดูเต็ม สองเด็กจะได้ ตั้งใจดู สามอาจารย์ได้ดูด้วย ข้อเสียคือ เด็กดูได้ไม่กี่ตอน เพราะด้วยเวลา จำกัดของอาจารย์ แล้วก็ เด็กบางคนไม่ได้ดู หรือเด็กได้ดูในบางตอน สมมุติเด็กดูตอนที่สอง แต่ปัญหาที่เด็กเจอมันอยู่ในตอนที่สี่ ตรงนี้ก็จะได้ ไม่ครบ มันเหมือนกับเป็นการหว่านแหไป ซึ่งเราไม่รู้ว่ามันจะโดนตรงไหน” (ส่วนหนึ่งของระดมสมองกลุ่มนักเรียน ในการประชุมปฏิบัติการเพื่อค้นหา อนาคต 26 กันยายน 2554)

แต่อย่างไรก็ตาม การนำสื่อเข้ามาใช้ในโรงเรียน กลุ่มครูมองเห็น ว่าผู้บริหารควรให้ความสำคัญและใส่ใจในสื่อโดยเปิดดูด้วยตนเอง และนำมาสื่อสารกับครูเพื่อให้เกิดความเข้าใจและสื่อสารตรงกันระหว่าง ผู้บริหารกับครู ซึ่งจะทำได้เด็กได้ประโยชน์มากขึ้น “สื่อที่ให้มานั้น

(เดิมเต็มความเข้มแข็งทางใจ) บางที่ผู้บริหารไม่รู้ว่าเขาให้มาทำอะไร ดูบ้างหรือเปล่า ก็ไม่ได้ดู ซึ่งวันๆ จริงๆ แล้ว ผู้บริหารมีเวลาว่างเยอะกว่าครูที่สอนอีก ครูต้องสอน ต้องดูแลเด็ก อยู่เเว แต่ผู้บริหารนั่งทั้งวัน มีเวลาก็น่าจะดู แล้วเอาความรู้ที่ได้มาคุยกับครูที่ห้องประชุมก็ได้ หรือในที่ประชุมเป็นครั้งๆ ไป ก็สื่อสารสัมพันธ์กัน ตรงนี้ก็ลงไปสู่เด็ก” (ส่วนหนึ่งของระดมสมองกลุ่มครู ในการประชุมปฏิบัติการเพื่อค้นหาอนาคต 26 กันยายน 2554)

4.1.2 โรงเรียนพื้นที่ขยาย (กระบวนการใช้สื่อเดิมเต็มความเข้มแข็งทางใจ ถูกนำไปปฏิบัติในปีการศึกษา 2554 คือ พฤษภาคม 2554 ถึง กุมภาพันธ์ 2555)

โรงเรียนพื้นที่ขยายตัวอย่าง 2 แห่งในจังหวัดนครสวรรค์

กระบวนการนำสื่อไปใช้ในโรงเรียนพื้นที่ขยายตัวอย่าง 2 แห่ง จังหวัดนครสวรรค์มีความแตกต่างกัน คือ

แห่งแรกในอำเภอดาคลี: สื่อเผยแพร่ในคาบวิชาโฮมรูม 30 นาที ขณะเดียวกันนักเรียนได้รับซีดีไปดูที่บ้าน ข้อดีข้อเสียในกระบวนการได้รับสื่อแตกต่างกันระหว่างการชมสื่อที่โรงเรียนและที่บ้าน

โรงเรียนแห่งนี้เผยแพร่สื่อเดิมเต็มความเข้มแข็งทางใจให้นักเรียนในชั้นเรียนตัวอย่างของโครงการวิจัยนี้โดยเฉพาะคาบวิชาโฮมรูม ซึ่งคาบวิชานี้มีเวลาเพียง 30 นาทีต่อสัปดาห์ ทำให้บางตอนของละครไม่สามารถดูจบได้ในเวลา 30 นาที อย่างไรก็ตาม โรงเรียนได้สำเนาแผ่นวีดิทัศน์ให้กลับไปดูที่บ้านด้วย นักเรียนได้เปรียบเทียบข้อดีและข้อเสียของกระบวนการการให้สื่อนี้ระหว่างการดูที่โรงเรียนในคาบโฮมรูม และการดูที่บ้าน

สถานที่ที่รับชมสื่อ	ข้อดี	ข้อเสีย
ดูในคาบวิชาโฮมรูม	- สามารถแสดงความคิดเห็นร่วมกับเพื่อนในห้องและครูที่ปรึกษา - ครูที่ปรึกษาได้ให้คำแนะนำ - ครูที่ปรึกษาสามารถเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นของเด็กนักเรียนแต่ละคน และช่วยกันหาแนวทางแก้ไขได้	- ไม่มีสมาธิและถูกเพื่อนรบกวนบ่อยๆ ระหว่างที่ดู - มีเวลาจำกัด ทำให้ได้รับความรู้ไม่เต็มที่
ดูที่บ้าน	- เป็นส่วนตัว และเข้าใจเนื้อหามากกว่าดูที่โรงเรียน - เนื่องจากมีสมาธิในการดูมากกว่า - สามารถดูได้ทุกเวลาถ้าว่าง - สามารถดูกับผู้ปกครองได้ ทำให้เกิดความเข้าใจกันมากขึ้นระหว่างผู้ปกครองกับนักเรียน	- ไม่สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนและครูที่ปรึกษา

ในการสำรวจแบบสอบถามปลายทอมที่ 2 ของปีการศึกษา 2554 พบว่า มีเกือบ 1 ใน 4 (ร้อยละ 22.9) ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างของโรงเรียนแห่งนี้ รายงานว่าตนเองไม่เคยดูสื่อเดิมเต็มความเข้มแข็งทางใจเลยสักตอนเดียว แต่นักเรียนส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 69 ได้ดูสื่อเดิมเต็มความเข้มแข็งทางใจระหว่าง 11 ถึง 15 ตอน (ดูตาราง 4.1.2 ประกอบ)

แห่งที่สองในอำเภอดาคลี: เผยแพร่สื่อให้นักเรียนสัปดาห์ละ 2 คาบวิชา คือแนะแนว และโฮมรูม ทำให้นักเรียนได้รับชมครบทั้งละครและกิจกรรม ทำให้นักเรียนส่วนใหญ่ได้รับชมครบทั้ง 16 ตอน

โรงเรียนได้นำสื่อไปเผยแพร่ในคาบวิชาแนะแนวซึ่งมีเวลา 50 นาที ต่อสัปดาห์ ส่วนคาบวิชาโฮมรูมซึ่งมีเวลา 15–20 นาที เป็นช่วงการต่อจากคาบแนะแนว (หากสื่อในตอนที่อยู่คาบแนะแนวยาว) หลังจากนั้น ถ้ามีเวลาเหลือในช่วงโฮมรูมก็จะเป็นการทำกิจกรรมต่างๆ เช่น การพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างเพื่อนและครูที่ปรึกษา รวมถึงตอบคำถาม (ใบงาน) ท้ายบทของแต่ละตอนในคู่มือสื่อเติมเต็มความเข้มแข็งทางใจ

ในการสำรวจแบบสอบถามปลายเทอมที่ 2 ของปีการศึกษา 2554 พบว่า เพียงร้อยละ 8.9 ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างของโรงเรียนแห่งนี้ รายงานว่าตนเองไม่เคยดูสื่อเติมเต็มความเข้มแข็งทางใจเลยสักตอนเดียว แต่มีถึงร้อยละ 70 ได้ดูสื่อเติมเต็มความเข้มแข็งทางใจครบทุกตอน (ดูตาราง 4.1.2 ประกอบ)

โรงเรียนพื้นที่ขยายตัวอย่าง 2 แห่งในกรุงเทพมหานคร: เผยแพร่สื่อให้นักเรียนในคาบวิชาแนะแนว แต่ประสบปัญหาอุทกภัยทำให้ต้องหยุดเรียน เมื่อกลับมาเปิดการเรียนใหม่ต้องนำคาบวิชาแนะแนวไปสอนวิชาหลักของโรงเรียนเพื่อชดเชยเวลาที่หยุดเรียนไป

กระบวนการนำสื่อไปใช้ในโรงเรียนพื้นที่ขยายตัวอย่าง 2 แห่งในกรุงเทพมหานคร ซึ่งอยู่ในเขตบางซื่อ 1 แห่ง และเขตพระนคร 1 แห่ง มีความเหมือนกัน คือ จัดให้เผยแพร่สื่อเติมเต็มความเข้มแข็งทางใจให้นักเรียนได้ดูในคาบวิชาแนะแนวซึ่งใช้เวลา 50 นาที อย่างไรก็ตาม ในปีการศึกษา 2554 นี้โรงเรียนพื้นที่ขยายในกรุงเทพมหานครประสบปัญหาอุทกภัย แม้ว่าโรงเรียนทั้งสองแห่งไม่ได้เป็นพื้นที่ประสบภัยก็ตาม แต่กระทรวงศึกษาประกาศให้มีการหยุดเรียนในช่วงเดือนพฤศจิกายน 2554 ทำให้ไม่สามารถเผยแพร่สื่อในช่วงดังกล่าวได้ นอกจากนี้ เมื่อได้

เปิดเรียนอีกครั้ง ต้องใช้เวลาในคาบแนะแนวสอนเสริมสำหรับวิชาหลักต่างๆ ของหลักสูตร เพื่อชดเชยเวลาที่หยุดเรียนไป ดังนั้น การเปิดสื่อเพื่อให้นักเรียนได้ชมหลังจากเดือนพฤศจิกายนจึงไม่สามารถทำได้ “ปัญหาที่พบเจอ คือ เวลาไม่พอ เนื่องจากเกิดเหตุอุทกภัย และกิจกรรมโรงเรียนมีมาก ทำให้ไม่สามารถดูได้ครบถ้วน” (ส่วนหนึ่งของระดมสมองกลุ่มนักเรียนโรงเรียนขยายพื้นที่ตัวอย่างเขตบางซื่อ ในการประชุมปฏิบัติการเพื่อค้นหาอนาคต 28 เมษายน 2555)

นอกจากนี้ กระบวนการที่โรงเรียนให้เด็กรับชมสื่อมีลักษณะของการให้ชมสื่อสัปดาห์เว้นสัปดาห์ อย่างไรก็ตามสัปดาห์ที่เว้นว่างเป็นการนำเสนอความรู้จากสื่อเติมเต็มความเข้มแข็งทางใจที่ได้รับมาในสัปดาห์ที่ผ่านชั้นเรียน ซึ่งทำให้นักเรียนได้ทำความเข้าใจในสื่อแต่ละตอนได้อย่างชัดเจน “โรงเรียนมีการให้สื่อในวิชาแนะแนว อาทิตย์เว้นอาทิตย์ มีการจัดกิจกรรมออกมาสรุปหน้าชั้นเรียนว่าได้ความรู้อะไรบ้าง สามารถปรับใช้กับชีวิตประจำวันอะไรได้บ้าง ทางประธานนักเรียนได้ใช้ความรู้นี้ไปปรับใจใช้ในกิจกรรมร่วมกัน เช่น กีฬาสี รุ่นน้องรุ่นพี่จะมีเรื่องไม่เข้าใจกัน เราก็จะเสนอมุมมองให้รุ่นน้องมองโลกในแง่ดี เริ่มจากมองดูตัวเองให้ดีกว่า แล้วก็มองสังคม มองคนรอบข้างให้ดี แล้วกิจกรรมก็จะดำเนินไปได้ด้วยดี” (ส่วนหนึ่งของระดมสมองกลุ่มนักเรียนโรงเรียนขยายพื้นที่ตัวอย่างเขตบางซื่อ ในการประชุมปฏิบัติการเพื่อค้นหาอนาคต 28 เมษายน 2555)

ด้วยเหตุนี้ ในการสำรวจแบบสอบถามปลายเทอมที่ 2 ของปีการศึกษา 2554 พบว่า เกือบ 2 ใน 3 (ร้อยละ 64) ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างของโรงเรียนขยายพื้นที่ตัวอย่างเขตบางซื่อ และ 1 ใน 3 (ร้อยละ 32.4) ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างของโรงเรียนขยายพื้นที่ตัวอย่าง

เขตพระนคร รายงานว่าตนเองไม่เคยดูสื่อเติมเต็มความเข้มแข็งทางใจเลยสักตอนเดียว อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาสัดส่วนของนักเรียนตัวอย่างที่รายงานว่าเคยดูสื่อน้อยอย่างน้อยหนึ่งตอน พบว่า นักเรียนโรงเรียนขยายพื้นที่ตัวอย่างในเขตพระนครมีสัดส่วนสูงกว่านักเรียนในเขตบางซื่อ (ร้อยละ 67.6 และร้อยละ 36.0) (ดูตาราง 4.1.2 ประกอบ)

ตาราง 4.1.2 ร้อยละของนักเรียนที่รายงานจำนวนตอนการรับชมของสื่อเติมเต็มความเข้มแข็งทางใจ จำแนกตามโรงเรียนขยายพื้นที่ตัวอย่าง

จำนวนตอนที่ได้รับชมในสื่อเติมเต็มฯ	โรงเรียนพื้นที่ขยายตัวอย่างในจังหวัดนครสวรรค์		โรงเรียนพื้นที่ขยายตัวอย่างในกรุงเทพมหานคร		รวม
	อ.ตากลิ	อ.ตากฟ้า	เขตบางซื่อ	เขตพระนคร	
0 (ไม่เคยดูเลย)	22.9	8.9	64.0	32.4	34.7
เคยดูอย่างน้อย 1 ตอน	77.1	96.1	36.0	67.6	65.3
1 – 5 ตอน	5.0	19.6	6.1	12.4	9.2
6 – 10 ตอน	1.4	0	11.4	47.6	15.7
11 – 15 ตอน	69.3	1.8	1.0	7.0	25.8
16 ตอน (ดูครบทุกตอน)	1.4	69.6	9.6	6.7	14.2

4.2 ผลการประเมินกระบวนการใช้สื่อการเรียนรู้ “เทคนิคการคุยกับลูกวัยรุ่น”

การนำเสนอผลการประเมินกระบวนการใช้สื่อการเรียนรู้ “เทคนิคการคุยกับลูกวัยรุ่น” แบ่งเป็นการนำเสนอผลในโรงเรียนนำร่อง และโรงเรียนพื้นที่ขยาย ดังนี้

4.2.1 โรงเรียนนำร่อง: ไม่เคยเผยแพร่สื่อ “เทคนิคการคุยกับลูกวัยรุ่น” ให้ผู้ปกครองเลย

ในโรงเรียนนำร่องตัวอย่างของการวิจัยทั้งหมด 4 แห่ง ไม่เคยนำสื่อ “เทคนิคการคุยกับลูกวัยรุ่น” ไปให้ผู้ปกครองได้รับชมเลย เนื่องจากหนึ่ง ไม่ได้รับข้อมูลอย่างชัดเจนจากหน่วยงานกลางที่มาชี้แจงในวัตถุประสงค์ของการนำสื่อไปให้ผู้ปกครอง สอง ผู้บริหารให้ความสำคัญกับสื่อที่จะให้กับผู้ปกครองไม่มากเท่าสื่อที่ให้กับเด็กนักเรียน สาม โรงเรียนไม่มีเวลามากพอในการเปิดให้ผู้ปกครองรับชมในช่วงเวลาที่ผู้ปกครองมาทำการติดต่อโรงเรียน หรือมาประชุมกับครู ประกอบกับปัญหาด้านเวลาของผู้ปกครองที่ไม่มากพอที่จะรับชมสื่อ

4.2.2 โรงเรียนพื้นที่ขยาย

โรงเรียนพื้นที่ขยายตัวอย่าง 2 แห่งในจังหวัดนครสวรรค์

กระบวนการนำสื่อไปใช้ในโรงเรียนพื้นที่ขยายตัวอย่าง 2 แห่ง จังหวัดนครสวรรค์มีความแตกต่างกัน คือ

แห่งแรกในอำเภอตากลิ: สำเนาซีดีแจกเป็นหลัก

โรงเรียนแห่งนี้ใช้กระบวนการที่ไม่ใช่ในระบบโรงเรียน แต่ใช้วิธีสำเนาซีดีที่ได้รับจากนักวิจัยให้อาจารย์ที่ปรึกษานักเรียน (หรือเรียกอีกอย่างคือ อาจารย์ประจำชั้น ซึ่งมี 2 คนต่อห้อง) โดยให้อาจารย์ที่ปรึกษากระจายซีดีให้กับนักเรียนนำกลับไปให้ผู้ปกครองที่บ้านดู ซึ่งปัญหาที่พบคือ นักเรียนไม่ได้นำไปให้ผู้ปกครอง ผู้ปกครองไม่มีอุปกรณ์ที่จะดูซีดีนั้น ผู้ปกครองไม่มีความสนใจในการเปิดชม เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ในการสำรวจผู้ปกครองของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างของโรงเรียนนี้พบว่า ผู้ปกครองถึงร้อยละ 80 ได้รับชมสื่อชุดนี้ (ไม่ว่าจะได้รับชมเพียงตอนเดียวก็ตาม)

แห่งที่สองในอำเภอตากฟ้า: วันประชุมผู้ปกครอง และวันพบที่ปรึกษาของเวลาที่เหมาะสม

โรงเรียนแห่งนี้ใช้กระบวนการในระบบโรงเรียน 2 วิธี คือ หนึ่ง การเปิดให้ผู้ปกครองรับชมในวันประชุมผู้ปกครอง (เช่น วันปฐมนิเทศ เปิดเทอมภาคการศึกษาแรก) ซึ่งวิธีการนี้เป็นการเปิดให้ชมในห้องประชุมรวมใหญ่ ผู้ปกครองส่วนใหญ่ไม่ค่อยสนใจชมสื่อ แต่จะพูดคุยกันเองสอง เปิดให้ผู้ปกครองรับชมในวันที่ผู้ปกครองพบอาจารย์ที่ปรึกษา (ซึ่งเป็นการนัดพบเฉพาะห้อง ดังนั้น จึงเปิดรับชมเฉพาะในชั้นเรียนนั้นๆ ไม่ได้มาชมรวมกันทั้งหมด) อย่างไรก็ตาม ก็ขึ้นอยู่กับอาจารย์ที่ปรึกษาจะเปิดสื่อให้ผู้ปกครองรับชมหรือไม่ แม้ว่าจะใช้กระบวนการในระบบโรงเรียนดังกล่าวแล้ว พบว่า ผู้ปกครองของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างของโรงเรียนได้รับชมสื่อชุดนี้เพียงร้อยละ 43 (แม้ว่าจะได้รับชมเพียงตอนเดียวก็ตาม) ซึ่งสัดส่วนน้อยกว่ากระบวนการให้สื่อออนไลน์ของโรงเรียนในอำเภอดาคลี

โรงเรียนพื้นที่ขยายตัวอย่าง 2 แห่งในกรุงเทพมหานคร

กระบวนการนำสื่อไปใช้ในโรงเรียนพื้นที่ขยายตัวอย่าง 2 แห่งของกรุงเทพมหานครมีความแตกต่างกัน คือ

แห่งแรกเขตพระนคร: เชิญเฉพาะผู้ปกครองของเด็กที่มีปัญหามารับชมสื่อบางตอนที่เหมาะสมกับสถานการณ์ของนักเรียนคนนั้นๆ

โรงเรียนแห่งนี้ใช้กระบวนการในระบบโรงเรียน แต่ไม่ได้ใช้สื่อกับผู้ปกครองทุกคน โดยเชิญผู้ปกครองของเด็กที่มีปัญหามาพูดคุยที่โรงเรียนเท่านั้น เมื่อพูดคุยกับผู้ปกครองแล้วพบว่า นักเรียนมีปัญหา

ตรงกับเนื้อหาในซีดีตอนใด ก็เปิดเฉพาะตอนนั้นให้ผู้ปกครองรับชม ดังนั้น เมื่อสำรวจโดยใช้แบบสอบถามในกลุ่มผู้ปกครองของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างว่าได้ดูสื่อตอนใดบ้าง พบว่า มีเพียงร้อยละ 15 ของผู้ปกครองของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างได้รับชมสื่อชุดนี้ (แม้ว่าจะได้รับชมเพียงตอนเดียวก็ตาม)

แห่งที่สองเขตบางซื่อ: สำเนาซีดีและให้นักเรียนยืมไปให้ผู้ปกครอง

โรงเรียนแห่งนี้ใช้กระบวนการนอกระบบโรงเรียน คล้ายกับโรงเรียนในอำเภอดาคลี แต่แตกต่างกันที่โรงเรียนในเขตบางซื่อนี้จำนวนซีดีที่สำเนาไม่ครบนักเรียนทุกคน สำเนาซีดีไว้เพียงจำนวนหนึ่งเท่านั้น โดยให้นักเรียนมาทำเรื่องขอยืมจากห้องสมุด ดังนั้น นักเรียนมีโอกาสมากที่ไม่ได้ยืมไปให้ผู้ปกครอง ยกเว้นนักเรียนที่มีความสนใจที่ต้องการรู้ว่าเนื้อหาในสื่อของผู้ปกครองเป็นอย่างไร ก็จะยืมไปให้ผู้ปกครองได้ชมและตนเองก็มีโอกาสได้ชมด้วย เมื่อสำรวจโดยใช้แบบสอบถามในกลุ่มผู้ปกครองของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง พบว่า มีเพียงร้อยละ 20 ของผู้ปกครองของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างได้รับชมสื่อชุดนี้ (แม้ว่าจะได้รับชมเพียงตอนเดียวก็ตาม)

บทที่ 5 ผลการประเมิน ประสิทธิผลของสื่อการเรียนรู้

5.1 ผลการประเมินประสิทธิผลของสื่อการเรียนรู้ “เติมเต็มความเข้มแข็งทางใจ”

การประเมินประสิทธิผลของสื่อการเรียนรู้ “เติมเต็มความเข้มแข็งทางใจ” สามารถประเมินได้จากหนึ่ง การพัฒนาตนเองว่าเป็นไปตามจุดประสงค์ของสื่อชุดนี้ว่าต้องการจะให้นักเรียนที่ได้ชมพัฒนาตนเองในด้านต่างๆ ได้หรือไม่ สอง พฤติกรรมของนักเรียนที่เปลี่ยนแปลงไปเมื่อได้รับสื่อนี้ โดยดูแยกย่อย ดังนี้ SDQ (ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ ด้านอารมณ์ ด้านพฤติกรรมเกรง ด้านพฤติกรรมไม่อยู่หนึ่ง ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน และด้านสัมพันธ์ทางสังคม) พฤติกรรมการเรียน พฤติกรรมทางเพศ พฤติกรรมการใช้สารเสพติด และพฤติกรรมการกระทำความรุนแรง

5.1.1 การพัฒนาตนเอง

จุดประสงค์ของสื่อเติมเต็มความเข้มแข็งทางใจ เพื่อให้นักเรียนระดับมัธยมมีความสามารถในการจัดการปัญหาและวิกฤตที่เกิดขึ้นในชีวิต หากมีเหตุให้ชีวิตต้องล้มลงก็สามารถลุกขึ้นได้อย่างรวดเร็ว และยังสามารถเรียนรู้จากปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นอีกด้วย ดังนั้น องค์ประกอบของสื่อจึงมีเนื้อหาความเข้มแข็งทางใจ 4 ประการ คือ หนึ่ง รู้สึกดีกับตัวเอง สอง จัดการชีวิตได้ สาม มีสายสัมพันธ์เกื้อหนุน (ความสัมพันธ์ครอบครัว) และสี่ มีจุดหมายในชีวิต

การวิเคราะห์การพัฒนาตนเอง ตาราง 5.1.1 พบว่า ท่ามกลางการพัฒนาทั้ง 4 ด้าน การมีจุดหมายในชีวิตด้านที่มีคะแนนสูงสุดในระดับมัธยมต้น และด้านการจัดการชีวิตเป็นด้านที่ได้คะแนนน้อยสุดของนักเรียนมัธยมต้น สำหรับระดับมัธยมปลาย พบว่า การพัฒนาตนเองด้านต่างๆ ไม่มีความแตกต่างมากนัก แต่ที่มีคะแนนสูงสุดคือ ความรู้สึกดีกับตัวเอง/การรู้จักตนเอง และความสัมพันธ์ในครอบครัว นอกจากข้อมูลเชิงคุณภาพในการระดมสมองกลุ่มนักเรียนทั้งในโรงเรียนนาร่องและโรงเรียนพื้นที่ขยายพบว่า สื่อเติมเต็มความเข้มแข็งทางใจสามารถนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะในเรื่องการรู้จักตนเองมากขึ้น การจัดการปัญหาชีวิต และการเพิ่มความเข้าใจกันระหว่างพ่อแม่และเด็ก “เนื้อหาในซีดีเกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนโดยตรง สามารถนำวิธีการแก้ปัญหาที่ถูกต้องและรู้เท่าทันปัญหานั้นๆ ถ้ามีโอกาสสอยากให้นักเรียนในโรงเรียนได้ชมซีดีทุกคนเพื่อรู้เท่าทันและวิธีแก้ปัญหา” (ส่วนหนึ่งในการระดมสมองกลุ่มนักเรียนโรงเรียนนาร่องแห่งหนึ่งในจังหวัดลพบุรี 20 สิงหาคม 2554) “ทำให้รู้จักตนเอง เข้าใจความรู้สึกตนเอง เข้าใจความรู้สึกของผู้ปกครองมากขึ้น เรียนรู้ถึงการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคม ทำให้ผู้ปกครองและ

ตัวนักเรียนเข้าใจกันมากขึ้น และสิ่งที่ผิดพลาดไปให้นำมาคิดเป็นบทเรียนของตัวเอง” (ส่วนหนึ่งในการระดมสมองกลุ่มนักเรียนโรงเรียนพื้นที่ขยายแห่งหนึ่งในจังหวัดนครสวรรค์ 30 มิถุนายน 2555) “หลังจากได้รับสื่อแล้ว แม้จะเป็นบางส่วน แต่ทำให้ผู้เรียนรู้เป็นคน ที่จัดการชีวิตตนเองได้มากขึ้น” (ส่วนหนึ่งในการระดมสมองกลุ่มนักเรียนโรงเรียนพื้นที่ขยายแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร 28 เมษายน 2555)

ตาราง 5.1.1 คะแนนการพัฒนาตนเองทั้ง 4 ด้านของความเข้มแข็งทางใจ (ความรู้สึกดีกับตัวเอง/การรู้จักตนเอง การจัดการชีวิตได้ ความสัมพันธ์ในครอบครัว และการมีจุดหมายในชีวิต) หลังจากได้คู่มือ “เติมเต็มความเข้มแข็งทางใจ” จำแนกตามระดับช่วงชั้น

การพัฒนาตนเองด้านต่างๆ	มัธยมต้น	มัธยมปลาย	รวม
ความรู้สึกดีกับตัวเองหรือการรู้จักตนเอง	7.6	8.3	7.9
การจัดการชีวิตได้	7.2	8.0	7.6
การเพิ่มความสัมพันธ์ในครอบครัว	7.8	8.3	8.1
การมีจุดหมายในชีวิต	8.2	8.1	8.2

หมายเหตุ: การพัฒนาตนเอง ได้รับคำตอบจากคำถามในแบบสอบถามที่ตอบด้วยตนเองว่า “หลังจากท่านได้คู่มือเติมเต็มความเข้มแข็งทางใจแล้ว ท่านคิดว่าท่านสามารถพัฒนาตัวเองในด้านต่างๆ (4 ด้าน) มากน้อยแค่ไหน โดยแต่ละด้านคะแนนเต็ม 10 คะแนน ให้ท่านวงกลมล้อมรอบเลขคะแนนในแต่ละด้าน”

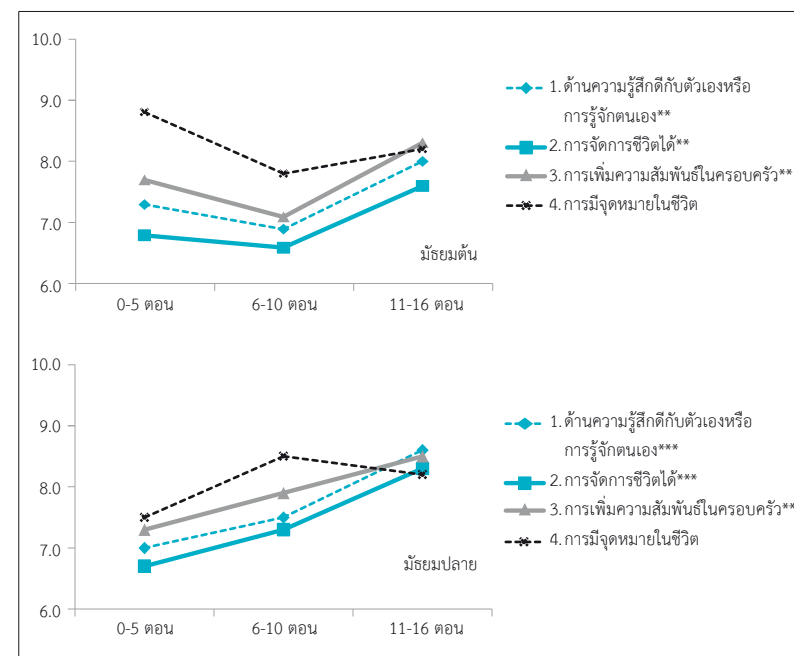
เมื่อมาพิจารณาถึงจำนวนตอนของสื่อที่นักเรียนได้ชม (แผนภาพ 5.1.1) พบว่า จำนวนตอนของสื่อมีผลต่อการพัฒนาตนเอง นอกจากนี้ จะเห็นว่าการพัฒนาตนเองของนักเรียนระดับมัธยมต้นและมัธยมปลายมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ กลุ่มนักเรียนระดับมัธยมต้น การได้ชมสื่อ

เพียง 5 ตอนหรือน้อยกว่า สามารถทำให้การพัฒนาตนเองลดลง จำเป็นต้องได้ชมสื่อตั้งแต่ 6 ตอนขึ้นไป จึงสามารถทำให้เกิดการพัฒนาอย่างชัดเจน และมีนัยสำคัญทางสถิติ (ทดสอบด้วย F test) ในด้านความรู้สึกดีกับตัวเอง/รู้จักตนเอง ด้านการจัดการชีวิตได้ และการเพิ่มความสัมพันธ์ในครอบครัว ส่วนด้านการมีจุดหมายในชีวิตไม่พบว่า จำนวนตอนที่ได้รับชมสื่อนี้จะมีผลต่อการพัฒนา (ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ)

กลุ่มนักเรียนระดับมัธยมปลาย การได้ชมมากเท่าใดก็สามารถพัฒนาตัวเองได้อย่างชัดเจนมากเท่านั้น โดยเฉพาะ 3 ด้านคือ ด้านความรู้สึกดีกับตัวเอง/รู้จักตนเอง ด้านการจัดการชีวิตได้ และการเพิ่มความสัมพันธ์ในครอบครัว ส่วนด้านการมีจุดหมายในชีวิตไม่พบว่า จำนวนตอนที่ได้รับชมสื่อนี้จะมีผลต่อการพัฒนา (ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ) เช่นเดียวกับนักเรียนมัธยมต้น

ดังนั้น ข้อค้นพบนี้สามารถบอกได้ว่าเด็กนักเรียนมัธยมต้นไม่ควรได้รับชมสื่อเต็มเต็มความเข้มแข็งทางใจน้อยกว่า 6 ตอน ส่วนเด็กนักเรียนมัธยมปลายนั้น ยิ่งดูมากเท่าไรก็ยิ่งมีการพัฒนาตนเองได้มากเท่านั้น แม้ว่านักเรียนชั้นนี้ได้รับชมสื่อนี้น้อยกว่า 6 ตอนก็สามารถพัฒนาตนเองได้ และยิ่งมีการพัฒนามากยิ่งขึ้นหากการได้รับชมสื่อมากกว่า 6 ตอนขึ้นไป

แผนภาพ 5.1.1 คะแนนการพัฒนาตนเองทั้ง 4 ด้าน จำแนกตามจำนวนตอนที่ได้ชม

หมายเหตุ: *P<.05 **P<.01 ***P<.001

5.1.2 พฤติกรรมของนักเรียนที่เปลี่ยนแปลงไป

5.1.2.1 SDQ

ก. ด้านอารมณ์

การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมอารมณ์ระหว่างต้นปีและปลายปีการศึกษา (ก่อนและหลังนำสื่อไปใช้)

ผลจากตาราง 5.1.2.1 ก. พบว่า ตัวนักเรียนเอง และผู้ปกครอง ไม่เห็นการเปลี่ยนแปลงด้านอารมณ์ของนักเรียน แต่ในมุมมองของครูสามารถเห็นการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน (มีนัยสำคัญทางสถิติ) ทั้งในระดับมัธยมต้นและมัธยมปลาย กล่าวคือ ระดับมัธยมปลาย สัดส่วนของนักเรียนที่มีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นในโรงเรียนที่ได้รับสื่อมีสูงกว่าโรงเรียนที่ไม่ได้รับสื่อ ในทิศทางตรงข้ามสัดส่วนของนักเรียนที่มีการเปลี่ยนแปลงที่แย่ลงในโรงเรียนที่ได้รับสื่อก็น้อยกว่าโรงเรียนที่ไม่ได้รับสื่อ แสดงถึงว่าในระดับมัธยมปลาย สื่อเติมเต็มความเข้มแข็งทางใจมีผลทางบวกต่อพฤติกรรมด้านอารมณ์ของเด็กนักเรียน แม้ว่าตัวนักเรียนเอง หรือผู้ปกครองจะมองไม่เห็นการเปลี่ยนแปลงก็ตาม

อย่างไรก็ตาม ระดับมัธยมต้น แม้ว่าการทดสอบทางสถิติพบความแตกต่างของการเปลี่ยนแปลงด้านอารมณ์ระหว่างโรงเรียนที่ได้รับสื่อและไม่ได้สื่อก็ตาม แต่ทิศทางการเปลี่ยนแปลงยังไม่แน่นอน คือ สัดส่วนของนักเรียนที่มีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นในโรงเรียนที่ได้รับสื่อมีสูงกว่าโรงเรียนที่ไม่ได้รับสื่อ ขณะเดียวกันสัดส่วนของนักเรียนที่มีการเปลี่ยนแปลงที่แย่ลงในโรงเรียนที่ได้รับสื่อก็มีสูงกว่าโรงเรียนที่ไม่ได้รับสื่อเช่นกัน นั่นอาจหมายความว่า สื่อเติมเต็มความเข้มแข็งทางใจอาจเป็นทางบวกและลบในด้านการเปลี่ยนแปลงด้านอารมณ์แก่นักเรียนระดับมัธยมต้น

ตาราง 5.1.2.1 ก. ร้อยละของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างในพฤติกรรม การเปลี่ยนแปลง SDQ ด้านอารมณ์ จำแนกตามโรงเรียนที่ได้รับสื่อ/ไม่ได้รับสื่อ ระดับช่วงชั้น และมุมมองของนักเรียนครูและผู้ปกครอง

มุมมอง	ม.ต้น		ม.ปลาย	
	รร.ที่ได้รับสื่อ	รร.ที่ไม่ได้รับสื่อ	รร.ที่ได้รับสื่อ	รร.ที่ไม่ได้รับสื่อ
นักเรียนประเมินอารมณ์ตนเอง				
ดีขึ้น	18.7	17.0	15.2	8.9
เหมือนเดิม	71.7	72.5	75.5	79.0
แย่ลง	9.6	10.5	9.2	12.1
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0
จำนวน	230	171	184	214
Chi – square	0.264		1.292	
ครูประเมินอารมณ์ของนักเรียน				
ดีขึ้น	16.2	7.6	19.1	8.5
เหมือนเดิม	63.3	81.3	72.1	77.0
แย่ลง	20.5	11.1	8.7	14.6
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0
จำนวน	229	171	183	213
Chi – square	15.44***		11.493**	
ผู้ปกครองประเมินอารมณ์ของนักเรียน				
ดีขึ้น	17.4	25.1	19.7	22.9
เหมือนเดิม	66.5	59.6	61.7	53.7
แย่ลง	16.1	15.2	18.6	23.4
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0
จำนวน	230	171	183	214
Chi – square	3.627		2.649	

หมายเหตุ: *P<.05 **P<.01 ***P<.001

ข. ด้านพฤติกรรมเกรง

การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมเกรงระหว่างก่อนและหลังนำสื่อไปใช้ ผลจากตาราง 5.1.2.1 ข. ในมุมมองของครูไม่เห็นการเปลี่ยนแปลงด้านการเกรงของนักเรียน แต่ในมุมมองของนักเรียนและผู้ปกครองเห็นการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน (มีนัยสำคัญทางสถิติ)

ในมุมมองของเด็กนักเรียนเอง เห็นการเปลี่ยนแปลงของนักเรียนมัธยมต้นอย่างชัดเจน กล่าวคือ นักเรียนมัธยมต้นโรงเรียนที่ได้รับสื่อมีส่วนของพฤติกรรมเกรงที่แย่งน้อยกว่านักเรียนมัธยมต้นในโรงเรียนที่ไม่ได้รับสื่อ ส่วนในระดับมัธยมปลายในมุมมองของเด็กนักเรียนไม่เห็นการเปลี่ยนแปลงด้านความเกรง

ตาราง 5.1.2.1 ข. ร้อยละของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างในพฤติกรรมเปลี่ยนแปลง SDQ ด้านพฤติกรรมเกรง จำแนกตามโรงเรียนที่ได้รับสื่อ/ไม่ได้รับสื่อ ระดับช่วงชั้น และมุมมองของนักเรียนครูและผู้ปกครอง

มุมมอง	ม.ต้น		ม.ปลาย	
	ร.ที่ได้รับสื่อ	ร.ที่ไม่ได้รับสื่อ	ร.ที่ได้รับสื่อ	ร.ที่ไม่ได้รับสื่อ
นักเรียนประเมินพฤติกรรมเกรงของตนเอง				
ดีขึ้น	12.6	12.9	3.8	6.1
เหมือนเดิม	83.5	74.3	90.2	83.2
แย่งลง	3.9	12.9	6.0	10.7
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0
จำนวน	230	171	184	214
Chi-square	11.219**		4.217	

ตาราง 5.1.2.1 ข. (ต่อ)

มุมมอง	ม.ต้น		ม.ปลาย	
	รร.ที่ได้รับสื่อ	รร.ที่ไม่ได้รับสื่อ	รร.ที่ได้รับสื่อ	รร.ที่ไม่ได้รับสื่อ
ครูประเมินพฤติกรรมเกรของนักเรียน				
ดีขึ้น	6.6	4.7	4.4	3.3
เหมือนเดิม	83.0	90.1	92.9	91.1
แย่ลง	10.5	5.3	2.7	5.6
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0
จำนวน	229	171	183	213
Chi – square	4.399		2.272	
ผู้ปกครองประเมินพฤติกรรมเกรของนักเรียน				
ดีขึ้น	11.7	14.6	6.0	11.7
เหมือนเดิม	79.6	72.5	88.0	73.8
แย่ลง	8.7	12.9	6.0	14.5
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0
จำนวน	230	171	183	214
Chi – square	2.893		12.653**	

หมายเหตุ: *P<.05 **P<.01 ***P<.001

ส่วนในมุมมองของผู้ปกครองนักเรียนกลับเห็นการเปลี่ยนแปลงของนักเรียนมัธยมปลายอย่างชัดเจน คือ นักเรียนมัธยมปลายโรงเรียนที่ได้รับสื่อมีส่วนของพฤติกรรมเกรงทางแย่งน้อยกว่านักเรียนมัธยมปลายในโรงเรียนที่ไม่ได้รับสื่อ อย่างไรก็ตาม ในพฤติกรรมที่ดีขึ้น สัดส่วนของเด็กนักเรียนมัธยมปลายโรงเรียนที่ได้รับสื่อกลับน้อยกว่านักเรียนโรงเรียนที่ไม่ได้รับสื่อ

ดังนั้น ข้อค้นพบนี้สามารถกล่าวได้ว่า สื่อเติมเต็มความเข้มแข็งทางใจมีผลบวกต่อพฤติกรรมเกรของเด็กระดับมัธยมต้น แต่มัธยมปลายยังไม่สามารถบอกได้ว่าเป็นผลบวกหรือลบต่อพฤติกรรมเกร

ค. ด้านพฤติกรรมอยู่ไม่นิ่ง

จากการวิเคราะห์ในตาราง 5.1.2.1 ค พบว่า มุมมองของครูเห็นการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมการอยู่ไม่นิ่งของนักเรียน โดยเฉพาะนักเรียนมัธยมปลาย ส่วนมุมมองของเด็กนักเรียนและผู้ปกครองไม่เห็นการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมนี้ในเด็กนักเรียน

ในมุมมองของครูนั้น พบว่า นักเรียนมัธยมปลายโรงเรียนที่ได้รับสื่อมีการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมอยู่ไม่นิ่งดีขึ้นในสัดส่วนที่สูงกว่า นักเรียนมัธยมปลายในโรงเรียนที่ไม่ได้รับสื่อ ขณะเดียวกัน นักเรียนโรงเรียนที่ได้รับสื่อมีการเปลี่ยนแปลงที่แย่งลงในส่วนน้อยกว่านักเรียนโรงเรียนที่ไม่ได้รับสื่อ ข้อค้นพบนี้น่าจะบอกได้ว่า สื่อเติมเต็มความเข้มแข็งทางใจมีผลบวกต่อพฤติกรรมการอยู่ไม่นิ่งของเด็กมัธยมปลาย

ตาราง 5.1.2.1 ค. ร้อยละของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างในพฤติกรรม การเปลี่ยนแปลง SDQ ด้านพฤติกรรมอยู่ไม่นิ่ง จำแนกตามโรงเรียนที่ได้รับสื่อ/ไม่ได้รับสื่อ ระดับช่วงชั้น และมุมมองของนักเรียนครูและผู้ปกครอง

มุมมอง	ม.ต้น		ม.ปลาย	
	ร.ร.ที่ได้รับสื่อ	ร.ร.ที่ไม่ได้รับสื่อ	ร.ร.ที่ได้รับสื่อ	ร.ร.ที่ไม่ได้รับสื่อ
นักเรียนประเมินพฤติกรรมอยู่ไม่นิ่งของตนเอง				
ดีขึ้น	10.0	15.2	9.2	10.7
เหมือนเดิม	80.9	73.7	82.1	78.5
แย่งลง	9.1	11.1	8.7	10.7
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0

ตาราง 5.1.2.1 ค. (ต่อ)

มุมมอง	ม.ต้น		ม.ปลาย	
	รร.ที่ได้รับสื่อ	รร.ที่ไม่ได้รับสื่อ	รร.ที่ได้รับสื่อ	รร.ที่ไม่ได้รับสื่อ
จำนวน	230	171	184	214
Chi – square	3.211		0.806	
ครูประเมินพฤติกรรมอยู่ไม่นิ่งของนักเรียน				
ดีขึ้น	9.6	5.3	9.8	3.3
เหมือนเดิม	83	88.9	86.9	89.6
แย่ลง	7.4	5.8	3.3	7.1
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0
จำนวน	229	171	183	213
Chi – square	3.145		9.372**	
ผู้ปกครองประเมินพฤติกรรมอยู่ไม่นิ่งของนักเรียน				
ดีขึ้น	13.0	12.3	8.2	9.3
เหมือนเดิม	78.7	81.3	84.7	80.4
แย่ลง	8.3	6.4	7.1	10.3
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0
จำนวน	230	171	183	214
Chi – square	0.566		1.501	

หมายเหตุ: *P<.05 **P<.01 ***P<.001

ง. ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน

จากการวิเคราะห์ในตาราง 5.1.2.1 ง. พบว่า มุมมองของครูเห็นการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมความสัมพันธ์กับเพื่อน ของนักเรียน โดยเฉพาะนักเรียนมัธยมต้น ส่วนมุมมองของเด็กนักเรียน และผู้ปกครองไม่เห็นการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมนี้ในเด็กนักเรียน

ตาราง 5.1.2.1 ง. ร้อยละของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างในพฤติกรรม การเปลี่ยนแปลง SDQ ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน จำแนกตามโรงเรียนที่ได้รับสื่อ/ไม่ได้รับสื่อ ระดับช่วงชั้น และมุมมองของนักเรียนครูและผู้ปกครอง

มุมมอง	ม.ต้น		ม.ปลาย	
	รร.ที่ได้รับสื่อ	รร.ที่ไม่ได้รับสื่อ	รร.ที่ได้รับสื่อ	รร.ที่ไม่ได้รับสื่อ
นักเรียนประเมินตนเองด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน				
ดีขึ้น	14.8	15.8	17.4	12.6
เหมือนเดิม	68.7	63.7	70.1	69.2
แย่ลง	16.5	20.5	12.5	18.2
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0
จำนวน	230	171	184	214
Chi – square	1.266		3.615	
ครูประเมินด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนของนักเรียน				
ดีขึ้น	7.4	1.2	3.3	2.8
เหมือนเดิม	88.2	97.1	95.1	95.8
แย่ลง	4.4	1.8	1.6	1.4
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0
จำนวน	229	171	183	213
Chi – square	10.953**		0.109	
ผู้ปกครองประเมินด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนของนักเรียน				
ดีขึ้น	2.6	6.4	4.9	4.2
เหมือนเดิม	93	88.9	91.3	87.9
แย่ลง	4.3	4.7	3.8	7.9
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0
จำนวน	230	171	183	214
Chi – square	3.593		3.007	

หมายเหตุ: *P<.05 **P<.01 ***P<.001

มุมมองของครู พบว่า นักเรียนมัธยมต้นความสัมพันธ์กับเพื่อนของโรงเรียนที่ได้รับสื่อมีแนวโน้มดีขึ้นในสัดส่วนที่สูงกว่านักเรียนมัธยมต้นที่ไม่ได้รับสื่อ แต่การเปลี่ยนแปลงในทางแยลงมีสัดส่วนที่มากกว่านักเรียนโรงเรียนที่ไม่ได้รับสื่อด้วย แต่ไม่พบว่า การเปลี่ยนแปลงในกลุ่มเด็กมัธยมปลาย ผลนี้ทำให้เห็นว่าสื่อเติมเต็มความเข้มแข็งทางใจมีผลทั้งทางบวกและลบต่อการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์กับเพื่อน ในการสนทนากลุ่มครูยืนยันข้อค้นพบในเรื่องการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ที่ดีขึ้นระหว่างเด็กนักเรียนกับเพื่อน โดยที่สื่อเติมเต็มความเข้มแข็งทางใจ เป็นเครื่องมือที่แบ่งเบาภาระครูในการสอนอย่างมาก เด็กสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง “..มัน (สื่อ) สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ โดยที่ครูไม่ต้องเอาวิธีการอะไรที่หลากหลายไปสอน ที่จะต้องไปเชิงรุกกับเด็กโดยตรง ว่าจะต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตามครู แต่สื่อตรงนั้นมันจะสะท้อนกลับมาโดยเด็กจะเรียนรู้เอง มันก็จะได้แนวทางป้องกัน อย่างเช่นการคบเพื่อน ในสื่อจะเป็นตอนๆ เป็นช่วงๆ อันนี้ความชัดเจนมันดี แต่ถ้าหากว่าในรูปลักษณะจะมาบริหารในโรงเรียนจะต้องมาจัดระบบใหม่ว่าเอาสื่อมาแล้วต้องการจะสะท้อนอะไร ให้ปรับเปลี่ยนกับเด็กบ้าง ต้องเน้นชัด ถ้ามันมองมิติของมันออก มันก็สามารถลดปัญหาไปได้” (ส่วนหนึ่งในการสนทนากลุ่มครูโรงเรียนนำร่องแห่งหนึ่งในจังหวัดนครสวรรค์ 27 ธันวาคม 2553)

จ. ด้านสัมพันธภาพทางสังคม

ตาราง 5.1.2.1 จ. พบว่า ในมุมมองของผู้ปกครองเห็นว่านักเรียน โดยเฉพาะเด็กนักเรียนมัธยมปลายมีการเปลี่ยนแปลงในสัมพันธภาพทางสังคม โดยนักเรียนโรงเรียนที่ได้รับสื่อที่มีการเปลี่ยนแปลงในทางแยลงมีสัดส่วนน้อยกว่านักเรียนโรงเรียนที่ไม่ได้รับสื่อ ผลของการระดมสมองกลุ่มนักเรียนในโรงเรียนพื้นที่ขยายแห่งหนึ่ง

ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งว่าคณะกรรมการนักเรียนของโรงเรียนนี้เห็นความสำคัญของสื่อเติมเต็มความเข้มแข็งทางใจจึงได้นำไปใช้ เพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งในกลุ่มนักเรียนของโรงเรียน “คณะกรรมการนักเรียนของโรงเรียนนำความรู้ที่ได้จากสื่อฯ ไปช่วยแก้ไขปัญหาคความไม่เข้าใจกันในหมู่นักเรียน โดยให้นักเรียนในโรงเรียนได้ทำความเข้าใจตัวเอง มองโลกในแง่ดี และปรับตัวให้เข้ากับสังคม”

ตาราง 5.1.2.1 จ. ร้อยละของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างในพฤติกรรม การเปลี่ยนแปลง SDQ ด้านสัมพันธภาพทางสังคม จำแนกตามโรงเรียนที่ได้รับสื่อ/ไม่ได้รับสื่อ ระดับช่วงชั้น และมุมมองของนักเรียนครูและ ผู้ปกครอง

มุมมอง	ม.ต้น		ม.ปลาย	
	รร.ที่ได้รับสื่อ	รร.ที่ไม่ได้รับสื่อ	รร.ที่ได้รับสื่อ	รร.ที่ไม่ได้รับสื่อ
นักเรียนประเมินตนเองด้านสัมพันธภาพทางสังคม				
ดีขึ้น	2.2	4.1	0.5	1.9
เหมือนเดิม	95.7	94.2	97.3	96.7
แย่ลง	2.2	1.8	2.2	1.4
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0
จำนวน	230	171	184	214
Chi – square	1.318		1.722	
ครูประเมินด้านสัมพันธภาพทางสังคมของนักเรียน				
ดีขึ้น	9.6	5.3	4.9	2.8
เหมือนเดิม	86.9	91.8	94	93.4

ตาราง 5.1.2.1 จ. (ต่อ)

มุมมอง	ม.ต้น		ม.ปลาย	
	รร.ที่ได้รับสื่อ	รร.ที่ไม่ได้รับสื่อ	รร.ที่ได้รับสื่อ	รร.ที่ไม่ได้รับสื่อ
แย่ลง	3.5	2.9	1.1	3.8
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0
จำนวน	229	171	183	213
Chi – square	2.747		3.915	
ผู้ปกครองประเมินด้านสัมพันธภาพทางสังคมของนักเรียน				
ดีขึ้น	2.2	2.9	0	3.3
เหมือนเดิม	93.5	92.4	98.9	92.5
แย่ลง	4.3	4.7	1.1	4.2
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0
จำนวน	230	171	183	214
Chi – square	0.257		9.857**	

หมายเหตุ: *P<.05 **P<.01 ***P<.001

5.1.2.2 พฤติกรรมการเรียน

การศึกษาด้านการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนักเรียนของนักเรียนหลังจากการนำสื่อเติมเต็มความเข้มแข็งทางใจไปใช้ในโรงเรียน จากตาราง 5.1.2.2 พบว่า ไม่ว่าจะมุมมองของใครก็ตาม สื่อเติมเต็มความเข้มแข็งทางใจไม่ได้ทำให้เกิดความแตกต่างของพฤติกรรมนักเรียนระหว่างก่อนและหลังได้รับชมสื่อนี้ สังเกตได้ว่าเมื่อได้ทดสอบความแตกต่างโดยใช้ t – test ไม่พบนัยสำคัญทางสถิติระหว่างคะแนนก่อนและหลังได้รับสื่อในโรงเรียนที่ได้รับสื่อ (แต่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติในโรงเรียนที่ไม่ได้รับสื่อ ซึ่งผลที่เกิดขึ้นนี้ไม่ใช่ผลของสื่อเติมเต็มความเข้มแข็งทางใจ) นั้นแสดงว่า สื่อเติมเต็มความเข้มแข็งทางใจไม่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้

ตาราง 5.1.2.2 คะแนนพฤติกรรมการเรียนรู้เปรียบเทียบก่อนและหลังได้รับสื่อ จำแนกตามโรงเรียนที่ได้รับสื่อ/ไม่ได้รับสื่อ ระดับช่วงชั้น และมุมมองของนักเรียนครูและผู้ปกครอง

พฤติกรรม การเรียนรู้	ก่อนได้รับสื่อ (ต้นปี การศึกษา)	หลังได้รับสื่อ (ปลายปี การศึกษา)	จำนวน	ค่า t	df
มุมมองของนักเรียนเอง					
ม.ต้น รร.ที่ได้รับสื่อ	69.9	71.1	225	-1.662	224
รร.ที่ไม่ได้รับสื่อ	71.0	73.8	170	-2.945**	169
ม.ปลาย รร.ที่ได้รับสื่อ	70.1	70.5	181	-.541	180
รร.ที่ไม่ได้รับสื่อ	71.0	68.8	214	3.306**	213
มุมมองของครู					
ม.ต้น รร.ที่ได้รับสื่อ	68.8	69.6	229	-.761	228
รร.ที่ไม่ได้รับสื่อ	64.7	70.0	169	-4.929***	168
ม.ปลาย รร.ที่ได้รับสื่อ	69.2	70.4	183	-1.155	182
รร.ที่ไม่ได้รับสื่อ	66.5	64.4	214	2.146*	213
มุมมองของผู้ปกครอง					
ม.ต้น รร.ที่ได้รับสื่อ	70.4	71.6	219	-.916	218
รร.ที่ไม่ได้รับสื่อ	67.4	69.5	166	-1.415	165
ม.ปลาย รร.ที่ได้รับสื่อ	72.4	71.3	178	-.783	177
รร.ที่ไม่ได้รับสื่อ	68.9	65.7	205	2.215*	204

หมายเหตุ: *P<.05 **P<.01 ***P<.001

5.1.2.3 พฤติกรรมทางเพศ

การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางเพศของนักเรียนหลังจากการนำสื่อเติมเต็มความเข้มแข็งทางใจไปใช้ในโรงเรียน ตาราง 5.1.2.3 พบว่า ในมุมมองของนักเรียนเอง ครู และผู้ปกครอง สื่อเติมเต็มความเข้มแข็งทางใจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมทางเพศ

สำหรับมุมมองของเด็กนักเรียน และผู้ปกครอง จะเห็นชัดในกลุ่มนักเรียนมัธยมต้นในโรงเรียนที่ได้รับสื่อ (มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ) คะแนนพฤติกรรมทางเพศสูงขึ้นหลังจากได้รับสื่อ ขณะที่มุมมองของครู พบว่า กลุ่มนักเรียนมัธยมปลายในโรงเรียนที่ได้รับสื่อมีความแตกต่างด้านคะแนนพฤติกรรมทางเพศระหว่างก่อนและหลังการนำสื่อไปใช้ในโรงเรียน

ตาราง 5.1.2.3 คะแนนพฤติกรรมทางเพศเปรียบเทียบก่อนและหลังได้รับสื่อ จำแนกตามโรงเรียนที่ได้รับสื่อ/ไม่ได้รับสื่อ ตามระดับช่วงชั้น และมุมมองของนักเรียนครูและผู้ปกครอง

พฤติกรรม ทางเพศ	ก่อนได้รับสื่อ (ต้นปี การศึกษา)	หลังได้รับสื่อ (ปลายปี การศึกษา)	จำนวน	ค่า t	df
มุมมองของนักเรียนเอง					
ม.ต้น รร.ที่ได้รับสื่อ	80.1	83.7	223	-3.516**	222
รร.ที่ไม่ได้รับสื่อ	79.2	81.1	170	-1.565	169
ม.ปลาย รร.ที่ได้รับสื่อ	81.8	83.2	182	-1.326	181
รร.ที่ไม่ได้รับสื่อ	80.0	81.1	214	-1.210	213
มุมมองของครู					
ม.ต้น รร.ที่ได้รับสื่อ	86.8	86.0	174	.756	173

ตาราง 5.1.2.3 (ต่อ)

พฤติกรรมทางเพศ	ก่อนได้รับสื่อ (ต้นปีการศึกษา)	หลังได้รับสื่อ (ปลายปีการศึกษา)	จำนวน	ค่า t	df
รร.ที่ไม่ได้รับสื่อ	85.0	85.6	163	-.461	162
ม.ปลาย รร.ที่ได้รับสื่อ	84.4	87.3	165	-2.244*	164
รร.ที่ไม่ได้รับสื่อ	80.4	82.4	201	-1.803	200
มุมมองของผู้ปกครอง					
ม.ต้น รร.ที่ได้รับสื่อ	84.7	87.1	160	-2.001*	159
รร.ที่ไม่ได้รับสื่อ	81.3	84.2	120	-2.146*	119
ม.ปลาย รร.ที่ได้รับสื่อ	86.2	87.1	144	-.804	143
รร.ที่ไม่ได้รับสื่อ	79.8	82.4	179	-1.911	178

หมายเหตุ: *P<.05 **P<.01 ***P<.001

ผลการศึกษานี้สามารถชี้ว่า สื่อเติมเต็มความเข้มแข็งทางใจสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางเพศในทางที่ดีขึ้น

5.1.2.4 พฤติกรรมการใช้สารเสพติด

การศึกษาด้านการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของนักเรียนหลังจากการนำสื่อเติมเต็มความเข้มแข็งทางใจไปใช้ในโรงเรียน จากตาราง 5.1.2.4 ไม่พบว่า สื่อเติมเต็มความเข้มแข็งทางใจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมการใช้สารเสพติด

ตาราง 5.1.2.4 คะแนนพฤติกรรมการใช้สารเสพติดเปรียบเทียบก่อนและหลังได้รับสื่อ จำแนกตามโรงเรียนที่ได้รับสื่อ/ไม่ได้รับสื่อตามระดับช่วงชั้น และมุมมองของนักเรียนครูและผู้ปกครอง

พฤติกรรมการเสพยาเสพติด	ก่อนได้รับสื่อ (ต้นปีการศึกษา)	หลังได้รับสื่อ (ปลายปีการศึกษา)	จำนวน	ค่า t	df
มุมมองของนักเรียนเอง					
ม.ต้น รร.ที่ได้รับสื่อ	99.1	99.0	218	.229	217
รร.ที่ไม่ได้รับสื่อ	97.9	97.1	160	1.029	159
ม.ปลาย รร.ที่ได้รับสื่อ	97.1	97.8	172	-1.061	171
รร.ที่ไม่ได้รับสื่อ	94.2	94.6	179	-.374	196
มุมมองของครู					
ม.ต้น รร.ที่ได้รับสื่อ	99.7	99.8	210	-.446	209
รร.ที่ไม่ได้รับสื่อ	97.3	96.2	149	1.132	148
ม.ปลาย รร.ที่ได้รับสื่อ	98.4	99.1	152	-.962	151
รร.ที่ไม่ได้รับสื่อ	92.7	93.4	166	-.582	165
มุมมองของผู้ปกครอง					
ม.ต้น รร.ที่ได้รับสื่อ	99.3	99.6	215	-.556	214
รร.ที่ไม่ได้รับสื่อ	98.9	97.3	148	1.823	147
ม.ปลาย รร.ที่ได้รับสื่อ	98.2	99	165	-1.534	164
รร.ที่ไม่ได้รับสื่อ	94.7	96.0	189	-1.029	188

หมายเหตุ: *P<.05 **P<.01 ***P<.001

5.1.2.5 พฤติกรรมการกระทำความรุนแรง

การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการกระทำความรุนแรงของนักเรียนหลังการใช้สื่อเติมเต็มความเข้มแข็งทางใจ ตาราง 5.1.2.5 ได้แสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจนทั้งในกลุ่มนักเรียนมัธยมต้นและมัธยมปลาย

ตาราง 5.1.2.5 คะแนนพฤติกรรมการกระทำความรุนแรงเปรียบเทียบก่อนและหลังได้รับสื่อ จำแนกตามโรงเรียนที่ได้รับสื่อ/ไม่ได้รับสื่อ ระดับช่วงชั้น และมุมมองของนักเรียนครูและผู้ปกครอง

พฤติกรรมการกระทำความรุนแรง	ก่อนได้รับสื่อ (ต้นปีการศึกษา)	หลังได้รับสื่อ (ปลายปีการศึกษา)	จำนวน	ค่า t	df
มุมมองของนักเรียนเอง					
ม.ต้น รร.ที่ได้รับสื่อ	78.5	86.2	212	-3.871***	211
รร.ที่ไม่ได้รับสื่อ	76.0	82.3	168	-2.394*	167
ม.ปลาย รร.ที่ได้รับสื่อ	81.7	87.2	176	-3.056**	175
รร.ที่ไม่ได้รับสื่อ	78.8	80.7	210	-.862	209
มุมมองของครู					
ม.ต้น รร.ที่ได้รับสื่อ	89.4	93.7	208	-2.488*	207
รร.ที่ไม่ได้รับสื่อ	92.1	94.3	164	-1.220	163
ม.ปลาย รร.ที่ได้รับสื่อ	89.5	95.6	159	-3.520**	158
รร.ที่ไม่ได้รับสื่อ	95.5	95.1	205	.288	204
มุมมองของผู้ปกครอง					
ม.ต้น รร.ที่ได้รับสื่อ	91.9	95.6	206	-2.446*	205
รร.ที่ไม่ได้รับสื่อ	91.6	92.2	158	-.302	157
ม.ปลาย รร.ที่ได้รับสื่อ	95.7	98	147	-1.970	146
รร.ที่ไม่ได้รับสื่อ	95.9	95.3	195	.462	0.644

หมายเหตุ: *P<.05 **P<.01 ***P<.001

มุมมองของนักเรียนและครูของโรงเรียนที่นำสื่อเติมเต็มความเข้มแข็งทางใจเข้าไปใช้ พบว่า สื่อสามารถเปลี่ยนแปลงในทางดีขึ้นในพฤติกรรมการกระทำความรุนแรง (คะแนนพฤติกรรมการกระทำรุนแรงมากขึ้น ซึ่งหมายถึงมีการปรับปรุงพฤติกรรมรุนแรงลดลง) ทั้งในระดับมัธยมต้นและมัธยมปลาย ส่วนมุมมองของผู้ปกครอง พบการเปลี่ยนแปลงในทางดีขึ้นเฉพาะนักเรียนมัธยมต้นเท่านั้น ส่วนนักเรียนมัธยมปลายไม่พบการเปลี่ยนแปลงในมุมมองของผู้ปกครอง

อย่างไรก็ตาม สิ่งที่พบในการศึกษาครั้งนี้ยืนยันได้ว่า สื่อเติมเต็มความเข้มแข็งทางใจที่เผยแพร่ในโรงเรียนสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการกระทำรุนแรงให้ไปในทางที่ดีขึ้นทั้งในระดับมัธยมต้นและมัธยมปลาย

5.2 ผลการประเมินประสิทธิผลของสื่อการเรียนรู้ “เทคนิคการคุยกับลูกวัยรุ่น”

5.2.1 การเปลี่ยนแปลงด้านการสื่อสารในครอบครัว

เนื่องจาก สื่อการเรียนรู้ “เทคนิคการคุยกับลูกวัยรุ่น” มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคุณภาพการพูดคุยกับบุตรหลานวัยรุ่นให้เข้าใจกันมากขึ้น ดังนั้น ตาราง 5.2.1 แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงด้านการสื่อสารในครอบครัวเป็นอย่างไรหลังจากที่ผู้ปกครองได้รับชมสื่อนี้ จากผลในตาราง แม้ว่าการทดสอบทางสถิติไม่พบความแตกต่างระหว่างผู้ปกครองที่ได้รับชมสื่อและผู้ปกครองที่ไม่ได้รับชมสื่อ แต่แนวโน้มที่ผู้ปกครองผู้ที่ได้รับชมสื่อมีการเปลี่ยนแปลงด้านการสื่อสารในครอบครัวดีขึ้นมีสัดส่วนสูงกว่าผู้ปกครองผู้ที่ไม่ได้รับชมสื่อ แนวโน้มเช่นนี้เป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้งในมุมมองของผู้ปกครองและเด็กนักเรียน ในการประชุมระดมสมองกลุ่มผู้ปกครองโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร และนครสวรรค์ยืนยันว่า

ครอบครัวที่ได้ดูสื่อเทคนิคการคุยกับลูกวัยรุ่นได้ปรับวิธีการพูดคุยกับลูก ปรับอารมณ์ท่าที รวมถึงปรับทัศนคติของผู้ปกครองที่มีต่อเด็กได้บ้าง “มองเด็กให้เป็นมุมกว้างขึ้น แทนที่จะมองในมุมเดียวหรือสองมุม ก็มองได้รอบด้านมากขึ้น ปรับวิธีแก้ปัญหาให้นุ่มนวลมากขึ้น แต่ก่อนแก้ปัญหาด้วยวิธีหักเลยเพราะฉันเป็นแม่ ดังนั้น เธอต้องทำ แต่เดี๋ยวนี้บอกทางเลือกให้ลูก หนึ่ง สอง สาม สี่ บางครั้งไปถึง ห้า หก เจ็ด” (ส่วนหนึ่งในการประชุมระดมสมองกลุ่มผู้ปกครองโรงเรียนพื้นที่ขยายแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร 28 เมษายน 2555) “ได้ประโยชน์โดยการนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันระหว่างพ่อแม่และเด็ก เข้าใจตัวลูกมากขึ้น และการเรียนรู้เทคนิคการพูดคุยกับลูกได้ดีขึ้นว่าควรจะพูดกับวัยรุ่นอย่างไร จากการดูสื่อเรานำวิธีการมาปรับใช้กับลูกได้บ้าง เป็นบางครั้งบางเรื่อง” (ส่วนหนึ่งในการประชุมระดมสมองกลุ่มผู้ปกครองโรงเรียนพื้นที่ขยายแห่งหนึ่งในจังหวัดนครสวรรค์ 30 มิถุนายน 2555)

ตาราง 5.2.1 ร้อยละของเด็กนักเรียนในด้านการเปลี่ยนแปลง การสื่อสารในครอบครัว เปรียบเทียบ นักเรียนที่ผู้ปกครองได้ชมสื่อ และนักเรียนผู้ปกครองไม่ได้ชมสื่อเทคนิคการคุยกับลูกวัยรุ่น จำแนกตามมุมมองของผู้ปกครองและนักเรียน

การเปลี่ยนแปลง หลังได้ชมสื่อ เทคนิคการคุยกับ ลูกวัยรุ่น	มุมมองผู้ปกครอง		มุมมองเด็กนักเรียน	
	ผู้ปกครอง ได้รับชมสื่อ (N = 174)	ผู้ปกครอง ไม่ได้รับชมสื่อ (N = 624)	ผู้ปกครอง ได้รับสื่อ (N = 175)	ผู้ปกครอง ไม่ได้รับสื่อ (N = 622)
ดีขึ้น	21.3	18.9	25.1	20.4
เหมือนเดิม	59.2	56.1	61.1	61.1
แย่ลง	19.5	25.0	13.7	18.5
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0

หมายเหตุ: *P<.05 **P<.01 ***P<.001

บทที่ 6 ผลการวิเคราะห์ปัจจัย ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมของวัยรุ่น

6.1 ผลวิเคราะห์ปัจจัยสื่อ “เติมเต็มความเข้มแข็งทางใจของวัยรุ่น” ที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงในทางดีขึ้นของพฤติกรรมความเข้มแข็งทางใจ

พฤติกรรมความเข้มแข็งทางใจของวัยรุ่นซึ่งเป็นตัวแปรตามในที่นี้ คือ การแสดงพฤติกรรมในด้านต่างๆ ซึ่งใช้คำถามของ *SDQ ของเด็กนักเรียนที่ประเมินตนเองเป็นหลักเท่านั้น* ได้แก่ พฤติกรรมด้านอารมณ์ พฤติกรรมการเกร พฤติกรรมอยู่ไม่นิ่ง พฤติกรรมการมีความสัมพันธ์กับเพื่อน และพฤติกรรมด้านสัมพันธภาพทางสังคม

ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงในทางดีขึ้นของความเข้มแข็งทางใจของวัยรุ่น จึงหมายถึง การเปลี่ยนแปลงในทางดีขึ้นของพฤติกรรม 5 ด้าน เมื่อเปรียบเทียบก่อนและหลังการใช้สื่อการเรียนรู้ “เติมเต็มความเข้มแข็งทางใจ” แล้ว

ในส่วนนี้จะทำการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในทางดีขึ้นของความเข้มแข็งทางใจของวัยรุ่น โดยใช้สถิติ Logistic regression Analysis (การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก) ด้วยเหตุนี้ ตัวแปรตามทั้ง 5 พฤติกรรม (พฤติกรรมด้านอารมณ์ พฤติกรรมการगेเร พฤติกรรมอยู่ไม่นิ่ง พฤติกรรมการมีความสัมพันธ์กับเพื่อน และพฤติกรรมด้านสัมพันธภาพทางสังคม) จะเป็นตัวแปรเชิงกลุ่มที่มีค่าได้เพียง 2 ค่า (Dichotomous variable) นั่นคือ

$$\text{การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางดีขึ้น (Y)} = \begin{cases} 1 & \text{ถ้ามีพฤติกรรมดีขึ้น} \\ 0 & \text{ถ้ามีพฤติกรรมแย่ลง หรือไม่เปลี่ยนแปลง} \end{cases}$$

สำหรับตัวแปรอิสระ ได้แก่

1. เพศของนักเรียน (ชาย, หญิง)
2. ระดับการศึกษาของเด็กนักเรียน (มัธยมต้น, มัธยมปลาย)
3. อาชีพของผู้ปกครอง (ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ, เกษตรกร, ธุรกิจส่วนตัว, ลูกจ้างทั่วไป, ไม่ได้ทำงาน)
4. รายได้ของผู้ปกครอง (รายได้ต่ำกว่า 120,000 บาทต่อปี, รายได้ระหว่าง 120,000 ถึง 300,000 บาทต่อปี, รายได้มากกว่า 300,000 บาทต่อปี)
5. จังหวัดที่ตั้งของโรงเรียน (กรุงเทพมหานคร, นครสวรรค์)
6. จำนวนตอนของสื่อที่นักเรียนได้ดูเกี่ยวกับความรู้สึกดีต่อตัวเอง (เป็นตัวแปร ratio scale ตั้งแต่ 0-4)
7. จำนวนตอนของสื่อที่นักเรียนได้ดูเกี่ยวกับการจัดการปัญหา (เป็นตัวแปร ratio scale ตั้งแต่ 0-4)
8. จำนวนตอนของสื่อที่นักเรียนได้ดูเกี่ยวกับความสัมพันธ์กับสังคม (เป็นตัวแปร ratio scale ตั้งแต่ 0-4)

9. จำนวนตอนของสื่อที่นักเรียนได้ดูเกี่ยวกับเป้าหมายชีวิต (เป็นตัวแปร ratio scale ตั้งแต่ 0-4)

จากตาราง 6.1 ได้แสดงผลการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นในพฤติกรรม 5 ด้าน ดังนี้

ในด้านพฤติกรรมอารมณ์ พบว่า สื่อ “เติมเต็มความเข้มแข็งทางใจ” มีผลต่ออารมณ์ดีขึ้นหลังจากได้รับชมของเด็กนักเรียนวัยรุ่นชั้นมัธยมต้น กล่าวคือ ยิ่งนักเรียนชั้นมัธยมต้นได้รับชมจำนวนตอนที่เกี่ยวกับรู้สึกดีกับตัวเองดีเท่าไร ก็ยิ่งทำให้อารมณ์เปลี่ยนแปลงดีขึ้น นอกจากนี้ โรงเรียนในกรุงเทพมหานครน่าจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงอารมณ์ในทางดีขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับโรงเรียนในจังหวัดนครสวรรค์ สำหรับนักเรียนวัยรุ่นมัธยมปลาย ไม่พบว่า สื่อ “เติมเต็มความเข้มแข็งทางใจ” มีผลต่อพฤติกรรมอารมณ์ แต่มีเพียงตัวแปรเพศเท่านั้น โดยเฉพาะนักเรียนหญิงที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงอารมณ์ดีขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับนักเรียนชาย

ในด้านพฤติกรรมगेเร ไม่พบว่า สื่อ “เติมเต็มความเข้มแข็งทางใจ” มีผลต่ออารมณ์ดีขึ้นของเด็กนักเรียนวัยรุ่นไม่ว่าจะเป็นชั้นมัธยมต้นหรือปลาย แต่เพศ โดยเฉพาะนักเรียนชายจะเห็นชัดเจนว่ามีการเปลี่ยนแปลงในทางดีขึ้นมากกว่านักเรียนหญิง ซึ่งเป็นไปได้ว่า นักเรียนชายก่อนได้รับสื่อมีพฤติกรรมगेเรมากกว่าเพศหญิง เมื่อได้รับสื่อแล้วจึงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมดีขึ้นอย่างมาก นอกจากนี้ ในเด็กนักเรียนวัยรุ่นมัธยมปลาย อาชีพผู้ปกครองมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมगेเร นั่นคือ นักเรียนที่มีผู้ปกครองทำงานรับจ้างทั่วไปมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมगेเรดีขึ้นน้อยกว่านักเรียนที่มีผู้ปกครองรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ

ตาราง 6.1 ค่า odd ratios ของการวิเคราะห์ logistic regression analysis โดยตัวแปรตามคือ พฤติกรรมที่ติชนของ SDQ ด้านต่างๆ ซึ่งเด็กนักเรียนประเมินตนเอง

ตัวแปรอิสระ	อารมณ์		เกร		อยู่นิ่ง		ความสัมพันธ์กับเพื่อน		สัมพันธ์ทางสังคม	
	ม.ต้น	ม.ปลาย	ม.ต้น	ม.ปลาย	ม.ต้น	ม.ปลาย	ม.ต้น	ม.ปลาย	ม.ต้น	ม.ปลาย
อายุ (หญิง = ref.)	0.551	0.299*	2.098*	3.525*	1.422	0.936	1.567	1.502	1.005	0.479
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ (ref.)										
ภาษาตรกร	2.160	1.126	0.588	0.405	0.684	0.766	0.419	0.988	3E-08	3E+06
ธุรกิจส่วนตัว	0.806	0.536	1.216	0.311	0.925	1.749	1.401	0.890	4.307	9E+06
รับจ้างทั่วไป	1.733	0.857	1.053	0.212*	1.309	1.101	1.607	0.861	3.139	1E+06
ไม่ได้ทำงาน	1.613	0.245	0.535	5E-09	0.481	0.966	2.714	0.748	3.931	2E+07
รายได้น้อย (ref.)										
รายได้ปานกลาง	1.347	1.086	0.726	0.616	0.426*	0.886	0.915	1.240	1.201	6E-08
รายได้สูง	1.888	1.330	1.042	0.126	0.850	0.950	1.347	0.826	2.096	4E-08
ร.เขต กทม. (ร.จังหวัดนครสวรรค์ = ref.)	2.332*	1.969	1.256	1.723	1.185	0.510	1.501	0.242*	0.117	
จำนวนตอนที่ได้ดูสื่อเกี่ยวกับสุขภาพ	1.453*	1.420	0.915	3E-17	1.498*	0.937	1.149	1.049	0.475	0.006

ตาราง 6.1 (ต่อ)

ตัวแปรอิสระ	อารมณ์		เกร		อยู่นิ่ง		ความสัมพันธ์กับเพื่อน		สัมพันธ์ทางสังคม	
	ม.ต้น	ม.ปลาย	ม.ต้น	ม.ปลาย	ม.ต้น	ม.ปลาย	ม.ต้น	ม.ปลาย	ม.ต้น	ม.ปลาย
จำนวนตอนที่ได้ดูสื่อเกี่ยวกับการจัดการปัญหา b	0.651	0.914	1.155	1E+06	0.699	0.969	0.808	1.172	2.322	0.497
จำนวนตอนที่ได้ดูสื่อเกี่ยวกับ คลพ.สังคม c	1.105	1.081	1.008	1E-12	1.211	0.841	0.961	0.852	0.623	6.617
จำนวนตอนที่ได้ดูสื่อเกี่ยวกับเป้าหมายชีวิต d	1.026	1.518	0.871	2E+04	0.656	1.362	1.165	0.970	1.577	0.130
Constant	0.088***	0.123***	0.109***	0.103**	0.124***	0.160**	0.145***	0.119***	0.021**	2E-08
N	402	398	402	398	402	398	402	398	402	398
-2 Log likelihood	358.27	264.27	295.42	122.06	283.87	254.08	326.93	327.61	94.83	35.51
Nagelkerke R Square	0.08	0.12	0.05	0.27	0.07	0.03	0.07	0.03	0.14	0.35

หมายเหตุ: *** P<0.01 ** P<0.01 * P<0.05

a. ตอนที่เน้นความรู้สึกดีกับตัวเอง คือ ตอน 1 ปฏิบัติการค้นหาความเข้มแข็งทางใจ ภาค 1 และ 2, ตอน 2 พลังใจ...ไอลอล, ตอน 3 ความฝันของเด็ว, ตอน 4 อยู่ที่มีมุมมอง

b. ตอนที่เน้นการจัดการชีวิตได้ คือ ตอน 5 เรื่อง เครียด เครียด, ตอน 6 ช่วยด้วย ทำไงดี, ตอน 7 ความโกรธของแดน, ตอน 8 ความลับของความสุข

c. ตอนที่เน้นความสัมพันธ์ทางสังคม คือ ตอน 9 แต่ “ไม่” ก็หมดเรื่อง, ตอน 10 ขอแค่รักใจ, ตอน 11 ทำไม่เป็นคนแบบนี้, ตอน 12 รักคืออะไร

d. ตอนที่เน้นการมีเป้าหมายในชีวิต คือ ตอน 13 สิ่งสำคัญในชีวิต, ตอน 14 เส้นทางที่ไล่เข้ามา, ตอน 15 ต้องเปลี่ยนให้ได้, ตอน 16 วันที่ฝันเป็นจริง

ในด้านพฤติกรรมการอยู่ไม่นิ่ง พบว่า “เติมเต็มความเข้มแข็งทางใจ” มีผลต่ออารมณ์ดีขึ้นของเด็กนักเรียนวัยรุ่นเฉพาะเด็กมัธยมต้นเท่านั้น ยิ่งนักเรียนได้รับชมจำนวนตอนที่เกี่ยวกับรู้สึกดีกับตัวเองดีเท่าไร ก็ยิ่งทำให้ความอยู่ไม่นิ่งเปลี่ยนแปลงในทางดีขึ้นเท่านั้น นอกจากนี้ รายได้ผู้ปกครองของเด็กมัธยมต้นมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการอยู่ไม่นิ่งดีขึ้น คือ นักเรียนที่มีผู้ปกครองมีรายได้น้อย (ต่ำกว่า 120,000 บาทต่อปี) น่าจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดีขึ้นมากกว่าคนที่ผู้ปกครองมีรายได้ปานกลาง (ระหว่าง 120,000 – 300,000 บาท)

สำหรับพฤติกรรมความสัมพันธ์กับเพื่อน และพฤติกรรมสัมพันธภาพสังคม ไม่พบว่า สื่อ “เติมเต็มความเข้มแข็งทางใจ” มีผลต่ออารมณ์ดีขึ้นท่ามกลางกลุ่มนักเรียนวัยรุ่น แต่มีสิ่งที่น่าสนใจเกิดคือ โรงเรียนในจังหวัดนครสวรรค์น่าจะมีการเปลี่ยนแปลงด้านสัมพันธภาพทางสังคมดีขึ้นมากกว่าโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร

6.2 พลวิเคราะห์ปัจจัยด้านความเข้มแข็งทางใจของวัยรุ่น ที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมการเรียน พฤติกรรมทางเพศ พฤติกรรมสารเสพติด และพฤติกรรมความรุนแรง

ในส่วน 6.2 นี้จะทำการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียน พฤติกรรมทางเพศ พฤติกรรมสารเสพติด และพฤติกรรมรุนแรง โดยใช้สถิติ regression Analysis (การวิเคราะห์การถดถอย) ด้วยเหตุนี้ ตัวแปรตามทั้ง 4 พฤติกรรม จะเป็นตัวแปรที่วัดแบบอัตราส่วน (ratio scale) โดยมีวิธีคิดคะแนนการเปลี่ยนแปลงแต่ละ

พฤติกรรม โดยใช้ความแตกต่างของคะแนนพฤติกรรมนั้นระหว่างก่อนและหลังการใช้สื่อ “เติมเต็มความเข้มแข็งทางใจ” คือ

$$\text{dif_}b_i = b_{i, \text{ after}} - b_{i, \text{ before}}$$

โดยที่ $\text{dif_}b_i$ = ความแตกต่างของคะแนนพฤติกรรมนั้น ๆ ระหว่างก่อนและหลังการใช้สื่อ

$b_{i, \text{ after}}$ = คะแนนพฤติกรรมนั้น ๆ หลังการใช้สื่อ

$b_{i, \text{ before}}$ = คะแนนพฤติกรรมนั้น ๆ ก่อนการใช้สื่อ

สำหรับตัวแปรอิสระ ได้แก่ 9 ตัวแปรที่เหมือนกับการวิเคราะห์ในส่วน 6.1 และเพิ่มตัวแปรอิสระอีก 5 ตัวที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงความเข้มแข็งทางใจ นั่นคือ

- การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นของพฤติกรรมด้านอารมณ์ (ดีขึ้น, ไม่ดีขึ้น)
- การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นของพฤติกรรมด้านการเกร (ดีขึ้น, ไม่ดีขึ้น)
- การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นของพฤติกรรมด้านอยู่ไม่นิ่ง (ดีขึ้น, ไม่ดีขึ้น)
- การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นของพฤติกรรมด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน (ดีขึ้น, ไม่ดีขึ้น)
- การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นของพฤติกรรมด้านสัมพันธภาพทางสังคม (ดีขึ้น, ไม่ดีขึ้น)

จากตาราง 6.2 เมื่อควบคุมทั้งด้านสื่อ และตัวแปรประชากรศาสตร์ สังคมและเศรษฐกิจ และพื้นที่โรงเรียนแล้ว ตัวแปรการเปลี่ยนแปลง

ในความเข้มแข็งทางใจมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมการเรียนรู้ พฤติกรรมทางเพศ พฤติกรรมสารเสพติด พฤติกรรมความรุนแรง ดังรายละเอียดคือ

ด้านการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางการเรียนนั้น พบว่า ในระดับมัธยมศึกษา สัมพันธภาพทางสังคมที่ดีขึ้นมีผลทำให้พฤติกรรมการเรียนรู้ดีขึ้น แต่ในระดับมัธยมศึกษาปลายไม่พบว่า สัมพันธภาพทางสังคมมีผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ นอกจากนี้ ตัวแปรเพศก็มีผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ คือ นักเรียนชายทั้งมัธยมศึกษาต้นและมัธยมศึกษาปลายมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นด้านพฤติกรรมการเรียนรู้น้อยกว่านักเรียนหญิง และตัวแปรของสื่อ “เติมเต็มความเข้มแข็งทางใจ” ก็พบว่า มีผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กมัธยมศึกษาต้นแต่เป็นเชิงลบ ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่า จำนวนตอนที่ดูสื่อที่เน้นเป้าหมายในชีวิต ซึ่งเป็น 4 ตอนสุดท้ายของสื่อนี้ เป็นช่วงที่ใกล้เคียงสอบปลายภาคของการศึกษา มีเวลาน้อยในการดูสื่ออย่างละเอียด และบางโรงเรียนอาจให้เด็กนักเรียนดูเองที่บ้านบ้าง ดังนั้น ประเด็นที่น่าสนใจในสื่อของด้านนี้จึงไม่ได้ถูกหยิบยกมาพูดคุยและวิเคราะห์ในชั้นเรียนมากนัก ประกอบกับเด็กมัธยมศึกษาต้นยังเป็นช่วงอายุที่ยังไม่สามารถวิเคราะห์ประเด็นด้านเป้าหมายชีวิตเองได้อย่างลึกซึ้งนัก

ด้านการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางเพศพบว่า เกี่ยวข้องกับความเข้มแข็งทางใจด้านพฤติกรรมทางเพศในเด็กมัธยมศึกษา คือ ยังมีการปรับปรุงพฤติกรรมด้านการเกรให้ดีขึ้น (ความเกรลดลง) ก็ยังมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางเพศในทิศทางบวก แต่การปรับปรุงพฤติกรรมทางเพศในเด็กนักเรียนมัธยมศึกษาปลาย นอกจากนี้ ตัวแปรอื่นที่พบว่ามีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมทางเพศของเด็กมัธยมศึกษา คือ อาชีพของผู้ปกครอง อาชีพผู้ปกครองพอมีเวลาให้ลูก เช่น เกษตรกร หรือ

ผู้ประกอบการที่ว่างงาน พบว่า มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นของพฤติกรรมทางเพศ ซึ่งก็เป็นไปได้ที่พ่อแม่มีเวลาสอนลูกหลานของตนเองเรื่องการไม่มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร หรือการวางตัวกับเพศตรงข้าม

เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการใช้สารเสพติด พบว่าเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงของความเข้มแข็งทางใจด้านพฤติกรรมสัมพันธภาพทางสังคมทั้งในนักเรียนมัธยมศึกษาต้นและมัธยมศึกษาปลาย ยิ่งนักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงด้านสัมพันธภาพทางสังคมในทางที่ดีขึ้นก็จะทำให้เกิดการปรับปรุงพฤติกรรมการใช้สารเสพติดในทางที่ดีขึ้นตามด้วย ส่วนตัวแปรอื่น ไม่พบว่า มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการใช้สารเสพติด

ส่วนด้านการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความรุนแรง พบว่า ได้รับอิทธิพลจากพฤติกรรมด้านสัมพันธภาพทางสังคม และพฤติกรรมด้านสมาธิ (อยู่ไม่นิ่ง) กล่าวคือ ถ้านักเรียนมัธยมศึกษาต้นที่มีการเปลี่ยนแปลงด้านสัมพันธภาพทางสังคมดีขึ้น ก็จะทำให้การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความรุนแรงให้ไปในทางที่ดีขึ้นด้วย นั่นคือ ลดพฤติกรรมความรุนแรงลงนั่นเอง ขณะที่ในนักเรียนมัธยมศึกษาปลาย พบว่า การเปลี่ยนแปลงด้านสมาธิดีขึ้นก็จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความรุนแรงในทางที่ดีขึ้น กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ถ้านักเรียนมีสมาธิมากขึ้น พฤติกรรมความรุนแรงก็ลดลงนั่นเอง นอกจากนี้ ในระดับมัธยมศึกษาต้น อิทธิพลของเพศโดยเฉพาะนักเรียนชาย และที่ตั้งโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร มีผลทำให้เกิดการปรับปรุงด้านพฤติกรรมความรุนแรงในทางที่ดีขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับนักเรียนหญิง หรือเมื่อเปรียบเทียบกับโรงเรียนที่ตั้งในจังหวัดนครสวรรค์ ส่วนในระดับมัธยมศึกษาปลาย ตัวแปรอื่น ได้แก่ อาชีพผู้ปกครองโดยเฉพาะรับจ้างทั่วไป ซึ่งเป็นอาชีพที่มีความมั่นคงและรายได้น้อยกว่าอาชีพอื่น มีผลทำให้การเปลี่ยนพฤติกรรมความรุนแรงไม่ดีขึ้น

ตาราง 6.2 ค่า coefficients ของการวิเคราะห์ regression analysis โดยตัวแปรตามคือคะแนนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม 4 ด้าน (พฤติกรรมการเรียนรู้ พฤติกรรมทางเพศ สารเสพติด และรุนแรง) ซึ่งเด็กนักเรียนประเมินตนเอง

	การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม 4 ด้าน							
	การเรียนรู้		ทางเพศ		สารเสพติด		รุนแรง	
	ม.ต้น	ม.ปลาย	ม.ต้น	ม.ปลาย	ม.ต้น	ม.ปลาย	ม.ต้น	ม.ปลาย
Constant	0.280	-6.006*	-1.311	-1.264	-1.636	-0.097	-7.980	2.269
ชาย (หญิง = ref.)	-4.421*	-3.684 α	1.080	-0.225	0.163	2.265	12.369***	0.906
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ (ref.)								
เกษียณ	1.146	4.402	5.795 α	0.281	0.815	1.117	2.926	2.345
ธุรกิจส่วนตัว	2.181	2.253	3.713	0.741	0.318	-0.722	0.825	1.846
รับจ้างทั่วไป	-1.228	6.085*	1.192			0.753	0.112 α	-7.419 α
ไม่ได้ทำงาน	1.529	3.711	8.750*	-0.003	1.372	1.321	4.348	-3.367
รายได้น้อย (ref.)								
รายได้ปานกลาง	0.356	4.294*	-2.313	0.983	1.040	-0.247	0.705	-4.142
รายได้สูง	-5.984	2.465	2.897	2.306	-0.477	2.152	-1.753	-7.246
ร.เขต กทม. (ร.จังหวัดนครสวรรค์ = ref.)	1.491	3.134	0.101	1.842	0.147	-0.653	12.986***	5.720

ตาราง 6.2 (ต่อ)

	การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม 4 ด้าน							
	การเรียนรู้		ทางเพศ		สารเสพติด		รุนแรง	
	0.438	0.069	-0.119	-1.014	0.070	0.143	2.333	-0.315
จำนวนตอนที่ได้ดูสื่อเกี่ยวกับรู้สึกดีกับตนเอง	0.967	1.115	-0.419	0.110	0.430	-0.396	-3.666	-0.847
จำนวนตอนที่ได้ดูสื่อเกี่ยวกับการจัดการปัญหา	0.022	0.245	1.349	0.952	0.105	0.000	2.695	1.811
จำนวนตอนที่ได้ดูสื่อเกี่ยวกับ คสพ. สังคม	-2.032 α	-1.097	0.434	-0.315	-0.452	0.178	0.705	-1.901
จำนวนตอนที่ได้ดูสื่อเกี่ยวกับเป้าหมายชีวิต	-3.164	1.159	3.498	3.650	-0.155	-1.195	-2.956	2.800
พฤติกรรมอารมณ์ดีขึ้น	0.698	-1.525	4.343 α	2.597	-1.005	4.735	-1.270	9.697
พฤติกรรมไม่นิ่งดีขึ้น	-2.756	-1.677	2.256	1.344	0.511	-0.610	-1.791	21.460***
คสพ.กับเพื่อนดีขึ้น	-2.157	-2.964	-3.322	0.393	1.030	0.301	3.745	-1.347
สัมพันธ์ภาพกับสังคมดีขึ้น	8.621 α	-11.609	-5.187	4.508	4.231 α	11.198 α	15.864 α	-16.332
R2	0.081	0.69	0.070	0.022	0.027	0.038	0.077	0.097
จำนวน	381	383	392	395	377	368	379	385

หมายเหตุ: *** P<0.01 ** P<0.01 * P<0.05 α P<.10

6.3 สรุป

สื่อ “เติมเต็มความเข้มแข็งทางใจของวัยรุ่น” น่าจะมีผลต่อพฤติกรรมความเข้มแข็งทางใจในกลุ่มนักเรียนมัธยมต้นมากกว่าเด็กมัธยมปลาย เพราะการศึกษานี้ไม่พบว่า สื่อนี้ส่งผลต่อพฤติกรรมความเข้มแข็งทางใจด้านใดเลยในกลุ่มนักเรียนมัธยมปลาย ซึ่งในกลุ่มมัธยมปลายพบเพียงตัวแปรอื่นที่มีผลต่อพฤติกรรมความเข้มแข็งทางใจได้แก่ ปัจจัยเพศและอาชีพของผู้ปกครอง แต่ในกลุ่มนักเรียนมัธยมต้นนั้น การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านอารมณ์และสมาธิ (การอยู่ไม่นิ่ง) เป็นผลอย่างเห็นชัดจากอิทธิพลของสื่อ “เติมเต็มความเข้มแข็งทางใจ” โดยเฉพาะสื่อในส่วนที่เน้นด้านความรู้สึกดีกับตนเอง (4 ตอนแรกคือ ปฏิบัติการค้นหาความเข้มแข็งทางใจ ภาค 1 และ 2, พลังใจ...ไอดอล, ความฝันของตัวเอง, และอยู่ที่มุมมอง) น่าจะส่งผลในทางที่ดีขึ้นด้านพฤติกรรมอารมณ์และสมาธิสำหรับสื่อในส่วนที่เน้นด้านการจัดการปัญหา ความสัมพันธ์ต่อสังคมและเป้าหมายชีวิต พบว่า ยังไม่มีอิทธิพลที่จะเปลี่ยนแปลงในทางดีขึ้นของพฤติกรรม SDQ ทั้ง 5 ด้านของวัยรุ่นในโรงเรียนที่ตกเป็นตัวอย่างทั้งเขตกรุงเทพมหานครและนครสวรรค์

นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์ต่อไปได้พบว่า การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความเข้มแข็งทางใจนั้นส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การเรียน พฤติกรรมเพศ พฤติกรรมการใช้สารเสพติด และพฤติกรรมความรุนแรง ในระดับมัธยมต้น พบว่า เมื่อมีการปรับปรุงในพฤติกรรม การगेเรไปในทางที่ดีขึ้นจะส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางเพศ ดีขึ้นด้วย และเมื่อมีการปรับปรุงพฤติกรรมด้านสัมพันธภาพทางสังคม

ดีขึ้น ก็ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นในด้านพฤติกรรมการเรียน การลดการใช้สารเสพติด และลดการใช้ความรุนแรงลง ส่วนระดับมัธยมปลาย การปรับปรุงพฤติกรรมด้านสมาธิ ส่งผลบวกกับการลดพฤติกรรมรุนแรง ขณะที่การปรับปรุงพฤติกรรมสัมพันธภาพทางสังคมที่ดีขึ้นส่งผลบวกกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางเพศ

บทที่ 7

สรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

7.1 ผลการประเมินกระบวนการใช้สื่อการเรียนรู้

7.1.1 สื่อ “เติมเต็มความเข้มแข็งทางใจ”

โรงเรียนนาร่อง: การอบรมและถ่ายทอดวิธีการใช้สื่อ “เติมเต็มความเข้มแข็งทางใจ” ให้กับโรงเรียนผ่านหน่วยงานกลางคือ สำนักงานเขตการศึกษาของจังหวัด ซึ่งสำนักงานเขตการศึกษาจังหวัดเองก็ให้ความร่วมมือจากผู้ผลิตสื่อเป็นหน่วยงานกลางและยังไม่เข้าใจวิธีการและวัตถุประสงค์ของสื่ออย่างแท้จริง การนำมาถ่ายทอดให้โรงเรียนจึงไม่ชัดเจน เมื่อเป็นเช่นนี้ ผู้บริหารโรงเรียน และครูโรงเรียนนาร่องต่างๆ จึงมีวิธีการหลากหลายกันไป กรณีโรงเรียนนาร่องใดที่สนใจในสื่อนี้มาก และต้องการใช้สื่อเติมที่ โรงเรียนเหล่านั้นก็ทดลองนำสื่อไปใช้กับเด็กนักเรียนในโรงเรียนครบถ้วน ทั้งด้านจำนวนเด็กในโรงเรียน เนื้อหาครบทุกตอน รวมถึงการทำแบบฝึกหัดท้ายบทในคู่มือ แต่ก็ทำไม่ต่อเนื่องในปี

ถัดไปเพราะกิจกรรมของโรงเรียนก็มีมากขึ้น หากโรงเรียนนำร่องใดยังไม่พร้อมเต็มที่ด้านบุคลากรหรือครูที่นำสื่อไปใช้ในห้องเรียน อาจใช้สื่อในช่วงชั้นใดช่วงชั้นหนึ่งก่อน ไม่ได้ทำเต็มทั้งโรงเรียน หรือหากโรงเรียนใดไม่พร้อมในเรื่องสถานที่และอุปกรณ์ในการเผยแพร่สื่อ แต่เห็นความสำคัญในเนื้อหาของสื่อ ครูแนะแนวก็นำเนื้อหาเหล่านั้นมาเล่าให้กับนักเรียนโดยไม่ได้ใช้สื่อวีดิทัศน์ ซึ่งวิธีการนี้ทำให้เนื้อหาที่เล่าอาจผสมผสานกับเนื้อหาหรือความรู้เดิมที่ครูแนะแนวได้รับมาก่อนแล้ว ซึ่งอาจไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ของสื่อ และอีกกรณีหนึ่งคือโรงเรียนที่มีความพร้อมทุกอย่าง ใช้วิธีเผยแพร่ทุกอย่างที่สามารถทำได้ในระบบโรงเรียน ได้แก่ ผ่านรายวิชาต่างๆ เปิดให้นักเรียนดูในช่วงพักกลางวัน นำสื่อวางอยู่หน้าเว็บไซต์โรงเรียน และให้นักเรียนยืมคู่มือสื่อฯ โดยผ่านห้องสมุดโรงเรียน เป็นต้น

โรงเรียนพื้นที่ขยาย: กระบวนการใช้สื่อ “เติมเต็มความเข้มแข็งทางใจ” ของโรงเรียนพื้นที่ขยายของทั้งจังหวัดนครสวรรค์และกรุงเทพมหานครสามารถผ่านทางคาบวิชาแนะแนวเป็นหลัก มีเพียงโรงเรียนเดียวในจังหวัดนครสวรรค์ที่ใช้คาบโฮมรูมเป็นหลัก โรงเรียนพื้นที่ขยายจังหวัดนครสวรรค์สามารถชมสื่อได้ครบหรือเกือบครบทุกตอนมากกว่าโรงเรียนพื้นที่ขยายของกรุงเทพมหานคร ส่วนวิธีการหลังจากนักเรียนชมสื่อแล้วคือ การให้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างเด็กนักเรียน การนำเสนอความรู้ที่ได้รับจากสื่อหน้าชั้นเรียน การที่ครูให้คำแนะนำในการปรับความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งทำให้นักเรียนสามารถเข้าใจได้อย่างชัดเจนมากกว่าการรับชมสื่อเพียงอย่างเดียว

กระบวนการใช้สื่อโดยผ่านคาบวิชาต่างๆ และเวลาที่เผยแพร่ให้ชมที่แตกต่างกันเช่นนี้ ทำให้ผลการศึกษาของข้อมูลเชิงปริมาณ พบว่า

นักเรียนที่ตกเป็นตัวอย่างของการศึกษานี้ไม่เคยดูสื่อนี้เลยถึงร้อยละ 35 หรือมากกว่าหนึ่งในสามของนักเรียนของโรงเรียนทดลองทั้งหมด สาเหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นไปได้ 3 ประการ คือ หนึ่ง นักเรียนเองไม่สนใจดูสื่ออย่างจริงจังทำให้ขาดสมาธิในการดูจึงคิดว่าตนเองไม่เคยดูเลย สอง ปัญหาด้านอุทกภัยในปี พ.ศ. 2554 ทำให้เร่งการเรียนในวิชาหลักในช่วงภาคการศึกษาที่ 2 จึงได้นำชั่วโมงการชมสื่อที่เคยจัดสรรไว้ ไปใช้ในการสอนเสริมวิชาหลักของการเรียน สาม ชั่วโมงของคาบวิชาที่โรงเรียนจัดสรรให้ชมสื่อบางโรงเรียนน้อยเกินไป เช่น ครึ่งชั่วโมง (เป็นคาบของโฮมรูม) ทำให้เด็กนักเรียนบางคนที่ไม่เข้าห้องช้า (เพราะต้องเปลี่ยนห้องเรียน) ไม่มีเวลาได้ดูสื่อในตอนนั้น

7.1.2 “เทคนิคการคุยกับลูกวัยรุ่น”

โรงเรียนนำร่อง: สำหรับกระบวนการใช้สื่อนี้ของโรงเรียนนำร่องไม่พบว่า มีกระบวนการใช้สื่อนี้กับผู้ปกครองเลย เพราะเหตุผล 3 ประการ คือ หนึ่ง โรงเรียนไม่ได้รับข้อมูลอย่างชัดเจนจากหน่วยงานกลางที่มาชี้แจงในวัตถุประสงค์ของการนำสื่อไปให้ผู้ปกครอง สอง ผู้บริหารโรงเรียนไม่ได้ให้ความสำคัญกับสื่อที่จะให้กับผู้ปกครองมากนัก เพราะการเข้าถึงผู้ปกครองเป็นเรื่องที่ยากเนื่องจากภารกิจของผู้ปกครอง ทำให้ผู้ปกครองไม่มีเวลาให้กับโรงเรียนด้วย สาม โรงเรียนไม่มีเวลามากพอในการเปิดให้ผู้ปกครองรับชมในช่วงเวลาที่ผู้ปกครองมาทำการติดต่อโรงเรียน หรือมาประชุมกับครู เพราะผู้ปกครองมีเวลาจำกัด ดังนั้น โรงเรียนจึงต้องใช้เวลาที่ผู้ปกครองให้เวลาไปที่ภารกิจของโรงเรียนก่อน ด้วยเหตุนี้สื่อของผู้ปกครองซึ่งไม่ใช่ภารกิจหลักของโรงเรียนจึงไม่ถูกดึงขึ้นมาในการประชุมผู้ปกครอง

โรงเรียนพื้นที่ขยาย: กระบวนการใช้สื่อ “เทคนิคการคุยกับลูกวัยรุ่น” ของโรงเรียนพื้นที่ขยายของทั้งจังหวัดนครสวรรค์และกรุงเทพมหานคร พบว่า มีทั้งการใช้ผ่านการใช้สื่อในระบบโรงเรียน (เปิดให้ชมในโรงเรียน เช่น วันประชุมผู้ปกครอง วันมาพบอาจารย์ที่ปรึกษา ครูนัดผู้ปกครอง ของนักเรียนที่มีปัญหา) และการใช้สื่อที่ไม่ใช่ในระบบโรงเรียน (สำเนาซีดีให้ผู้ปกครอง หรือให้นักเรียนยืมไปให้ผู้ปกครองรับชม) กระบวนการแตกต่างกันเหล่านี้นำให้ผู้ปกครองได้รับชมในสัดส่วนที่แตกต่างกันในแต่ละโรงเรียน สิ่งที่ค้นพบในการวิจัยนี้คือ การใช้สื่อที่ไม่ใช่ในระบบโรงเรียนที่โรงเรียนสำเนาวิดีโอให้ผู้ปกครองทุกคนน่าจะทำให้ผู้ปกครองได้รับชมสื่อได้อย่างครอบคลุมมากที่สุด

กระบวนการใช้สื่อเทคนิคการคุยกับลูกวัยรุ่นที่ค่อนข้างล้มเหลวในระบบโรงเรียนเช่นนี้ ทำให้ผลการศึกษาของข้อมูลเชิงปริมาณ พบว่า ผู้ปกครองของนักเรียนตัวอย่างในโรงเรียนทดลองไม่เคยดูสื่อนี้เลย ถึงร้อยละ 58 หรือเกือบสามในห้าของผู้ปกครองนักเรียนทั้งหมด และเมื่อคุณภาพย่อลงไปในแต่ละตอนของสื่อเทคนิคการคุยกับลูกวัยรุ่น ซึ่งมีทั้งหมด 5 ตอน สัดส่วนของการได้รับชมแต่ละตอนของผู้ปกครองนักเรียนน้อยลงไปเหลือเพียงตอนละไม่เกินร้อยละ 22 ของผู้ปกครองทั้งหมด

7.2 ผลของความสัมพันธระหว่างการใช้สื่อ “เติมเต็มความเข้มแข็งทางใจ” กับการพัฒนาตนเองของเด็กนักเรียน

ผลการศึกษาบทที่ 5 เชิงปริมาณ พบว่า นักเรียนมัธยมต้นประเมินตนเองหลังจากได้ดูสื่อเติมเต็มความเข้มแข็งทางใจว่า ตนเองมีการพัฒนา ด้านการมีจุดหมายในชีวิตมากที่สุด แต่ด้านการจัดการชีวิตเป็นด้านที่ได้

คะแนนน้อยสุด สำหรับระดับมัธยมปลาย การพัฒนาตนเองด้านต่างๆ ไม่มีความแตกต่างกันนัก แต่ที่มีคะแนนสูงที่สุดคือ ความรู้สึกดีกับตัวเอง/การรู้จักตนเอง และความสัมพันธ์ในครอบครัว

แต่เมื่อพิจารณาจำนวนตอนในการได้รับชมสื่อ พบว่า การพัฒนาตนเอง 3 ด้านคือ ด้านการรู้สึกดีกับตัวเอง/รู้จักตนเอง การจัดการชีวิตได้ การเพิ่มความสัมพันธ์ในครอบครัว มีความสัมพันธ์กับจำนวนตอนที่นักเรียนได้รับชม นักเรียนมัธยมต้นต้องชมมากกว่า 6 ตอนขึ้นไปจึงจะมีการพัฒนาตนเองทั้ง 3 ด้าน ขณะที่มัธยมปลายชมตั้งแต่ 1 ตอนขึ้นไปก็สามารถพัฒนาตนเองได้แล้ว และหากยิ่งเพิ่มการดูมากขึ้นเท่าใด ก็ยิ่งพัฒนาตนเองทั้ง 3 ด้านมากขึ้นเท่านั้น อย่างไรก็ตามการพัฒนาตนเองด้านการมีจุดหมายในชีวิตไม่พบว่า มีความสัมพันธ์กับจำนวนตอนที่ได้รับชม

7.3 ผลของความสัมพันธระหว่างการใช้สื่อ “เติมเต็มความเข้มแข็งทางใจ” กับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเด็กนักเรียน

7.3.1 ความสัมพันธ์ระหว่างสื่อเติมเต็มความเข้มแข็งทางใจกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านต่างๆ 5 ด้านของนักเรียน (SDQ – ด้านอารมณ์ ด้านเกร ด้านการอยู่ไม่นิ่ง ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน และสัมพันธ์ทางสังคม)

สามารถสรุปจากผลการวิเคราะห์บทที่ 5 ข้อมูลเชิงปริมาณพบว่า สื่อเติมเต็มความเข้มแข็งทางใจมีผลทางบวกหรือการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นต่อเด็กมัธยมปลายในด้านพฤติกรรมด้านอารมณ์ พฤติกรรมด้านการอยู่ไม่นิ่ง และสัมพันธ์ทางสังคม อย่างไรก็ตาม สื่อเติมเต็มความเข้มแข็งทางใจมีผลทั้งทางบวกและทางลบต่อเด็กนักเรียนมัธยมต้นในด้าน

พฤติกรรมอารมณ์ และความสัมพันธ์กับเพื่อน ขณะเดียวกันสื่อนี้ก็มีผลทั้งบวกและลบต่อนักเรียนมัธยมปลายในด้านพฤติกรรมเกรด้วย (ดูสรุปในตาราง 7.3.1)

ตาราง 7.3.1 สรุปความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างโรงเรียนที่ได้รับสื่อและโรงเรียนที่ไม่ได้รับสื่อ ในการเปลี่ยนแปลง SDQ ด้านต่างๆ ทั้ง 5 ด้านจำแนกตามระดับช่วงชั้น และมุมมองของนักเรียน ครูและผู้ปกครอง

SDQ	นักเรียน		ครู		ผู้ปกครอง	
	ม.ต้น	ม.ปลาย	ม.ต้น	ม.ปลาย	ม.ต้น	ม.ปลาย
อารมณ์			*(+, -)	*(+)		
เกร	*(+)					*(+, -)
อยู่ไม่นิ่ง				*(+)		
คลพ.กับเพื่อน			*(+, -)			
สัมพันธ์ภาพสังคม						*(+)

หมายเหตุ: *มีนัยสำคัญทางสถิติ $< .05$ + เปลี่ยนแปลงในทางดีขึ้น - เปลี่ยนแปลงในทางแย่ลง

แม้ว่าข้อมูลเชิงปริมาณพบว่า สื่อเติมเต็มความเข้มแข็งทางใจยังมีทิศทางทั้งบวกและลบต่อพฤติกรรมความสัมพันธ์กับเพื่อน และพฤติกรรมอารมณ์ของเด็กมัธยมต้น แต่ข้อมูลเชิงคุณภาพ ทั้งการระดมสมองและสนทนากลุ่มครูและนักเรียนยืนยันในภาพรวมว่า การควบคุมตัวเอง การรู้จักตนเอง และพฤติกรรมความสัมพันธ์กับเพื่อน หรือวิธีการคบเพื่อน การอยู่ร่วมกับคนรอบข้างในสังคมของเด็กนักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงดีขึ้น เนื่องจากนักเรียนเรียนรู้จากสื่อเติมเต็มความเข้มแข็งทางใจ อย่างไรก็ตาม

ทิศทางที่ไม่ชัดเจนในผลของข้อมูลเชิงปริมาณเช่นนี้ เป็นไปได้ที่ขึ้นอยู่กับกระบวนการนำสื่อไปใช้ โรงเรียนพื้นที่ขยายที่นำสื่อไปใช้ ส่วนใหญ่ให้เวลาในการเผยแพร่สื่อตั้งแต่ 30 นาทีต่อสัปดาห์ ไปจนถึง 70 นาทีต่อสัปดาห์ (ยังไม่หักเวลาที่นักเรียนเข้าห้องเข้า เนื่องจากปัจจุบันเด็กนักเรียนไม่มีห้องเรียนประจำ ต้องใช้วิธีเปลี่ยนห้องเมื่อเปลี่ยนวิชาเรียน ถ้าหักเวลาเข้าห้องเข้าอาจจะเหลือเวลาเพียง 15 นาที ถึง 55 นาทีต่อสัปดาห์เท่านั้น) ดังนั้น การดูสื่อฯ จนจบตอนในหนึ่งสัปดาห์ของโรงเรียนที่ให้เวลาน้อยไม่ถึงหนึ่งชั่วโมงจึงเป็นเรื่องยาก ถ้าจะดูให้จบอาจต้องตัดบางช่วงของแต่ละตอนลง เช่น ช่วงที่ 2 ค่อยกันหน่อย (เป็นช่วงของการตั้งคำถามเพื่อให้นักเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้) และ/หรือช่วงที่ 3 สงสัยจึงทำได้ดี (เป็นช่วงของการให้คำปรึกษาของจิตแพทย์) และ/หรือช่วงที่ 4 VOX POP (เป็นช่วงนำเสนอความหลากหลายทางความคิดของวัยรุ่นที่มีต่อประเด็นของแต่ละตอน)

7.3.2 ความสัมพันธ์ระหว่างสื่อเติมเต็มความเข้มแข็งทางใจกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านอื่นๆ ได้แก่ พฤติกรรมการเรียน พฤติกรรมทางเพศ พฤติกรรมการใช้สารเสพติด และพฤติกรรมการกระทำรุนแรง

สามารถสรุปจากผลการศึกษาในบทที่ 5 ของข้อมูลเชิงปริมาณพบว่า สื่อเติมเต็มความเข้มแข็งทางใจมีผลในการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นอย่างชัดเจน ต่อเด็กมัธยมต้นและมัธยมปลายทั้งในมุมมองของนักเรียนเอง ครู และผู้ปกครอง ในด้านพฤติกรรมทางเพศ และพฤติกรรมการกระทำความรุนแรง ส่วนพฤติกรรมการเรียน และการใช้สารเสพติดพบว่า สื่อเติมเต็มความเข้มแข็งทางใจอาจยังไม่มีผลต่อพฤติกรรมทั้งสองโดยตรง (ดูสรุปในตาราง 7.3.2)

ตาราง 7.3.2 สรุปความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่าง ก่อนและหลังการนำสื่อเติมเต็มความเข้มแข็งทางใจไปใช้ในโรงเรียน จำแนกตามการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านการเรียน ทางเพศ การใช้สารเสพติด การกระทำความรุนแรง

พฤติกรรมเปรียบเทียบ ก่อนและหลังการนำสื่อเติมเต็มความเข้มแข็งทางใจไปใช้ในโรงเรียน	นักเรียนประเมินตนเอง		ครูประเมินนักเรียน		ผู้ปกครองประเมินนักเรียน	
	ม.ต้น	ม.ปลาย	ม.ต้น	ม.ปลาย	ม.ต้น	ม.ปลาย
การเรียนรู้						
ทางเพศ	*			*	*	
การใช้สารเสพติด						
การกระทำความรุนแรง	*	*	*	*	*	

หมายเหตุ: *มีนัยสำคัญทางสถิติ <.05

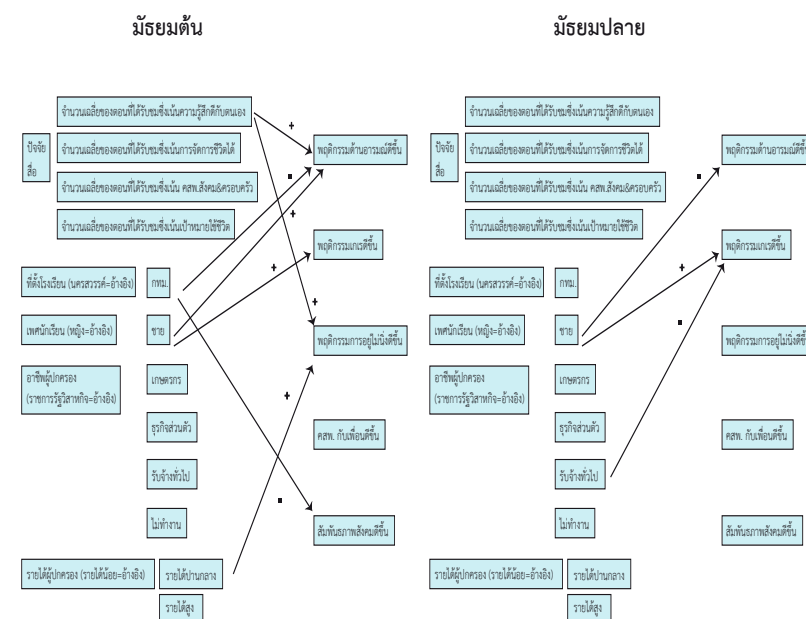
7.4 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของวัยรุ่น

7.4.1 ผลวิเคราะห์ปัจจัยสื่อ “เติมเต็มความเข้มแข็งทางใจ” ที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงในทางดีขึ้นของพฤติกรรมความเข้มแข็งทางใจของวัยรุ่น

สื่อ “เติมเต็มความเข้มแข็งทางใจของวัยรุ่น” น่าจะมีผลต่อพฤติกรรมความเข้มแข็งทางใจในกลุ่มนักเรียนมัธยมต้นมากกว่าเด็กมัธยมปลาย การศึกษานี้พบว่า สื่อนี้ไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมความเข้มแข็งทางใจด้านใดเลยในกลุ่มนักเรียนมัธยมปลาย ซึ่งในกลุ่มมัธยมปลายพบเพียงตัวแปรอื่นที่มีผลต่อพฤติกรรมความเข้มแข็งทางใจได้แก่ ปัจจัยเพศ

และอาชีพของผู้ปกครอง แต่ในกลุ่มนักเรียนมัธยมต้นนั้น พบว่า การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านอารมณ์และสมาธิ (การอยู่ไม่นิ่ง) เป็นผลอย่างเห็นชัดจากอิทธิพลสื่อ “เติมเต็มความเข้มแข็งทางใจ” โดยเฉพาะสื่อในส่วนที่เน้นด้านความรู้สึกรู้สึกดีกับตนเอง น่าจะส่งผลในทางที่ดีขึ้นด้านพฤติกรรมอารมณ์และสมาธิ สำหรับสื่อในส่วนที่เน้นด้านการจัดการปัญหา ความสัมพันธ์ต่อสังคม และเป้าหมายชีวิต พบว่า ยังไม่มีอิทธิพลที่จะเปลี่ยนแปลงในทางดีขึ้นของพฤติกรรม SDQ ทั้ง 5 ด้านของวัยรุ่นในโรงเรียนที่ตกเป็นตัวอย่างทั้งเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดนครสวรรค์

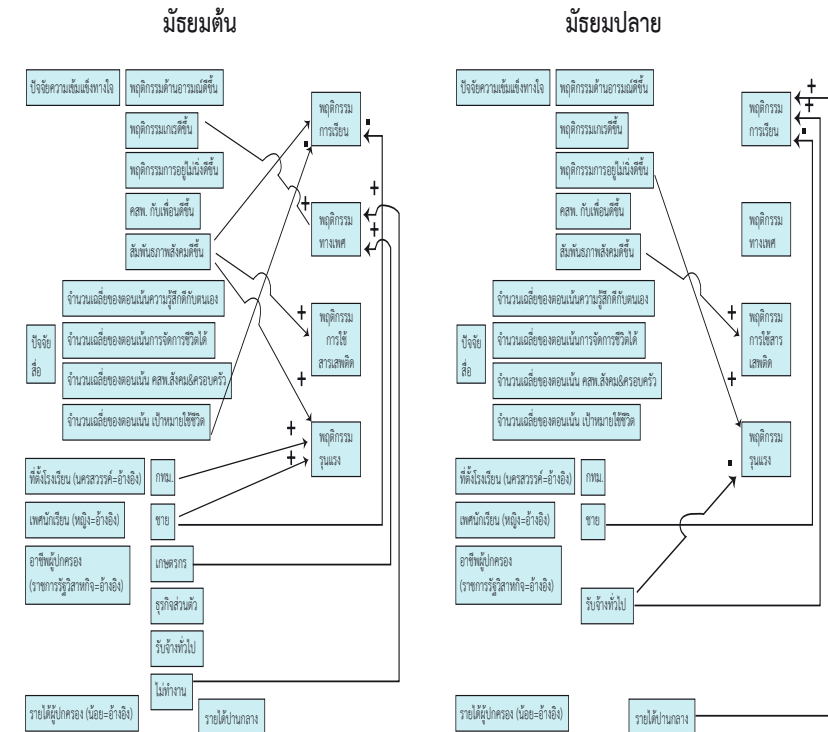
แผนภาพ 7.4.1 สรุปผลการวิเคราะห์ปัจจัยสื่อ “เติมเต็มความเข้มแข็งทางใจ” ที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงในทางดีขึ้นของพฤติกรรมความเข้มแข็งทางใจของวัยรุ่น

7.4.2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านเดิมเดิมความเข้มแข็งทางใจของวัยรุ่น ที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมการเรียนรู้ พฤติกรรมทางเพศ พฤติกรรมสารเสพติด และพฤติกรรมความรุนแรง

การวิเคราะห์ด้านอิทธิพลของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความเข้มแข็งทางใจที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ พฤติกรรมทางเพศ พฤติกรรมการใช้สารเสพติด และพฤติกรรมความรุนแรง พบว่า ในระดับมัธยมต้น เมื่อมีการปรับปรุงในพฤติกรรมการเรียนรู้ไปในทางที่ดีขึ้นจะส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางเพศดีขึ้นด้วย และเมื่อมีการปรับปรุงพฤติกรรมด้านสัมพันธภาพทางสังคมดีขึ้น ก็ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นในด้านพฤติกรรมการเรียนรู้ การลดการใช้สารเสพติด และลดการใช้ความรุนแรงลง ส่วนระดับมัธยมปลาย การปรับปรุงพฤติกรรมด้านสมาธิ ส่งผลบวกกับการลดพฤติกรรมรุนแรง ขณะที่การปรับปรุงพฤติกรรมสัมพันธภาพทางสังคมที่ดีขึ้นส่งผลบวกกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางเพศ

แผนภาพ 7.4.2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านเดิมเดิมความเข้มแข็งทางใจของวัยรุ่น ที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมการเรียนรู้ พฤติกรรมทางเพศ พฤติกรรมสารเสพติด และพฤติกรรมความรุนแรง

7.5 ผลของความสัมพันธ์ระหว่างการใช้สื่อ “เทคนิคการคุยกับลูกวัยรุ่น” กับการเปลี่ยนแปลงการสื่อสารในครอบครัว

ผลการศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณในบทที่ 5 พบแนวโน้มในการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นในการสื่อสารภายในครอบครัวของนักเรียนที่ผู้ปกครองได้รับชมสื่อ แม้ว่าการทดสอบทางสถิติจะไม่พบนัยสำคัญทางสถิติก็ตาม สิ่งที่น่าสังเกตคือ สื่อการเรียนรู้ “เทคนิคการคุยกับลูกวัยรุ่น” ยังถูกนำไปใช้ไม่ค่อยมีประสิทธิภาพมากนัก เนื่องจากบริบทของโรงเรียนไม่เอื้อให้เกิดการนำสื่อที่เกี่ยวข้องกับผู้ปกครองไปใช้กับผู้ปกครองของเด็กนักเรียน อย่างไรก็ตามข้อมูลเชิงคุณภาพในการระดมสมองกลุ่มผู้ปกครองนักเรียนทั้งในกรุงเทพมหานครและนครสวรรค์เชื่อว่า สื่อเทคนิคการคุยกับลูกวัยรุ่นให้ประโยชน์ในการสื่อสารกับลูกวัยรุ่น รวมถึงการเข้าใจวัยรุ่นมากขึ้นด้วย

7.6 ข้อเสนอแนะ

7.6.1 เนื่องจากผลข้อมูลปริมาณในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ตัวแปรสองตัว พบว่า สื่อเติมเต็มความเข้มแข็งทางใจยังมีทิศทางทั้งบวกและลบต่อพฤติกรรมความสัมพันธ์กับเพื่อน และพฤติกรรมอารมณ์หรือด้านเกรงซึ่งครูหรือผู้ปกครองเป็นผู้ประเมินเด็ก ซึ่งอาจเป็นเพราะว่ากระบวนการนำสื่อไปใช้ในโรงเรียนยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ทั้งในด้านเวลา และการให้เนื้อหาให้ครบถ้วน ทำให้พฤติกรรมของเด็กที่แสดงออกมาให้ผู้อื่นเห็นยังไม่ชัดเจนในด้านปรับปรุงพัฒนาตนเอง ดังนั้น โรงเรียนควรมีการเพิ่มเวลาให้กับสื่อมากขึ้น และควรจัดอบรมแก่ครูในโรงเรียนทั้งครูแนะแนว และครูประจำชั้น ในการเปิดสื่อให้นักเรียนได้ชม เพื่อให้เกิดความเข้าใจความสำคัญของแต่ละช่วงของสื่อแต่ละตอน

7.6.2 เนื่องจากผลข้อมูลปริมาณในการวิเคราะห์ตัวแปรหลายตัว พบว่า ปัจจัยด้านสมาธิ และสัมพันธภาพสังคม เป็นสิ่งสำคัญต่อพฤติกรรมด้านการเรียน การใช้สารเสพติด และรุนแรง ดังนั้น การเพิ่มให้เด็กนักเรียนได้ดูสื่อ “เติมเต็มความเข้มแข็งทางใจ” ให้ครบทุกตอน หรือให้ถึงตอนที่ 9-12 ของสื่อ (เนื่องจากสื่อ “เติมเต็มความเข้มแข็งทางใจ” ส่วนที่เน้นเรื่องสัมพันธภาพทางสังคม) น่าจะเพิ่มวิธีการเข้าถึงกับคนในสังคมได้มากขึ้น

7.6.3 แม้ว่าสื่อเติมเต็มความเข้มแข็งทางใจเป็นสื่อที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนโดยตรง ผู้บริหารและครูจึงให้ความสำคัญมากกว่าสื่ออื่น แต่ก็ยังมีข้อจำกัดในด้านการจัดสรรเวลา และหากโรงเรียนมีปัญหारेื่องเวลาเรียนหลักของนักเรียน เวลาที่เคยใช้กับการดูสื่อก็จะถูกนำไปใช้กับการเรียนหลักของนักเรียนมากกว่า ดังนั้น แผนงานสร้างเสริมสุขภาพจิตควรประสานงานกับกระทรวงศึกษาที่จะขอนำสื่อเติมเต็มความเข้มแข็งทางใจเข้าไปอยู่ในหลักสูตรแนะแนวอย่างเป็นทางการ เพื่อขจัดปัญหาเรื่องเวลาในการเผยแพร่สื่อ และการบริหารจัดการของโรงเรียน

7.6.4 ผลของการศึกษาด้านกระบวนการนำสื่อเทคนิคการคุยกับลูกวัยรุ่นไปใช้ในระบบโรงเรียนค่อนข้างประสบความสำเร็จ เนื่องจากโรงเรียน รวมถึงผู้บริหารไม่ค่อยให้ความสำคัญกับสื่อที่เกี่ยวข้องกับผู้ปกครอง ดังนั้น แผนงานสร้างเสริมสุขภาพจิต ซึ่งเป็นผู้ผลิตสื่อชิ้นนี้ควรหาวิธีนำสื่อไปใช้ผ่านหน่วยงานอื่นด้วยนอกเหนือจากผ่านโรงเรียน เช่น กระทรวงมหาดไทย ได้แก่ ผลักดันเข้าไปสู่แผนการพัฒนาชุมชน โดยผ่านทางองค์การบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งสามารถจัดให้มีการประชุมประชาคมหมู่บ้านและตำบล เพื่อให้เพิ่มการใช้สื่อเทคนิคการคุยกับลูกวัยรุ่นเป็นเครื่องมือหนึ่งแผนด้านสังคม นอกจากนี้ ควรนำสื่อผ่านทางคณะกรรมการหมู่บ้าน โดยผู้ใหญ่บ้านจะจัดให้มีการประชุมลูกบ้านและ

คณะกรรมการหมู่บ้านเป็นประจำอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง ซึ่งขอความร่วมมือให้เผยแพร่สื่อแก่การประชุมซึ่งเป็นลูกบ้านที่มีลูกวัยรุ่นด้วย

หนังสืออ้างอิง

ภณิดา ขนวิทยาสีทธิกุล และเอกอนงค์ สัตลาภินันท์ (คณะทำงาน). 2553. คู่มือการใช้ DVD “เทคนิคการคุยกับลูกวัยรุ่น”. แผนงานสร้างเสริมสุขภาพจิต.

ภณิดา ขนวิทยาสีทธิกุล และเอกอนงค์ สัตลาภินันท์ (คณะทำงาน). 2553. คู่มือการใช้ DVD สื่อการเรียนรู้ เรื่อง เติมเต็มความเข้มแข็งทางจิต ชุดที่ 1. แผนงานสร้างเสริมสุขภาพจิต.

รศรินทร์ เกรย์, วรชัย ทองไทย และเรวดี สุวรรณพเก้า. 2553. ความสุขเป็นสากล. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. กรุงเทพฯ: จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.

อุมาภรณ์ ภัทรวาณิชย์, อภิชาติ จำรัสฤทธิ์รงค์, รศรินทร์ เกรย์ และ ภาณุไย พุ่มไทรทอง. 2553. สถานีตรวจวัดสุขภาพจิตเยาวชน 15 ปี. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. กรุงเทพฯ: จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.

ภาคผนวก

เนื้อหาเกี่ยวกับสื่อ “เติมเต็มความเข้มแข็งทางใจ” ประกอบด้วย
16 ตอนดังนี้

1 ปฏิบัติการค้นหาความเข้มแข็งทางใจ ภาค 1 และ 2: เนื้อหาเป็นการแนะนำถึงความหมายของความเข้มแข็งทางใจ...ในบทเรียนให้นักเรียนสามารถวิเคราะห์ตัวเองได้ว่าเป็นคนแบบไหน ประกอบด้วย 1) นักอนุรักษ์ 2) นักผจญภัย 3) นักคิด และ 4) นักสร้างสัมพันธ์

2 พลังใจ...ไอดอล: ไอดอล คือคนที่เป็นแบบอย่างหรือคนที่เราชื่นชอบ มีลักษณะบางอย่างที่เราอยากมีหรืออยากเป็น เช่น อ้อมมีไอดอลเป็นนางพยาบาล แดนมีไอดอลคือพ่อ ...ในบทเรียนนี้ทำให้เข้าใจถึงประโยชน์ที่แท้จริงของการมีต้นแบบ และสามารถเรียนรู้จากคนต้นแบบในแง่มุมที่สร้างสรรค์

3 ความฝันของตัวเอง: เดี่ยวตามจีบสาว แต่สาวดันชอบหนุ่มสไลด์เกาหลี่ จึงทำให้อยากเหมือนหนุ่มเกาหลี่บ้าง ขาดความเป็นตัวของตัวเอง...ในบทเรียนนี้ทำให้ตระหนักถึงอิทธิพลของสื่อ และรู้จักเลือกรับสื่ออย่างรู้เท่าทัน

4 อยู่ที่มีมุมมอง: รุ่นพี่ชื่อแอนกินยาฆ่าตัวตายเนื่องจากสอบไม่ติด ตอนนี้เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับการมองโลกในแง่ดี ...ในบทเรียนนี้ทำให้เข้าใจความแตกต่างของความคิดในการมองโลกแง่ดีและมองโลกแง่ร้าย และเข้าใจข้อดีของการมองโลกแง่ดี

5 เรื่อง เครียด เครียด: เปิดเรื่องด้วย พ่อแม่ของแดนทะเลาะหย่ากัน ทำให้แดนรู้สึกเครียดส่งผลให้การเรียนของแดนลดลง...ในบทเรียนนี้มีคำแนะนำในการจัดการความเครียดให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในสังคม ทำให้ได้ทบทวนวิธีการจัดการความเครียด และร่วมกันคิดหาวิธีการที่ดีเพิ่มเติมสำหรับตนเอง

6 ช่วยด้วย ทำไงดี: เพื่อนอ้อม ชื่อคิดว่าตัวเองท้อง จึงรบกวนให้อ้อมพาไปทำแท้ง อ้อมจึงรู้สึกเครียดว่าจะทำอย่างไรดี จึงแก้ปัญหาโดยการปรึกษาผู้ใหญ่ แต่สุดท้ายแล้วเพื่อนตัวก็ไม่ได้ท้องที่ประจำเดือนไม่มาก็เพราะเรื่องความเครียด...ในบทเรียนนี้ได้สอนหลักคิดและขั้นตอนสำคัญในการแก้ปัญหา

7 ความโกรธของแดน: แดนนัดอยู่ดูหนัง แต่แดนเห็นอยู่นั่งรถมา กับผู้ชายคนอื่น จึงรู้สึกโกรธเพราะเป็นภาพบาดตาบาดใจ...ในบทเรียนนี้ได้สอนให้ได้เรียนรู้วิธีการจัดการความโกรธที่เหมาะสม

8 ความลับของความสุข: สอบเสร็จจีร่าชวนเพื่อนๆ ไปทำอาหารฉลองกันที่บ้าน แดนเป็นคนชอบทำอาหารมาก หน้าที่ประจำของแดนคือการทำอาหารให้พ่อแม่ทาน ถึงแดนจะรู้สึกว่าเหนื่อยแต่ก็มีความสุขที่ได้ทำ... ในบทเรียนนี้ได้มีการให้ทบทวนและแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นเรื่องความสุข

9 แค่ 'ไม่' ก็หมดเรื่อง: บิวยืมเงินเดียว ทำให้เดียวเกิดความลำบากใจในการที่จะให้ยืมเงิน ส่วนตัวก็เกิดความลำบากใจเช่นกัน เมื่ออ้อฟแฟนเก่ากลับมาขอคืนดี ทั้งสองคนรู้สึกลำบากใจมากที่จะปฏิเสธ...ในบทเรียนนี้ทำให้รู้ถึงวิธีการเผชิญความขัดแย้ง และรู้วิธีปฏิเสธ เมื่อถูกชักชวนกระทำพฤติกรรมเสี่ยง

10 ขอแค่เข้าใจ: ช่วงปิดเทอม แดน อ้อม เดี่ยว และจีร่า ขอผู้ปกครองไปเที่ยวเขาใหญ่ แต่ผู้ปกครองของแดนกับอ้อมไม่ค่อยสนับสนุนให้ไป เพราะเป็นห่วงลูก ทำให้เด็กๆ เกิดความรู้สึกว่าทำไมพ่อแม่ถึงไม่ค่อยเข้าใจ ...ในบทเรียนนี้ ทำให้ได้เรียนรู้วิธีการพูดคุยกับพ่อแม่ เพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้งและความรู้สึกที่ไม่ดีต่อกัน

11 ทำไมเป็นคนแบบนี้: แดน อ้อม เดี่ยว และจีร่า ไปเที่ยวปราณบุรี ในการไปครั้งนี้แดนได้นัดอยู่ไปอีกคนโดยที่ไม่ได้บอกเพื่อนๆ ก่อน การมาเที่ยวครั้งนี้ดูเหมือนว่าอยู่จะเป็นตัวปัญหามากที่สุด ส่วนเดียวก็ทำให้จีร่ารู้สึกโกรธที่ลืมเอากล่องวิดีโอติดมาด้วย...ในบทเรียนนี้ทำให้ได้เรียนรู้เรื่องการติดต่อสัมพันธ์และตระหนักถึงผลกระทบในการใช้รูปแบบการติดต่อสัมพันธ์แต่ละรูปแบบ

12 รักคืออะไร: เปิดฉากด้วยการนั่งสังสรรค์กันริมทะเล การไปเที่ยวทะเลครั้งนี้ทำให้แดนกับอ้อม ได้มีโอกาสได้อยู่ใกล้ชิดกันสองต่อสอง เกือบทำอะไรที่ไม่เหมาะสมลงไป ...ในบทเรียนนี้ได้เรียนรู้ถึงความแตกต่างในเรื่องเพศระหว่างชายและหญิง และสามารถวิเคราะห์แยกแยะเรื่องความรักและความต้องการทางเพศได้รอบด้านขึ้น

13 สิ่งสำคัญในชีวิต: เกิดมาทำไม สมมุติว่าเรามีเวลาเหลืออยู่
บนโลกใบนี้อีก 3 เดือน จะใช้เวลาที่เหลืออย่างไรบ้าง
เป็นโจทย์ที่ครุ่นคิดให้เป็นการบ้าน...ในบทเรียนนี้ทำให้ได้เรียนรู้และทบทวน
การจัดลำดับความสำคัญของสิ่งต่างๆ ในชีวิต และมีแนวคิดในการบริหาร
เวลาของตนเองที่ดีขึ้น

14 เส้นตายที่ใกล้เข้ามา: เดี่ยวและอ้อมอ่านหนังสือเตรียมสอบ
ไม่ทัน เพราะขาดวินัยในตัวเองในการบริหารเวลา และการ
จัดการกับตัวเอง แต่ยังกลับตัวกลับใจได้ทันจึงมุ่งมั่นที่จะอ่านหนังสือ
โดยไม่สนใจสิ่งยั่วยั่วต่างๆ ...ในบทเรียนนี้ทำให้ได้ทบทวนการใช้เวลาของ
ตนเอง ได้เรียนรู้การจัดลำดับความสำคัญตามความเร่งด่วนของแต่ละ
กิจกรรม ตลอดจนสามารถวางแผนใช้เวลาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

15 ต้องเปลี่ยนให้ได้: แดนกับจีร่า พุดดูถูก อ้อมและเดี่ยว
ทำให้อ้อมและเดี่ยวมีความมุ่งมั่นจะเปลี่ยนตัวเองให้ดีขึ้น
จะได้ไม่ทำให้ใครมาดูถูกอีก...ในบทเรียนนี้ทำให้เข้าใจหลักการสร้างแรงจูงใจ
เพื่อเปลี่ยนพฤติกรรม

16 วันที่ฝันเป็นจริง: จีร่าสอบติดทันตแพทย์ อ้อมสอบติด
พยาบาล เดี่ยวสอบติดนายร้อย ส่วนแดนไปเรียนต่ออเมริกา
และได้กลับมาเป็นหมอประจำอยู่ที่โรงพยาบาลเดียวกันกับอ้อม...บทเรียนนี้
ได้สรุปถึงเรื่องราวของความเข้มแข็งทางใจให้ผู้เรียนเกิดความคิดรวบยอด
ในบทเรียนที่ผ่านมาทั้งหมด

เนื้อหาเกี่ยวกับสื่อ “เทคนิคการคุยกับลูกวัยรุ่น” ประกอบด้วย
5 ตอนดังนี้

1 ห้องของฉัน: ครอบครัว บุญสำราญ มีลูกสองคน ลูกทั้งสองคน
เป็นเด็กไม่เรียบร้อย เก็บของไม่เป็นระเบียบ โดยเฉพาะห้องนอน
ของลูกสาว ทำให้พ่อกับแม่รู้สึกหงุดหงิดใจ

2 เพื่อใคร: เรื่องราวเกี่ยวกับเด็ก ๆ ที่ต้องทำตามความต้องการ
ของผู้ปกครอง เพื่อให้ผู้ปกครองมีความสุข ในขณะที่เด็ก ๆ
เหล่านั้นก็มีความฝันของตัวเองด้วยเช่นกัน

3 เพื่อน: เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับพ่อแม่ที่น้อยใจลูก เนื่องจากลูก
ติดเพื่อนมาก ทำให้ความสัมพันธ์ในครอบครัวลดน้อยลงไป

4 รักวัยใส: เรื่องราวเกี่ยวกับรักในวัยเรียน น้ำหวานและทิว
เป็นแฟนกัน แม่ของน้ำหวานและทิว ต่างก็รู้ว่าลูกตัวเองกำลัง
มีแฟน จึงทำให้รู้สึกเครียดและกังวลใจ กลัวลูกจะเสียอนาคต

5 ทำหายแต่ไม่เสีย: โฉมพิงซ้อมขี่จักรยานกับเพื่อนๆ กลับบ้าน
ค่ำทุกวัน ทำให้แม่รู้สึกเป็นห่วงกลัวจะหลงผิดไปทำในสิ่งที่
ไม่ดี เพื่อนโอดิทยาเสพติดและแนะนำให้โฉมได้ลองขี่บ้าง แต่โอบุญเสก
เพราะคิดว่าการที่จะขี่จักรยานได้เก่งก็ไม่จำเป็นต้องพึ่งยาเสพติดก็ได้

โครงการ “ประเมินผลการใช้เครื่องมือสื่อการเรียนรู้
เพื่อสร้างเสริมสุขภาพจิตในกลุ่มนักเรียนวัยรุ่น และผู้ปกครอง”
ภายใต้แผนงานสร้างเสริมสุขภาพจิต
สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)